

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Obnova a opět zákaz. Historie organizace Junák
v letech 1968–1970 s přihlédnutím
k českobudějovickému regionu.**

Recovery and ban again. History of Organisation
Junak in 1968–1970 on the background of Scouting
in České Budějovice.

ANNA CHURÁČKOVÁ

Vedoucí práce: PhDr. Petr Koura, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: B D–ZSV

Praha, 2017

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě pramenů uvedených v bibliografii. Všechny prameny jsou řádně uvedeny a citovány. Tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze 13. 7. 2017

.....

Anna Churáčková

Poděkování:

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Petru Kouřovi, Ph.D. za podnětné rady a pomoc při tvorbě této práce.“

OBSAH

ABSTRAKT	5
SUMMARY	6
ÚVOD	7
1 JUNÁK DO ROKU 1968	9
1.1 Základy junáctví.....	9
1.2 Antonín Benjamin Svojsík a počátky junáctví.....	12
1.3 Skautské zrání a zlatá éra (1918–1938).....	17
1.4 Od hákového kříže po rudou hvězdu.....	19
2 JUNÁK V DOBĚ PRAŽSKÉHO JARA.....	26
2.1 Předzvěst pražského jara	26
2.2 Předehra k sovětské intervenci	30
2.3 Obnovení Junáka a formování ústředí.....	37
2.4 Obnovení skautingu v Českých Budějovicích	45
3 JUNÁK V OBDOBÍ NASTUPUJÍCÍ NORMALIZACE.....	51
3.1 Invaze vojsk Varšavské smlouvy	51
3.2 Vzdor proti okupaci.....	55
3.3 Od okupace do Valného sněmu	58
3.4 Skauting v Č. Budějovicích na přelomu r. 1968 a 1969.....	67
4 TŘETÍ UMLČENÍ JUNÁKA.....	71
4.1 Nad Junákem se stahují mračna.....	71
4.2 Normalizace v plném proudu	76
4.3 Poslední nádech.....	82
4.4 Zánik Junáka v Českých Budějovicích.....	89
ZÁVĚR.....	99
SEZNAM ZKRATEK.....	102
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	104
PŘÍLOHY	I

ABSTRAKT

Ústředním tématem bakalářské práce je analýza činnosti organizace Junák v období její krátké obnovy v etapě komunistické diktatury v letech 1968–1970 a to s přihlédnutím k regionu Českých Budějovic. Klíčovým částem práce předchází vylíčení dějin Junáka do roku 1968. Druhá kapitola popisuje proces obnovy junácké organizace na jaře 1968 na pozadí probíhajících změn v československé společnosti během tzv. pražského jara. Třetí kapitola pokračuje líčením historie skautského hnutí na počátku tzv. normalizace, v období ohraničeném dvěma klíčovými okamžiky – okupací ČSSR vojsky Varšavské smlouvy a dubnovým plénem Ústředního výboru Komunistické strany Československa v roce 1969. Závěrečná kapitola pojednává o postupné likvidaci Junáka v průběhu roku 1969 a jeho faktickému umlčení v roce 1970. Jednotlivé kapitoly vždy ukončuje pasáž o skautské činnosti v Českých Budějovicích. Cílem práce je komplexní popis obnovy Junáka v letech 1968–1970 včetně studia procesu společenských změn a regionálního vhledu.

Klíčová slova

Skauting, Junák, České Budějovice, pražské jaro 1968

SUMMARY

This bachelor thesis focuses on and analyses the activities of the Junák Scouting organization during its short revival in the years 1968–1970 in the communist-ruled Czechoslovak Socialistic Republic, with specific interest in the České Budějovice region.

The introduction explores the history of Junák before 1968. The second part of the thesis describes the process of restoration of Junák in the spring of 1968, during the so called 'Prague Spring' period when Czechoslovakian society was undergoing political and social changes. The third part of the thesis concentrates on the history of scouting at the start of the 'Normalization' period, between the 1968 Warsaw Pact invasion and the April 1969 consolidation rulings of the Communist party plenum. The final part deals with the gradual forced dissolution of the Junák movement during 1969 and its final liquidation in 1970. Each part concludes with a description of Scout activities in České Budějovice in the respective period.

The objective of this thesis is a complex description of the revival of Junák in 1968–1970, including a study of social changes with particular regional insight.

Keywords

Scouting, Organization Junak, Ceske Budejovice, Prague Spring 1968

ÚVOD

Český Junák už od svého vzniku v roce 1911 ztělesňuje jednu z největších organizací věnující se práci s dětmi a mládeží prostřednictvím ojedinělé výchovné metody, jejíž kořeny se zrodily na počátku 20. století a kterou uplatňují skautské oddíly i v současné době. Svým přístupem a programem přitahoval a dodnes láká desetitisíce dětí a dospělých. Posláním Junáka je především podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností, podporovat upevňování jejich charakteru prostřednictvím sebevýchovy, učení se vzájemné samostatnosti a zodpovědnosti za sebe i za své bližní. Skautská výchovná metoda představuje jednu z velice nadčasových, průlomových a účinných způsobů výchovy mládeže. Junák má za sebou již jedno století své existence, během něhož byl celkem třikrát zakázán a jeho představitelé byli mnohokrát perzekuováni, systematicky ponižováni a likvidováni.

Předkládaná bakalářská práce objasňuje události, které se udály v historii československého skautingu v letech 1968–1970, od obnovy junácké organizace v období uvolnění komunistické totality po její opětovnou rychlou likvidaci Komunistickou stranou Československa, a to s přihlédnutím k regionu Českých Budějovic. Práce se snaží zachytit a popsat příčiny i důsledky těchto událostí – čím byl junácký program pro socialistický režim nepřijatelný a díky čemu se podařilo skautské myšlence přežít a po dvaceti letech zákazu znovu vyvstat během tzv. pražského jara v roce 1968. Cílem práce je za pomoci archivních materiálů, pramenů a studia sekundární odborné literatury vytvořit komplexní a chronologický popis dějin Junáka v letech 1968–1970, které probíhaly v souladu se společenskými a politickými změnami v tehdejší ČSSR, a zhodnotit, jak se tyto změny projeví na regionální úrovni.

V úvodní kapitole se seznámíme s historií organizace Junák do roku 1968, s jejími zakladateli, kde se zrodila skautská myšlenka a jak odolávala složitému období prvního poloviny 20. století. Následující tři kapitoly se věnují ústřednímu tématu práce, přičemž úvod každé kapitoly představuje určitý klíčový historický mezník zkoumaného období. Jednotlivé kapitoly vždy ukončuje pasáž o skautské činnosti v Českých Budějovicích.

Druhá kapitola nejdříve stručně shrnuje období od zákazu Junáka po únorovém převratu v roce 1948, poukazuje na ideologickou kampaň negující činnost Junáka ze strany KSČ a v souvislosti s uvolněním režimu a krizí Československého svazu mládeže v 60. letech se snaží interpretovat příčiny vzniku politicko-společenského procesu na jaře 1968 nazývaného „pražské jaro“. Druhá polovina kapitoly představuje dějinné okamžiky obnovy

junáckého hnutí od ledna 1968 do 21. srpna téhož roku, kdy vojska Varšavské smlouvy zahájila okupaci ČSSR. Následuje třetí část, jejíž cílem je popis historických momentů v politickém i junáckém ústředí mezi srpnovou okupací a dubnovým plénem ÚV KSČ v roce 1969. Závěrečná kapitola se věnuje procesu postupného umlčení junácké organizace v období tzv. normalizace.

Primárním studijním materiálem při zpracovávání junáckých dějin se staly archivní materiály získané ve Skautském institutu A. B. Svojsíka v Praze a ve Skautském archivu v Českých Budějovicích, které byly následně interpretovány skrze studium sekundární literatury zabývající se historií skautingu, především jednalo o kolektivní dílo *Skautské století, Hledání zaváté stezky* od Milana Svobody, *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990* od Bruna Břečky a *Stručné dějiny českého skautingu v období 1968–1970* od Karla Lešanovského. Dobový kontext poskytly studie věnující se období pražského jara – *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara* od Jiřího Hoppeho, *Československo v letech 1967–1969 (4. část)* a *Kořeny československé reformy (III.–IV. díl)* od Karla Kaplana, *Československo roku 1968* od Václava Kurala a publikace Jitky Vondrové *Reforma? Revoluce? Pražské jaro 1968 a Praha*. Během tvorby jsem se opírala o dobový tisk, především o skautská periodika z let 1968–1970, a bylo využito též metod orální historie.

1 JUNÁK DO ROKU 1968

1.1 Základy junáctví

1.1.1 Život mládeže v českých zemích před skautingem

Činitele, jež působili na počátku 20. století na mládež u nás, bychom mohli rozdělit na dobře známé tři složky. V první řadě výchova a život dětí spadaly do záležitostí rodičů a školy. Zejména na vesnicích by se chod rodiny bez dětské pomoci neobešel. Rodiče museli často žádat o úlevu ve školní docházce, aby jejich ratolesti mohly pomáhat během každoročních prací v hospodářstvích. Obdobným povinností se nevyhnuly ani děti živnostníků a továrních dělníků. Učni zas museli přiložit ruku k dílu nejen doma, ale i v dílně mistrově, volného času tak měli pomálu. *„Měl-li kdo trochu volného času, tak to byli jedině studenti, jimž končovalo vyučování ve 13 hodin a pak děti z dobře situovaných měšťanských a úřednických rodin.“*¹

Třetí vlivnou skupinu představovaly nemnohé společenské složky, zejména se jednalo o církev a tělovýchovné spolky. Římskokatolické náboženství, v rakousko-uherském soustátí uznané za státní náboženství, se promítalo jak do života domácností, tak do běhu škol a staralo se především o duchovní sféru společenského života. Žáci chodili hromadně na mše svaté, nacvičovali chrámové zpěvy a vyučovali se náboženství. *„Ať kluk či holka, každý chtěl být ve svátečním obleku účasten různých procesí, slavností vzkříšení i Božího těla, v nichž mívala mládež významné postavení.“*² Pro rozvoj fyzické vyspělosti se uplatňovaly již zmíněné tělovýchovné spolky. Na prvním místě je třeba zmínit v té době v českém prostředí nejpočetnější organizaci Sokol (1861) pěstující hlavně nářadový tělocvik a pořádající vycházky a výlety do přírody. *„Pro děti z lepších rodin bylo samozřejmé, že chodily jednou týdně do cvičení, neboť Sokolu byla v tu dobu připisována role sjednotitele národa, podle hesla: Co Čech, to sokol.“*³ Nemalou částí se podílely na rozvoji dětí také DTJ – Dělnické tělocvičné jednoty (1894) a katolická tělovýchovná organizace Orel (1909). Na vrstvu chudých městských dětí se zaměřovaly tzv. feriální osady, které poskytovaly těmto dětem o letních prázdninách jakousi charitativní mimoškolní péči (stravovací, vzdělávací, lékařskou aj.) ve zvláštních koloniích na venkově. Výlety do přírody pořádal hojně též Klub českých turistů.

Konec prvního desetiletí 20. století však nabídl mládeži zcela nový směr. I k nám do tehdejšího Rakouska-Uherska se dostaly zprávy o britském generálu

¹ PLAJNER, Rudolf. *Úsvit českého junáctví*. Junácká edice 1992, s. 10.

² Tamtéž, s. 11.

³ Tamtéž, s. 12.

Baden-Powellovi⁴, který s dětmi aktivně pracoval a vymyslel velice atraktivní výchovný systém – skauting – ihned se rozšiřující do celé Evropy. Způsobily nemalý zájem. O převedení skautských prvků do našich podmínek se ale nestarali vojenští představitelé, jako tomu bylo ve Velké Británii, nýbrž pedagogové, zejména učitelé s aprobací tělocvik, což je fakt, který se jednoznačně podepsal na celkovém směru skautingu u nás.

1.1.2 Propagátoři skautingu u nás

Organizované aktivity pro mládež podobné Baden-Powellově vizi trávení volného času dětí a dorostu se objevovaly u nás již na přelomu 19. a 20. století. Na zábavy a hry městských dětí založených na sportovním cvičení, táboření, čtení v mapách, vázání uzlů a poznávání přírody, odpovídajících v mnohém prvkům moderního skautingu, vzpomíná např. prof. Dr. J. Gruss: „*Začalo to sportovními cvičeními na zahradě vily č. 80 v Ovinecké ul., která tehdy nebyla obklopena ještě činžovními domy jako dnes, nýbrž před ní i za ní až k vodárně byla pole. Přistoupily k tomu boje indiánských čet zcela náležitě vyzbrojených tomahawky, luky a pernatou ozdobou hlavy atd. Naši nepřátelé měli za vůdce pozdějšího mistra v šermu Vil. Torzského, jehož otec měl vilu na rohu této ulice.*“⁵

V roce 1909 vyšla v Německu kniha *Das Pfadfinderbuch* jako překlad Baden-Powellovy skautské příručky *Scouting for Boys*. Ta se brzy dostala s ryze kladným přijetím (hlavně ve vojenských kruzích) i do českých a rakouských knihoven. „*Rakousko-uherské ministerstvo kultu a vyučování zařadilo knihu ještě před prázdninami 1911 do osnov pro tělocvik a hry na středních školách.*“⁶ Na přelomu let 1911/1912 se tak s britskými prostředky skautské výchovy seznámila většina českých pedagogů a také mnozí cvičitelé Sokola a pokoušeli se zavést je do praxe jako součást volání po obnově školského a výchovného systému. Reformu školy a vyučování prosazovala hlavně čtveřice vysokoškolských

⁴ Robert Stephenson Smyth Baden-Powell se narodil 22. února 1857 v Londýně. Po vystudování vojenské akademie Sandhurst byl převelen do Indie. Právě zde pochytil od tamních domorodců potřebné dovednosti vojenského zvěda, na jejichž základě sepsal vojenskou příručku *Aids to Scouting* pro výcvik průzkumníků. V září 1899 byl převelen plk. Baden-Powell do pevnosti Mafeking v jižní Africe, kde o měsíc později vypukla búrská válka. Důmyslná taktika obrany pevnosti Baden-Powella proslavila a po návratu do Anglie se stal národním hrdinou. Rozhodl se přepracovat svou původní příručku tak, aby nesloužila jen pro výcvik vojenských kadetů, ale aby ukazovala správný směr výchovy mládeže. Tento nový systém – skauting – si ověřil na experimentálním táboře s 20 chlapci na jihoanglickém ostrově Brownsea v roce 1907. Táborový program tvořilo táboření, umění pozorovat, příroda (lesní moudrost), rytířkost, první pomoc, vlastenectví a hry. Experiment slavil úspěch a v roce 1908 se na veřejnost dostala kniha *Scouting for Boys*. V témže roce vznikla organizace *Boy Scout*. Rok 1908 je tudíž považován za oficiální vznik skautingu.

⁵ GRUSS, J. Jak jsme „skautovali“ před skautingem. *Činovník*. 1946, roč. 23, zvl. č., s. 37.

⁶ ŠANTORA, Roman; NOSEK, Václav; JANOVIČ, Slavomil; DOSTÁL, Václav. *Skautské století*. Praha 2012, s. 18.

profesorů: František Čáda, František Drtina, František Krejčí a Tomáš G. Masaryk. Za první skutečné a vytrvalé organizátory skupin, které již můžeme nazvat více či méně skautskými, považujeme čtyři muže – Ing. Františka Hofmeistera, Dr. Jana Hořejšího, prof. Miloslava Seiferta a prof. Antonína B. Svojsíka. Všechny je spojovalo pouto učitelství a snaha o zdravou organizaci dětí a jejich přípravu pro budoucí život.

V roce 1911 založil pedagog František Hofmeister v Rožmitále tzv. Americkou kolonii skautů. Poprvé se tak začalo používat slovo „skaut“ ve spojitosti s pevnou organizační jednotkou. Kolonie se věnovala táboření v přírodě, signalizaci, stopování a polním hram. Otázkou zůstává, zda tento model lze považovat za pravý skauting. „Je-li jím míněno výchovné hnutí dětí a dospívající mládeže s uceleným systémem výchovy mravní, naukové a tělesné, zkrátka integrální skauting, pak rožmitálský pokus Ing. Hofmeistera skautingem rozhodně nebyl.“⁷ Některé doajista skautské prvky však obsahoval, dokonce se snažil zavést skautský kroj. Skupina ale vydržela pouhých několik let, poněvadž Hofmeister musel narukovat v době 1. světové války, a tak Americká kolonie upadla v zapomnění.

Dr. Jan Hořejší jako středoškolský profesor podnikal se svými rokycanskými studenty výlety do přírody a v létě s nimi tábořil. Na základě zkušeností ze Sokola a přečtení příručky *Das Pfadfinderbuch* se pokoušel propojit výuku tělesné výchovy se skautskými prvky uvedenými v příručce. Seznámil se i s profesorem A. B. Svojsíkem a stal se jeho spolupracovníkem. Do skautských dějin se zapsal společně s profesorem Bořivojem Mülllerem založením skautského sdružení Psohlavci „s užitím směru Setonova i Baden-Powellova, stavíce však místo vlastenecky obranného směru ve skautingu Baden-Powellově české hraničářství Chodů Psohlavců, aby tak zajistili národní ráz našeho skautingu proti vojenským snahám rakouským.“⁸

Přestože profesor přírodopisu na berounském gymnáziu Miloslav Seifert kráčel spíše ve stopách amerického směru skautingu E. T. Setona⁹, přiřazuje se

⁷ PLAJNER, c. d., s. 35.

⁸ MÜLLER, Bořivoj. *Skaut československý*. Praha 1920, s. 15.

⁹ Ernest Thompson Seton se narodil 14. července 1860 v Anglii. Ještě jako dítě se přestěhoval s rodinou do USA. Už od dětství miloval přírodu a chtěl se stát přírodovědcem. V Manitobě se seznámil s indiánem Časkou z kmene Krí. Seton byl indiánským způsobem života doslova učarován a zaměřil svou pozornost na soužití člověka s přírodou podle vzoru indiánů a možnosti, jak tento svět přiblížit americkým dětem. Pro realizaci této myšlenky vytvořil v místě Cos Cob poblíž New Yorku „indiánskou vesnici“, do které pozval zdejší chlapce. Přišlo zhruba 40 hochů. Seton jim vyprávěl indiánské příběhy, učil je jízdě na kánoji, stavět týpí, tábořit v přírodě a vnukl jim představu utvoření indiánského kmene. V roce 1902 celou myšlenku oficiálně zrealizoval založením hnutí mládeže *Woodcraft Indians* a v témže roce uspořádal první tábor v Cos Cob. Pro hnutí napsal příručku *Svitek březové kůry*, která v češtině vyšla roku 1970 v překladu a úpravě Miloše Zapletala jako *Kniha lesní moudrosti*. V roce 1906 se setkal s Baden-Powellem. Rozcházel se však v dílčích názorech, a tak oba v rozvoji svých

k patronům, kteří stáli u zrodu českého skautingu. Už v roce 1912 stejně jako Svojsík tábořil se studenty na Šumavě, hochy následně sdružil do kmene Děti Živěny. Na rozdíl od Svojsíka propagoval více Setonovu „moudrost lesa“. Své pokusy a zkušenosti sepsal do příruček *Kapesní knížka českých junáků* (1913), kde uznal A. B. Svojsíka za zakladatele českého junáctví a hnutí označil za „*vše, co volá k novému lidství, co má ze života našeho učiniti život radosti a k potěše sobě i bližním*“¹⁰, a *Přírodou a životem k čistému lidství* (1920). Jeho kmen se v roce 1914 sdružil s oddíly Psohlavců pod jednotnou Obec Psohlavců pod vedením profesora Hořejšího a starosty Norberta Pokorného. Do znaku si sdružení vybralo chodskou psí hlavu v provedení českého malíře Mikoláše Alše.

Za oficiálního a skutečného zakladatele skautingu u nás ale mohl být označen pouze jediný a to poslední z uvedené čtveřice – Antonín B. Svojsík¹¹.

1.2 Antonín Benjamin Svojsík a počátky junáctví

Život Antonína B. Svojsíka jakoby sám ukazoval, že A. B. Svojsík byl doslova stvořen pro kariéru skauta. Jeho rodištěm se stal 5. září 1876 pražský Smíchov, kde se narodil v domě rodiny jeho matky Ludmily, roz. Havlíkové.¹² Na svého otce se nepamatoval, neboť zemřel, když Svojsíkovi byly pouhé tři roky. Matka tak zůstala na mladého Antonína a další tři syny Aloise (později kněz a cestovatel), Františka (později právník) a Gustava-Armina (operní pěvec a koncertní ředitel) zcela sama. Antonín tak byl nucen od útlého dětství spoléhat na vlastní síly, schopnosti a vynalézavost, aby zajistil chod rodiny. Na Smíchově vychodil obecnou školu a gymnázium (1888–1891), Učitelství v Praze absolvoval s vyznamenáním. „*Po maturitě učil pět let na obecné škole, rok tělocviku na učitelském ústavu a současně na gymnasiu v Křemencově ulici,*

programů pokračovali samostatně. Několik let poté Seton stanul v čele organizace s názvem *Boy Scouts of America* (BSA).

¹⁰ SEIFERT, Miloš; MAIXNER, Miloš. *Kapesní knížka českých junáků*. Beroun 1913, s. 6.

¹¹ O tom komu přiřknout prvenství v založení českého junáctví se vedla řada diskuzí. Už jenom množství skupin, jež se věnovaly mládeži a využívaly skautských prvků, bylo mnoho. Je možné dohledat i další kandidáty jako prof. přírodopisu a tělocviku na Karlově univerzitě Františka Smotlacha, dvojici učitelů Maixnera a Pakostu, kteří vyučovali se Seifertem na berounském gymnáziu a spolupracovali s ním. Mezi A. B. Svojsíkem a zbylými třemi muži panovala ne vždy shoda a v některých názorech, jak zacházet s mládeží a co je to skauting, se rozcházeli. A. B. Svojsík si však po návštěvě Anglie a po živém zhlédnutí anglického skautského systému uvědomil, že „*badenpowellovský skauting není jen doplňkem tělocviku, ale uceleným výchovným systémem, v němž je tělovýchova pouze jednou složkou, a dokonce nikoliv tou podstatnou.*“ (PLAJNER, c. d., s. 48). Proto právě Svojsíkovi byl po jeho smrti přiznán titul „zakladatele“.

¹² Milan Svoboda v *Hledání zaváté stezky* uvádí, že A. B. Svojsík se narodil ve Dvoře Králové nad Labem. V ostatních uvedených pramenech zaznamenávajících Svojsíkův život je však vždy uveden Smíchov v Praze.

od r. 1901–1914 na reálce v Žižkově a od r. 1914 do 30. června 1937, kdy odešel do pense, na reálném gymnasiu v Křemencově ulici.“¹³

Mezi Svojsíkovy vášně patřil sport, cestování a hudba. Už jako dítě vstoupil do Sokola, kde již v 19 letech stanul v čele Jungmannovy župy. S kamarádem Janem Novákem (pozdějším místonáčelníkem Junáka) cestoval po Čechách, Moravě, Slovensku a Uhrách.¹⁴ Spolu zpívali v Českém pěveckém kvartetu, s nímž podnikli dokonce cestu kolem světa. Právě tato výprava se doslova zapsala do jeho osobnosti, neboť během ní dostal náležitou přezdívku, kterou natrvalo připojil ke svému jménu. „*Ono B. byla zkratka z pojmenování Benjamínek, jež dostal jako nejmladší člen kvarteta. Ponechal si je a podepisoval se vždy tímto uměleckým jménem A. B. Svojsík.*“¹⁵ V roce 1909 pojal za manželku Julii Stránskou, se kterou se seznámil o tři roky dříve na koncertě kvarteta na Žofíně.

Pro budoucí skauty-junáky bylo důležité setkání s Ing. Josefem Meilbeckem, který díky bydlišti v kolébce skautingu mohl Svojsíkovi vyprávět o anglickém hnutí předčicím v oblíbenosti český Sokol. Tyto informace mu potvrdil i jeho švagr Adolf Stránský (Dolfíček), jenž studoval v Londýně. Probuzený zájem o skautování potvrzuje vyprávění jeho ženy Julie: „*Tak jednoho krásného jitra o prázdninách, jež jsme trávili u mých rodičů v hlubokých lesích Vorlovských, seznamoval mne s krásami a taji života skautského. Vyprávěl mi o bydlení junáků v přírodě ve stanech, o dobrých skutcích, jež má skaut konati. (...) Krátce na to odjížděl s mým 17letým bratrem Dolfíčkem, který výborně ovládal angličtinu, do Londýna, aby shlédl život skautský ještě v praksi.*“¹⁶ To, co v Anglii spatřil, v něm probudilo nadšení a naději, jak ostatně dokazuje následující Svojsíkovo tvrzení: „*V Baden-Powellově skautingu našel jsem realizovánu mnohou neurčitou vidinu, jež vznášela se před mýma očima, když přemýšlel jsem o nutnosti radikálních reforem ve výchově naší mládeže.*“¹⁷ Ještě v Anglii se ve Svojsíkovi zakotvilo rozhodnutí přenést skauting do českých zemí, a proto se neváhal spojit s Baden-Powellem a pořídit patřičnou odbornou literaturu, „*ježto u nás nic příbuzného dosud není.*“¹⁸ Tato klíčová návštěva Anglie se později označila za zrod českého skautingu.

Hned po návratu do Prahy se Svojsík uchýlil do své vorlovské myslivny na Vysočině, kde společně s Dolfíčkem intenzivně pracoval na „překladu“ knihy *Scouting for Boys*, který mu schválil sám autor. Svojsík nechtěl slepě převzít militaristický baden-powellovský model, naopak se jej snažil propojit se

¹³ ŘEHÁK, Bohuslav. *Jak šel životem zakladatel čsl. junáctva Ant. B. Svojsík*. Praha 1946, s. 40.

¹⁴ Zážitky ze Svojsíkova putování vydal Junák v roce 1997 jako *Vzpomínky z cest: putování 16letého Antonína Svojsíka*.

¹⁵ Jak šel životem náš Náčelník - Zakladatel. Jeho spolupráce s Janem Novákem. *Junák*, 1939, r. 26, zvl. č., s. 3.

¹⁶ ŘEHÁK, c. d., s. 36.

¹⁷ SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví*. Praha 1912, s. 7.

¹⁸ SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Český skaut: úvodem k nové národní naší instituci*. Praha 1912, s. 8.

směrem setonovským a zároveň do něj vnést české národní prvky¹⁹. Svojsík si byl velice dobře vědom hrozby toho, že rakouské vládní kruhy by mohly skauting zneužít k militaristické výchově ve službách Habsburské monarchie, „a proto okleštil skautský program tak, aby sice prospíval českému národu, ale aby z něho byly vypuštěny všechny složky, které by snad mohly přispěti k budování rakouského občanského uvědomění nebo k rakouskému vojáctví.“²⁰

Po prázdninách v roce 1911 utvořil z žáků žižkovské reálky první skautský oddíl a pokoušel se o ranou realizaci skautského programu. Opory se mu dostalo i díky tomu, že se za jeho výchovný program postavily významné české osobnosti jako Tomáš G. Masaryk, Karel Kramář, František Drtina, František Čáda, Václav Klofáč; spisovatelé Holeček, Jirásek, Krejčí, Procházka, Rais; profesori Maixner, Seifert, Matoušek, Smotlacha, Batěk, Thomayer, Weigner a jiní. „Zájem o skautské hnutí projevily kromě Sokola i některé strany politické, Spolek pro feriální osady, Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež a Svaz českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu.“²¹

Svojsík chtěl, aby česká skautská organizace měla specificky český název. Jeho původní návrh „Psohlavci“, převzatý od hrdinných Chodů mimo jiné jako vzorů statečnosti a pevné vůle, byl zavrhnut a nahrazen slovem „junák“ od zemského školního inspektora Františka Bílého²². Motiv chodského psa však zatracen nezůstal a stal se symbolem vznikajícího junáctví a začal se objevovat na skautských vlajkách a na skautském odznaku lilie. Jeho podobu vytvořil Mikoláš Aleš. Dne 1. února 1912 vyšla první informační skautská brožura *Český skaut* a v březnu pak Svojsíkovy *Základy junáctví*. Netrvalo dlouho a na svět přišla i junácká hymna zkomponovaná kapelníkem Národního divadla Karlem Kovařovicem na text spisovatele Františka S. Procházky. O letních prázdninách v roce 1912 se konal historicky první český skautský tábor v podsadových

¹⁹ Jak uvádí B. Müller ve spise *Skaut československý*, přestože Setonův „nespoutaný indián“ se s obrazem Baden-Powellova disciplinovaného skauta v kroji a s holí v ruce už od pohledu značně liší, oba mířili k jedinému cíli – k sebevýchově v samostatného člověka a občana. Svojsík se snažil udělat jakousi kompilaci obou směrů. „Jisto jest, že ona romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organizace jsou zase dílem Baden-Powellovým.“ (ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 20.). Svojsík chtěl navíc český rozměr skautingu obohatit o myšlenku jakéhosi novodobého rytířství. Vzory českých junáků hledal v národní historii: od udatného Bivoje, přes krále Vladislava bojujícího u Milána v roce 1158, Přemysla Otakara II. až po pana Lva z Rožmitálu, podle slov Svojsíkových rytíře ve všech ohledech.

²⁰ NOVÁK, Jaroslav. Z prvních let českého skautingu. *Činovník*. 1946, roč. 23, zvl. č., s. 7.

²¹ PLAJNER, c. d., s. 55.

²² České země nebyly zdaleka jediné, které nepřevzaly pouhý překlad anglického slova *scout*, tj. zvěd, průzkumník, stopař. Ve Francii se pro skauta používá označení „*éclaireurs*“, v Řecku „*proskopi*“, v Polsku „*harcer*“, v Maďarsku „*czerkész*“ a ve Španělsku „*explorator*“ (ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 17.) V českých podmínkách se kromě slova „*junák*“ ujalo též „*junáctví*“, nikoliv však už „*junačit*“. „A tak mohl Svojsík veřejnosti oznámit, že koncem dubna vyjdou jeho *Základy junáctví*.“ (PLAJNER, c. d., s. 57)

stanech v počtu cca 15 chlapců ve Vorlovských lesích u Svojsíkovy myslivny. Ve stejnou dobu uskutečnila Popelka Biliánová v Chodouni u Prahy první letní výchovný pobyt pro dívky, prozatím však vykonaný ve zděné budově.

Propagace junáctví skýtala i mnohé nesnáze. Zakladatel se musel ohlížet i na rakousko-uherské úřady. A. B. Svojsík byl dokonce „českými lidmi udán u místodržitelství, že český skauting organizuje protidynasticky a protiklerikálně.“²³ Snahu zabránit rozvoji skautingu militaristickým směrem rozvíjel Svojsík i během organizování skautingu vídeňského.²⁴ Avšak přes všechny vzniklé překážky český skauting vzkvétal a ve druhé polovině roku 1912 a na jaře 1913 se rozšířil i mimo Prahu. Skautské oddíly vznikaly v Jičíně, Nymburku, Berouně, Benešově a Domažlicích. Skauting se obohatil též o nové možnosti. Josef Rössel-Ořovský zavedl tradici vodního skautingu zaměřující se především na turistiku a výcvik na vodě. V roce 1913 byly v Praze založeny i nejstarší oddíly u nás – Dvojka a Pětka – pod vedením Václava Jelena (2.) a Jaroslava Nováka (5.).²⁵ Pražská Dvojka se později stala útočištěm působení významného pedagoga a skautského představitele Jaroslava Foglara (přezdívaného Jestřáb).

Další důležitý bod představovalo zřízení skautské instituce. Svojsíkovou původní myšlenkou bylo založit skauting pod hlavičkou Sokola jako rozšíření tělovýchovy o duševní rozvoj. „Konzervativní vedení Sokola však tento návrh nepřijalo, a tak byla myšlenka skautingu v Sokole zamítnuta.“²⁶ Mnozí členové Sokola dokonce spatřovali ve Svojsíkově úsilí činnost namířenou proti Sokolu. Zbývaly tak dvě možnosti: buď založit zcela nový spolek, nebo se přidružit k jiné organizaci. Varianta zapsat junáky pod již fungující organizaci se nakonec ukázala jako ne příliš šťastná, jelikož vzbuzovala nesprávný dojem, že junáctví je pouhým odvětvím tělovýchovy a sportu. Svojsík tedy začal pracovat na založení samostatného sdružení. To svůj chod započalo ustanovením Valné hromady dne 15. června 1914. Spolek přijal název *Junák – český skaut*²⁷ a zřídil se na „zavádění, řízení, prohlubování a studium i propagaci junácké výchovy české mládeže obojího pohlaví v stáří od 10 do 18 let.“²⁸ Starostou byl zvolen Dr. Čeněk Klika a vrchním vůdcem A. B. Svojsík.

²³ Na obranu českého skautingu. Praha 1922, s. 6.

²⁴ Tuto problematiku zpracovalo v roce 1922 náčelnictvo svazu skautů r. Čsl. v spise *Na obranu českého skautingu*.

²⁵ Svojsík přiřadil oběma oddílům číslo podle abecedního pořadí, které zaujímalo příjmení dřívějšího rádce, nyní nastupujícího vůdce. (ŠANTORA; NOSEK; JANOVIČ; DOSTÁL, c. d., s. 69.)

²⁶ SVOBODA, Milan. *Hledání zaváté stezky*. Praha 1994, s. 11.

²⁷ Junák – český skaut sice navenek vystupoval pod hlavičkou Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu mládeže v Praze, ale vnitřně fungoval zcela samostatně. (PLAJNER, c. d., s. 87)

²⁸ *Stanovy spolku Junák – český skaut* [online]. Praha: Skautský institut. Dostupné z WWW: <http://www.skautskyinstitut.cz/wp-content/uploads/2014/10/Stanovy-Junaka-1914_2014.pdf>

Do rozšiřující skautské základny ale zasáhla 1. světová válka. Většina skautů musela narukovat a činnost junáků ochabla. A. B. Svojsík však opět zahájil intenzivní snahy na udržení skautského hnutí a „*ujal se vedení, pevně odhodlán zameziti každému zneužití mládeže.*“²⁹ V listopadu 1914 svolal schůzi Junáka, kde bylo ujednáno zapojení junáků v humanitárních, nikoli válečných oblastech pomoci, zejména pak ve službách Červeného kříže. Dále projednali vydávání nového skautského časopisu *Junák*, jehož první číslo vyšlo 15. ledna 1915. V roce 1914 započaly svou organizovanější činnost také dívky. Propagátorka dívčího směru skautingu Dr. Anna Berkovcová na tyto počátky vzpomíná následovně: „*Nechtěla jsem tvořit hned v zárodku něco zcela odlišného, speciálně dívčího – cítila jsem, že základy junáctví jsou tak skvělé, že musí být společné hochům i dívkám zároveň.*“³⁰ V lednu 1915 se konala schůze ohledně programu dívčí skautské výchovy. Výsledkem jednání bylo zřízení samostatného odboru pro dívčí skauting pod hlavičkou spolku Junák – český skaut v čele s Annou Berkovcovou. Skautky ihned zahájily působení s pomocí skautů z pražské Dvojky. *Naše první skautky tábořily poprvé od 28. června do 14. července 1915 na břehu řeky Vltavy u Živohoště poblíž samoty Nouze. Tábor vedla Vlasta Štěpánová. Po táboře byl oficiálně založen 1. dívčí oddíl a Vlasta Štěpánová se stala jeho vůdkyní. Oddíl přijal název Sasanky.*³¹ Zápisy z prvních výprav Sasanek se dochovaly, jejich výtah vydal Junák – svaz skautů a skautek České republiky v roce 2001 pod názvem *Z kroniky Sasanek*.

Přestože počet skautů neustále klesal, Svojsík dále skauting provozoval a pořádal letní tábory. Táboru v létě 1916 se účastnil dokonce i budoucí významný básník Jiří Wolker, z jehož pera se nám dochoval skautský deník. Úspěšné budoucnosti Junáka se neobával též Dr. Čeněk Klika, jenž v dubnu 1915 uvedl, že „*myšlenka skautingu a výchovná hodnota jeho stojí příliš vysoko, než aby mohla u nás snad na dobro zapadnouti.*“³² Válečné konflikty nebyly zdaleka jedinou starostí skautských vůdců. Junák se musel vyrovnat i s politickými poměry uvnitř země. „*Úřady stupňovaly tlak na sjednocení skautských organizací na jednotlivých územích rakouského mocnářství pod jednu střechu. Svojsík se tomu bránil a opakovaně odmítal vstup Junáka do Österreichischer Pfadfinderbundu (Rakouského skautského svazu).*“³³ Svojsík byl přinucen některé důležité dokumenty Junáka ukrýt a některé dokonce spálit.

Památný „den D“ 28. října 1918 ale situaci rázem změnil. Svojsík ihned svolal posledních 300 činných junáků, kteří nastoupili do služeb Národního

²⁹ *Na obranu českého skautingu*, s. 7.

³⁰ BERKOVCOVÁ, Anna. Několik vzpomínek na začátky dívčího skautingu. *Činovník*. 1946, roč. 23, zvl. č., s. 20.

³¹ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 55.

³² KLIKA, Čeněk. *Názor lékaře o skautování*. Praha 1915, s. 4.

³³ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 57.

výboru. Skautům byla svěřena služba na úřadech, zejména na poštách a s tím související spojovací služba. Pro kurýrní službu zhotovili i speciální skautské a zároveň první československé poštovní známky s názvem „Pošta českých junáků – ve službách národní vlády“.

1.3 Skautské zrání a zlatá éra (1918–1938)

Podzim 1918 – vyhlášení samostatného Československa, kapitulace Centrálních mocností a ukončení dosud nejničivějšího konfliktu v dějinách – odstartoval novou éru teď již československého skautingu. Bylo třeba posílit základnu a především upevnit organizační složky. Jak jsme již zmínili, mimo Svojsíkův Junák fungovaly i další spolky využívající v mnohém skautské metodiky. Největším konkurentem Junáka na konci 2. desetiletí byla „woodcrafterská“ Čs. obec Psohlavců sdružující Seifertovy Děti Živěny a Psohlavce J. Hořejšího. Z obdobných oddílů můžeme jmenovat Skauty Besídkové (založené učitelem Bohumírem Halaburdou) nebo Děti svobody Bořivoje Müllera³⁴. Svojsík tak vynakládal veškeré úsilí na upevnění Junáka a sjednocení s ostatními sdruženími. Rostoucí zájem veřejnosti o skautský program dokazují statistiky – v létě 1919 se pod Junák registrovalo už 162 oddílů.

Dne 7. června 1919 se zástupci jednotlivých organizací konečně dohodli a založili Svaz junáků-skautů Republiky československé (dále jen Svaz) „*spojením skautských organizací sdružených ve středisku Děti svobody a Skautů Besídek se spolkem Junák – Český skaut a jeho samostatnými odbory Vodní skaut a Dívčí skauting.*“³⁵ Řídící složku tvořil Hlavní stan (ústřední rada a náčelnictvo). Post starosty připadl J. Rösslerovi-Ořovskému, náčelníka A. B. Svojsíkovi a pozici náčelní se ujala Emilie Milčicová. Jednota ale nevydržela ani čtvrt roku, odpůrci baden-powellovského modelu skautingu nechtěli dál pod Svazem fungovat, odloučili se, a tak v nově vzniklé organizaci zbyly jen oddíly bývalého spolku Junák. Situace využil Bořivoj Müller a založil opoziční Federaci československých skautů. Každopádně založením jednotného ústředí získal Junák pevnou základnu a nabýval na popularitě. V roce 1920 bylo registrováno kolem 10 000 členů. Důležitým momentem v budování Svazu se stalo setkání 3 000 skautů a skautek na Pražském hradě dne 9. května 1920, kde vzdali hold prezidentu republiky Tomáši G. Masarykovi, který čs. Junáku vyslovil svou přízeň: „*Přijímám a dávám svůj souhlas s ideou bratrství.*“³⁶

³⁴ Tříštění skautské platformy bylo patrné ještě v dalším desetiletí, kdy na scénu přišly i spolky podporované některými politickými stranami: Federace socialistických junáků, Skautské odbory Dělnických tělocvičných jednot, Spojené sbory junáků sokolských, Skauti práce aj.

³⁵ MÜLLER, c. d., s. 16

³⁶ SVOBODA, c. d., s. 32.

Zbývalo ukotvit český Junák na mezinárodní scéně. V červenci 1920 se česká výprava čítající devět delegátů zúčastnila 1. světového jamboree³⁷ v Londýně, kde se Svojsík stal členem nově vzniklého mezinárodního skautského výboru a dokonce byl dekorován z rukou Badena-Powella osobně Řádem stříbrného vlka³⁸. Svaz junáků (nikoliv Federace čs. skautů) se tak zařadil do mezinárodního povědomí a byl oficiálně uznán. V roce 1922 utvořily země slovanských národů *Svaz slovanských skautů a skautek*. V témže roce se na konferenci v Paříži ustanovila The World Organization of the Scout Movement (WOSM). „Československo se stalo jedním z 30 zakládajících členských států.“³⁹ Junák do roku 1937 nechyběl na žádném ze světových jamboree, „byli jsme zastoupeni již na prvním jamboree v Londýně, účastnili jsme se i dalších v Dánsku (1924), Anglii (1929), Maďarsku (1933)⁴⁰ a Holandsku (1937).“⁴¹

Pro účely nabírání nových členů bylo nutné vychovávat další činovníky a vůdčí osobnosti. Od prosince 1919 tak začal vycházet časopis *Vůdce*. V roce 1923 se v Jemčinské oboře u Jindřichova Hradce uspořádal první kurz pro nové vůdce oddílů nazvaný „lesní škola“ pod vedením Franka Alexandra Elstnera, A. B. Svojsíka a Jana Nováka. Lesní školy se konaly i v dalších letech a „v roce 1926 měl Svaz již 60 absolventů lesních škol“.⁴² Ve stejném roce se poprvé konala i lesní škola pro dívky. Dalšími osobnostmi, které se vepsaly do dějin skautských škol, byly zejména Karel Hora a po něm Velen Fanderlik, od roku 1933 hlavní zpravodaj pro lesní školy.

Oproti vypjaté situaci ve světě počínaje světovou hospodářskou krizí a ekonomickou nestabilitou mezi léty 1929–1933 a rostoucím nacionalismem v sousedním Německu vstupoval čs. Junák do období svého největšího rozmachu. V roce 1931 bylo u příležitosti dvacetileté junácké tradice uspořádáno Slovanské jamboree v Praze ve Stromovce a na Císařském ostrově, kterého se zúčastnilo okolo 10 000 skautů z Litvy, Polska, Jugoslávie a ČSR. Další se konalo o čtyři roky později v sousedním Polsku ve Spale, na které přijelo 450 skautů z Československa. O slovo se hlásily také skautky. „*Svých cílů dosáhly už v roce 1935, kdy byl na sjezdu název organizace rozšířen na Svaz junáků-skautů a skautek RČS.*“⁴³ O rok později zasedla Vlasta Koseová na šest let do

³⁷ Označení pro mezinárodní skautský sjezd.

³⁸ Jedná se o doživotně udělované nejvyšší skautské vyznamenání za příkladné šíření skautských myšlenek.

³⁹ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s 79.

⁴⁰ Čtvrté světové skautské jamboree se původně mělo konat v Praze, bohužel pro nedostatek finančních prostředků musel Svaz nabídku uspořádání sjezdu odřeknout.

⁴¹ *Československo na Jamboree Míru 1947*. Praha 1947, s. 7.

⁴² ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s 78.

⁴³ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s 99.

řádného světového výboru dívčího skautingu. I junačky se tak dočkaly uznání na mezinárodním poli.

V polovině 30. let oslavili junáci 25 let od svého založení. V té době Svaz sdružoval přes 58 tisíc členů. Naplnila se tak slova Ant. B. Svojsíka: „*O skauting byl u nás vždy zájem dosti živý, ale teprve v posledních letech stává se uznávanou složkou národního života. I ti, kdo se dlouho stavěli proti němu, poznávají jeho přednosti a blahodárný vliv tělesné i mravní výchovy skautské, jež dovede mladého člověka k lepším názorům na život.*“⁴⁴

Slova starosty Svazu Edvarda Beneše z projevu 26. února 1934 však jakoby předznamenávala krušné období pro čs. skauty: „*Dnes více nežli kdy jindy platí Vaše heslo: Bud' připraven!*“⁴⁵ Blížící se rok 1938 totiž nesledovali s napětím pouze političtí představitelé, nýbrž i vůdčí osobnosti čs. svazu junáků. V těchto napjatých dobách svolává Svaz Valný sjezd. Projev, jenž pronesl náčelník prof. Svojsík, byl však jeho posledním. Dne 14. září 1938 vydává náčelnictvo patřičné pokyny: „*Dále Vás žádáme, abyste ihned nabídli své služby civilní protiletectvé obraně (CPO), neboť skauti právě zde mohou se znamenitě uplatnit, zejména ve službě hlásné, poplachové a spojovací. Dále počítá se spoluprací skautů Čsl. Červený kříž.*“⁴⁶ O tři dny později, dne 17. září 1938, zakladatel junácké tradice zemřel. Konečnou tečku představovalo odstoupení čs. pohraničí Německé říši na základě Mnichovské dohody z 30. září 1938. Majetek 220 oddílů z pohraničních oblastí připadl oddílům německých Hitlerjugend. Zlatá éra československého skautingu tak skončila.

1.4 Od hákového kříže po rudou hvězdu

1.4.1 Válečná etapa (1939–1945)

Podepsáním Mnichovské dohody započalo pro československé občany období tzv. „druhé republiky“. V říjnu 1938 abdikoval na post prezidenta Edvard Beneš, v jeho funkci ho 30. listopadu nahradil Emil Hácha. V prosinci byla jmenována nová vláda v čele s Rudolfem Beranem. „*Většina politických stran se sloučila do dvou velkých uskupení – Strany národní jednoty (pravice) a Národní strany práce (levice).*“⁴⁷

Dne 7. prosince 1938 obdržel starosta junáckého Svazu Josef Charvát a místonáčelník Bohuslav Řehák požadavek od Beranovy vlády na sjednocení skautských organizací: „*Strana Národní jednoty si dovoluje žádati Svaz junáků*

⁴⁴ Československý skauting. Praha 1935, s. 7.

⁴⁵ Tamtéž, s. 6.

⁴⁶ Pokyn náčelnictva z 14. září 1938. In: Skautský institut Praha [online] 2017 [cit. 2017-03-26] Dostupné z WWW: <http://www.skautskyinstitut.cz/wp-content/uploads/2013/12/narizeni_nacelnictva_z_14091938.pdf>

⁴⁷ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s 100.

skautů a skautek RČS, aby se stal základem tohoto nového vybudování českého hnutí junáckého.“⁴⁸ Junáci obratem svolali mimořádný Valný sjezd na 10.–11. prosince 1938 do Městské knihovny v Praze⁴⁹, na němž se rozhodlo ukončit činnost Svazu a vybudovat novou organizaci společně s Čs. obcí Junáků volnosti (v čele A. Mádl), Ústředím katolických skautů českých a moravskoslezských (v čele J. O. Martinovský) a Svazem Švehlových junáků (v čele J. Šimon) pod jednotným názvem „JUNÁK“. Městská knihovna hostila celkem 800 delegátů (neúčastnili se zástupci Slovenska a Podkarpatské Rusi) ještě 22. ledna 1939 na 1. Valném sněmu Junáka, jenž měl završit integraci skautského hnutí zvolením nového vedení. „Téměř jednomyslně (proti byly pouze 3 hlasy) byla přijata tato kandidátka:

Velitel: podplukovník generálního štábu Václav Vlček

Náčelník: prof. Boh. Řehák

Náčelní: Vlasta Koseová⁵⁰

Další vývoj událostí však nenechal junáky v klidu. Dne 14. března 1939 byl vyhlášen samostatný Slovenský štát, o dva dny později ustanoven Protektorát Čechy a Morava. V důsledku změn Václav Vlček rezignoval na post velitele Junáka a odešel do exilu. Na jeho místo se postavil B. Řehák. Ve funkci nevydržel dlouho. Dne 1. září 1939 německá armáda napadla Polsko a rozpoutala 2. světovou válku. Týž den zatkl gestapo bývalého starostu Josefa Charváta, Antonína Fiřta a velitele Bohuslava Řeháka, který byl nedlouho poté převezen do koncentračního tábora Buchenwald. Náčelnické funkce se ujal Rudolf Plajner.

Netrvalo dlouho a likvidace Junáka byla dokončena. V létě 1940 z ústředí přišel rozkaz k rozeznání skautských táborů, zatčení skautských vedoucích a zabavení majetku Junáka pro potřeby Hitlerjugend. Dne 28. října se osud Junáka zpečetil: „V den pro českou státnost tak významný vydal K. H. Frank v zastoupení říšského protektora v Čechách a na Moravě nařízení o rozpuštění Junáka.“⁵¹ Došlo tak k prvnímu zákazu Junáka v historii na našem území.⁵²

⁴⁸ Valný sjezd Svazu junáků-skautů a skautek RČS 10. a 11. prosince 1938 v Praze. *Vůdce*, 1938, roč. 19, č. 4–5, s. 71.

⁴⁹ Jednalo se o první skautský Valný sjezd, kterému nepředsedal náčelník-zakladatel A. B. Svojsík. Čestným náčelníkem zvolili účastníci sněmu Svojsíkova spolupracovníka a přítele Jana Nováka (přezdívaného Mangidon), ten však v ten samý den 11. 12. 1938 podlehl zdravotním problémům.

⁵⁰ Junácký sněm. *Vůdce*, 1939, roč. 20, č. 1–2, s. 9–10.

⁵¹ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 120.

⁵² Činnost Junáka zcela nevymizela. Velen Fanderlik založil v exilu ve Velké Británii spolu se zástupci českých skautů *Československé ústředí skautské výchovy Junáka*. V domácím prostředí se skauti zapojovali do odbojové činnosti, z ní můžeme zmínit např. Zpravodajskou brigádu, která díky skvělému systému fungování zůstala až do osvobození utajena, a také Slezský odboj ostravských skautů, kterým se povedlo převést přes hranice okolo 700 uprchlíků, zásobovat partyzány v Moravskoslezských Beskydech oblečením, léky a mapami vojenských operací

1.4.2 Krátký nádech (1945–1948)

Sotva dozněly poslední výstřely, Junák ihned započal činnost a obnovil předválečný stav. Klubovny oddílů na 5 let ztichlé opět ožily a zakládaly se nové tam, kde se před válkou skauting neprovozoval. Hned pár měsíců po válce Junák zaznamenal příliv 200 000 zájemců, což je více než trojnásobek stavu z roku 1938. Bylo nutné instruovat nové vůdce, pro tyto potřeby se ještě v létě 1945 uspořádalo 9 lesních škol a 7 kurzů pro vůdce. V říjnu 1945 opět mohli junáci odebírat časopis *Junák*, jehož šéfredaktorství se ujal Jaroslav Foglar, dále vycházel časopis *Činovník*⁵³, *Slovenský Junák*, *Skautka*, *Junák hlásí* a *Kapitánská pošta*.

Rok 1946 probíhal ve znamení výročí A. B. Svojsíka, na jehož počest se uspořádal tzv. Svojsíkův závod mezi oddíly, jehož tradice vydržela dodnes. V témže roce se místopředsedkyní světového výboru World Association of Girl Guides and Girl Scouts (WAGGGS) stala Vlasta Koseová, hned poté navštívila Československo zakladatelka dívčího světového skautingu Olave Baden-Powellová. V roce 1947 vyrazil po 10 letech dosud největší československý kontingent čítající na 500 účastníků pod vedením Karla Průchy na VI. světové jamboree do Francie nesoucí název *Jamboree míru*.⁵⁴

Radost z junáckých aktivit však opět neměla vydržet na dlouho, čemuž nasvědčovalo už poválečné politické uspořádání. V rámci stran Národní fronty Čechů a Slováků měla nejsilnější vliv Komunistická strana ČSR, svůj monopol potvrdila při volbách v roce 1946, kdy získala 40 % hlasů (na Slovensku 30 %) a do premiérského křesla usadila předsedu KSČ Klementa Gottwalda. „*Neméně důležitou aktivitou KSČ na jejich cestě k uchvácení moci bylo konspirativní pronikání komunistů do společenských organizací a politických stran s cílem jejich postupného ovládnutí, případně ochromení.*“⁵⁵ Tendence na řízení všech společenských složek z jednoho centra byla znatelná ihned po skončení války, čemuž se nevyhnul ani čs. Junák. „*Komunistickým ministrům Nejedlému a Kopeckému se podařilo podvodným způsobem přesvědčit přední skautské činitele, že je přáním celé poválečné vlády, aby se skautská organizace Junák stala součástí vznikajícího jednotného Svazu české mládeže.*“⁵⁶ KSČ úsilí částečně docílila už na podzim 1945. Junák sice byl organizován pod vedením SČM, ale měl zaručenou samostatnost.

a kteří za své hrdinské činy zaplatili vlastním životem pouhých několik dní před osvobozením Ostravy.

⁵³ Pojmenování *Činovník* je pouze změněný název pro dřívější časopis *Vůdce*. Tento název nemohl být za 2. světové války akceptován s odůvodněním, že „*Říše má jen jednoho vůdce Adolfa Hitlera a tento titul nesmí mít nikdo jiný.*“ (ŠANTORA; NOSEK; JANOVIČ; DOSTÁL, c. d., s. 120.)

⁵⁴ Vyprávění z jamboree přináší kniha *Československo na Jamboree míru 1947*, kterou vydala Junácká edice Praha v prosinci 1947.

⁵⁵ KOPT, Miroslav a kol. *Český skauting v dokumentech KSČ 1945–1948*. Praha 2004, s. 7.

⁵⁶ LEŠANOVSKÝ, Karel. *Komunismus a skauti-komunisté*. Praha 2014, s. 15.

Z tzv. objektových svazků protistátní činnosti, mezi které patřil i svazek „Junák“, však víme, „že skautská organizace byla sledovanou organizací státně bezpečnostními složkami (ZOB) již od roku 1945.“⁵⁷ V únoru 1946 na I. junáckém poválečném sněmu se členství organizace v SČM potvrdilo a určily se nové stanovy. „Ve stanovách je především zásadně vyřešen poměr Junáka ke Svazu české mládeže a to v duchu úmluvy, která byla uzavřena na podzim minulého roku. Junák nazývá se nyní Junák, ústředí skautské výchovy.“⁵⁸ Posty vůdců zůstaly ale stejné jako doposud, tedy náčelník Rudolf Plajner, náčelní Vlasta Koseová a starosta Velen Fanderlik.

Přestože Junák si v prvních měsících po válce své postavení a organizační jednotu víceméně uhájil, nemohl zcela zastavit vývoj dalších událostí. Od roku 1946 KSČ systematicky pronikala do rozhodujících funkčních pozic v Junáku a pomocí skautů-komunistů připravovala další umlčení junácké činnosti. „Tyto aktivity souvisejí i se skutečností, že vedení KSČ prostřednictvím Komise mládeže, vedené soudružkou Marií Švermovou a Osvaldem Závodským, začíná systematicky úkolovat členy KSČ v Junáku.“⁵⁹ V roce 1947 Junák jednoznačně odmítl návrh na vstup do Československého tělovýchovného svazu, neboť tělovýchova je pouze jednou ze složek skautského výchovného hnutí, a nikoliv tou nejpodstatnější.

Do roku 1948 vstupovali čs. skauti rozpolceni – někteří volali po vystoupení z ČSM a nezávislosti Junáka, proti nim se stavěli skauti-komunisté, např. tajemnice dívčího kmene Alžběta Jedličková nebo bývalý člen Foglarovy Dvojky Jiří Haškovec. Důkazem toho je *Junácký manifest* vypracovaný brněnskou skupinou zastánců kolektivního členství Junáka v SČM, v němž proklamují úpravu junáckého zákona a programu. „V odmítavé reakci na Junácký manifest vydali roveři z Ivančic Skautský manifest, v němž zdůvodnili platnost dosavadního zákona a vyzdvihli duchovní dimenzi skautingu.“⁶⁰ Junáci se rozhodli situaci vyřešit na II. junáckém sněmu ve Zlíně, plánovaném na 28. února 1948. Události však měly jiný spád. Dne 25. února prezident Beneš přijal pod nátlakem demisi 12 ministrů a jmenoval nové ministry na doporučení Klementa Gottwalda – komunistický převrat byl dokončen. Tentýž den obsadili komunisté také skautské ústředí. Rudolf Plajner opustil náčelnickou funkci a vedení se ujal *Akční výbor Junáka* v čele se skautem-komunistou Jaromírem Preiningrem a vydal svolání, že „Junák se staví po bok silám, sdruženým v nové

⁵⁷ ZACHARIÁŠ, Jiří. *Soudní proces s tzv. ilegálním ústředím Junáka aneb Karel Průcha a spol.* Praha 2005, s. 10.

⁵⁸ Československý Junák, svaz skautů a skautek. *Činovník*, 1946, roč. 23, č. 2, s. 17.

⁵⁹ KOPT, c. d., s. 5.

⁶⁰ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 142.

*vládě Klementa Gottwalda.*⁶¹ Skautské oddíly byly postupně přeměňovány na nové *Pionýrské oddíly Junáka* (POJ) a na vůdce byl vyvíjen nátlak, aby sami „dobrovolně“ přestali pracovat s mládeží. Dnem 24. dubna 1949 oficiálně vznikla pionýrská organizace. Junák sice formálně existoval, ale začala mu „zvonit hrana“. Dne 1. ledna 1951 ÚV ČSM vyhlásil ukončení činnosti Junáka, kterou od tohoto dne převzala Pionýrská organizace ČSM. „Kostky byly vrženy. Teď už zbývala jen nelegální práce.“⁶²

1.4.3 Těžké časy (1951–1967)

Komunistický převrat v únoru 1948 neznamenal zásadní obrat pouze v politických poměrech Československé republiky, nýbrž jeho důsledky měly zásadní dopad na situaci v celé sféře československé společnosti. Nátlakům, perzekuci a následné likvidaci se nevyhнул ani Junák, který stál hned v čele kategorie „nevyhovující a nebezpečný nové socialistické společnosti“. „*Skauting čekalo – až bolestně krátce po předchozí nacistické klatbě – druhé, ovšem tentokrát čtyřikrát delší období nucené pauzy*“.⁶³ Vše nasvědčovalo tomu, že skautské ideály, hodnoty a výchova již nemají v mládežnickém hnutí u nás své místo. Vzдорování spouštějící se junácké oponě v podobě brigád, pomoci při převádění přes hranice a letákových akcí si vyžádal tvrdý trest. Z prodejních pultů se vytratil veškerý skautský tisk a jeho místo nahradily tituly nové. „*Pod vedením člena akčního výboru Milana Skalníka*⁶⁴ začaly nad metodickými texty o skautské výchově převládat články negující činnost Junáka“.⁶⁵ Cenzuře neunikla ani skautská a dobrodružná literatura pro děti a mládež. Oblíbené knihy Jaroslava Foglara byly postiženy mezi prvními. Knihovny jejich tituly přibližně dalších dvacet let nesměly půjčovat. Pronásledování a likvidace však nejvíce postihla skautské představitele.

Z období 50. let jsou doložené záznamy o odsouzení až 600 skautů a skautek, z nichž 11 bylo popraveno a 8 odsouzeno na doživotí. První větší politický proces proběhl už v roce 1949 se skautkou Dagmar Skálovou a jejím

⁶¹ Provolání akčního výboru Ústředí Junáka. In Skautský institut Praha [online] 2017 [cit. 2017-03-26] Dostupné z WWW: <http://www.skautskyinstitut.cz/wp-content/uploads/2013/12/19480225_ProvolaniakcnihovyboruUstrediJunaka.pdf>

⁶² ROTTERBORN, Oldřich; BOBEK, František. *Skauti za ostnatými dráty*. Praha 1993, s. 10.

⁶³ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 158.

⁶⁴ Milan Skalník nahradil Karla Průchu ve funkci šéfredaktora časopisu *Činovník*. Vyměněna byla kompletně celá redakční rada. Obdobný konec měl časopis *Junák*. Ten se sloučil s časopisem pro mládež *Vpřed*, postupně se z něho vytrácela skautská tematika a od ročníku 1950–1951 již nesl pojmenování *Vpřed pionýři*.

⁶⁵ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 160.

manželem Karlem Skálou, kteří se pokusili o provedení státního převratu a ukončení komunistického režimu⁶⁶. Ve vězení strávili celých 16 let.

Za jeden z největších skautských soudních procesů vedeného ze strany KSČ byl tzv. „proces s ilegálním ústředím Junáka“, jehož výsledkem bylo odsouzení dlouholetého skauta Karla Průchy k 15 letům vězení. Po několika letech se ukázalo, že šlo o pečlivě promyšlenou akci StB, kdy Karel Průcha byl systematicky manipulován bývalými skauty a zároveň agenty StB Neumanem a Burešem, kteří se dostali mezi Průchovy spolupracovníky. Průcha nakonec podlehl a na nátlak vypracoval Memorandum, jímž informoval čs. politický exil o pokračujícím životě skautského hnutí ve vlasti. Memorandum s podpisem „Skautský duch“ předal Neumannovi. Ten jej odevzdal StB.

Se soudními procesy sílila také ideologická protiskautská kampaň. Robert Baden-Powell začal být označován za krvežíznivého generála ve službách imperialismu a představitel českého skautingu z let 1939–40 za kolaboranty s nacismem. Vrcholem těchto nenávistných útoků se stala publikace *Skauting ve službách podněcovatelů války* od Aloise Poledňáka z roku 1953. Již samotný titul napovídá, co se skrývá v jejím obsahu. Jejím posláním nebylo nic jiného než označit Junáka za zločinnou organizaci, žoldnéře, služebníka a špicla „imperialistické buržoazie“, který pomáhá otupovat myšlení mladých a jehož úkolem je vychovávat občana buržoazního státu, který by stál ve vládnoucí třídě kapitalistů a velkostatkářů. „*Nejde jí jen o přípravu koloniálních zvěďů a dobyvatelů. Do popředí činnosti skautské organizace vystupuje druhý úkol – rozbít jednotu dělnické mládeže*“.⁶⁷ Svým programem byl Junák označen za nositele nacionalismu a kosmopolitismu, nástroj militaristické výchovy a církevní hierarchie naplněného nenávistí k pokroku a k člověku vůbec s hlavními metodami mechanického uposlechnutí a plnění příkazů vůdce. „*Soudní procesy, které byly u nás v nedávné době vedeny s bývalými čelnými funkcionáři skautské – junácké organizace, však jasně ukázaly, jak skauting od svého vzniku plnil úlohu skutečnovatele hanebných cílů buržoazie mezi mládeží a dětmi*“.⁶⁸ Terčem kritiky se tak nestala pouze organizace jako taková, nýbrž i její samotní zástupci. Alois Poledňák poukazuje především na slepé a bezmyšlenkovité přebírání výchovných názorů zakladatelů: „*A skautští vůdčové plně dbali rad svého náčelníka. Obratně, přímo kejklířsky zacházeli s udicí, na niž mládež chytali. Zneužívali všech zájmů a sklonů dětí a mladých nezaměstnaných, sytili jejich fantazii nezdravými, nesmyslně romantickými představami vzdálených zemích, neexistujících*

⁶⁶ Pokus o státní převrat se měl uskutečnit v noci z 16. na 17. května 1948. Akce se měla účastnit armáda, dále sokolové a skauti. Plán byl však prozrazen a aktéři zatčeni. Ze zainteresovaných skautů nejvyšší tresty obdrželi Dagmar Skálová (Rakša; doživotí), dr. Karel Skála (Čil; 24 let) a Jiří Navrátil (20 let).

⁶⁷ POLEDŇÁK, Alois. *Skauting ve službách podněcovatelů války*. Praha 1953, s. 24.

⁶⁸ Tamtéž, s. 10.

*dobrodružstvih a o smyšleně šťastném životě těch pracujících, kteří žijí ve shodě s „dobrymi“ zaměstnavateli.“*⁶⁹ Slovy „skautský vůdce“ se rozumělo totéž, co „malý diktátor“ a „vůdcovským principem“ totéž, co „vojenský drill a terorizování“ sloužící především k šíření válečné hysterie. Kniha Aloise Poledňáka se tak svým budovatelským hlásáním a vzezřením stala největším pamfletem stavícím Junák do pozice protistátní organizace.⁷⁰

Přestože Junák patřil oficiálně pořád pod kolonku „ilegální“, jeho myšlenka na atraktivitě neztratila, ba právě naopak přežívala v srdcích jí oddaných skautů, jejichž činnost neustávala. Mnoho skautů se dále scházelo pod hlavičkou turistických oddílů a mladých tělovýchovných jednotek, nejčastěji v rámci Československého svazu tělesné výchovy (dále jen ČSTV) a Svazu pro spolupráci s armádou (dále jen Svazarm), které nebyly tolik spjaté s komunistickou ideologií jako ČSM a Pionýr.

Přelom 50. a 60. let přinesl příznivější situaci ve společnosti. Pouta povolila nejen v oblasti politické a ekonomické, ale i ve sféře programů a akcí pro mládež. Začala se objevovat veřejná kritika činnosti ČSM, především práce Pionýrské organizace, a někteří její představitelé hlasitě volali po zakázaných prvcích skautské metody.

⁶⁹ Tamtéž, s. 26.

⁷⁰ Alois Poledňák se v roce 1968 po obnově Junáka osobně dr. Rudolfu Plajnerovi za uvedené lži omluvil a od knihy se distancoval slovy: „...byl jsem tehdy plně poplatný tehdejší době a lituji toho“. (SVOBODA, c. d., s. 149)

2 JUNÁK V DOBĚ PRAŽSKÉHO JARA

2.1 Předzvěst pražského jara

2.1.1 Umlčení občanské společnosti

Únor 1948 tvrdě zasáhl jak československou politickou společnost, tj. oblast veřejné moci a státního donucení, tak společnost občanskou, v dnešní politické a sociologické terminologii chápanou jako souhrn institucí nezávislých na státní moci (konkrétně mluvíme o svobodných sdělovacích prostředcích, odborech, církvích a též společenských a zájmových organizacích). Zakladatelské období režimu vytvořilo jednolitý mocenský mechanismus založený na vládě jedné politické strany prosazující nedemokratickou totalitní ideologii a společenské zřízení. Systém Národní fronty Čechů a Slováků zřízený již v březnu 1945 v Moskvě jako blok politických stran a společenských organizací, který měl fungovat na principu národní jednoty, vzal za své ve chvíli, kdy jej komunistická strana učinila nástrojem svých politických ambicí. „*Její prostřednictvím pak ovládala všechny politické strany, hnutí a organizace, jejichž existence byla vázána členstvím v NF a souhlasem s jejím programem včetně uznání ‚vedoucí úlohy‘ KSČ*“.⁷¹

Občanská společnost jako základní předpoklad svobody a demokracie de facto zanikla. Nejvíce postiženy byly střední vrstvy obyvatel. „*Z 61 674 spolků a zájmových organizací zůstalo asi osm set, ostatní nový režim zakázal. Ty, které přežily, se ‚transformovaly‘ do mechanismu monopolní moci.*“⁷² Činnost společenských organizací se tudíž záměrně přesunula do celostátního masově řízeného stroje, jenž měl za úkol jednak uspokojit zájmy občanů (které však do velké míry ovlivňovali a určovali sami představitelé moci), ale především prosazovat ideologické záměry režimu a vystavět tak pevnou mocenskou a členskou základnu KSČ⁷³. Ta ovládala tyto organizace buď přímo (komunistickými funkcionáři těchto organizací), nebo nepřímo (prostřednictvím Národní fronty). Za tímto účelem byl vytvořen tzv. systém převodových pák spočívající ve vybudování sítě různorodých organizací, jež na jednu stranu sloužila jako „demokratická fasáda“ (tím, že sloužila k uspokojování potřeb občanů), ale zároveň jako nástroj k upevnění komunistické nadvlády. „*Systém převodových pák nebyl občanskou společností. (...)*

⁷¹ PECKA, Jindřich; BELDA, Josef; HOPPE Jiří. *Občanská společnost 1967–1970. Emancipační hnutí uvnitř Národní fronty 1967–1970*. Brno 1995, s. 9.

⁷² KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968 (III–IV. díl)*. Brno 2002, s. 336.

⁷³ „*Vznik a kontrolu společenských organizací upravoval zákon č. 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích.*“ (KAPLAN 2002, c. d., s. 336)

*Fungoval v režimu postaveném na principech, které občanskou společnost zcela vylučovaly,*⁷⁴ neboť považoval svobodné organizace za nepřátelské těleso.

Mechanismus založený na centralizované vládě se promítnul do celé sféry společenského života. Proměnila se již zmíněná struktura politické moci, ale také personální obsazování jednotlivých funkcí ve státní i nestátní oblasti, centralizovala se ekonomika, veškerá kulturní politika, vzdělání a výchova se podřídila kontrole KSC a byla povinně vedena v duchu „vědeckého světového názoru marxismu-leninismu“. Omezení občanské svobody a svobody tisku, zavedení cenzury, likvidace odpůrců režimu, proměna vlastnických vztahů (založená na zániku soukromého podnikání a zavedení družstevní a kolektivní formy výroby, obchodu a financí⁷⁵), vytvoření atmosféry strachu a další procesy uvrhly československou občanskou společnost doslova do zániku.

Kořeny uvolnění komunistického režimu spatřujeme už v roce 1956. *„Dvacátý sjezd KSC a na něm zveřejněné Chruščovovo odhalení Stalinových zločinů všeobecně nazvané ‚kultem osobnosti‘ přineslo celkové uvolnění a s ním spojenou kritiku minulého období včetně kritiky celé komunistické ideologie.“*⁷⁶ V rámci samotné komunistické strany se začala formovat reformní skupina prosazující zavedení určitých změn v politické a ekonomické oblasti. Vytrvalým bojovníkem proti režimu po celé období prosazování komunistické diktatury byla kultura, neboť právě jejich zástupců se významně dotýkalo omezení tvůrčí svobody, konkrétně zavedení cenzury a nucené prosazování socialistického realismu jako jediného uměleckého směru. Kulturní svazy měly hrát v systému převodových pák významnou roli jako nástroj prosazování oficiální kulturní politiky. Trvalou snahu podříditi si umělecké organizace však oslabovala právě skutečnost silně kontrolované tvorby, která se neshoduje s povahou tvůrčí inteligence a která tak stavěla tvůrčí svazy do pozice nepřilíš ukázněného kolečka mechanického stroje. Diskusní příspěvky Františka Hrubína a Jaroslava Seiferta na II. sjezdu spisovatelů v roce 1956 proklamující nesouhlas s komunistickým vedením a požadavek větší umělecké svobody vyvolaly v komunistických funkcionářích potřebu zajistit nápravná opatření, která by oslabila pozici kulturních svazů a podřídila je nadsvazové instituci. *„Šlo o vytvoření nadřazené instituce ‚stranicky pevné‘, v níž by se tvůrčí inteligence ztrácela či byla pod dohledem.“*⁷⁷

⁷⁴ KAPLAN 2002, c. d., s. 387.

⁷⁵ V podnicích a institucích vlastněných a řízených státem pracovalo okolo 84 % zaměstnanců, dalších 11 % pak v družstevních organizacích, které stát řídil nepřímou (Tamtéž, s. 387).

⁷⁶ SVOBODA, c. d., s. 151.

⁷⁷ KAPLAN 2002, c. d., s. 353.

Smrt prezidenta Zápotockého a nástup generálního tajemníka Antonína Novotného na prezidentský post však tyto počáteční debaty o reformu společnosti a období tzv. politického tání zastavily.

2.1.2 Ostrůvky naděje

Dne 11. července 1960 schválilo Národní shromáždění socialistickou ústavu, která „konstatovala, že v naší zemi byly již vyřešeny všechny základní úkoly přechodu od kapitalistické společnosti k společnosti socialistické.“⁷⁸ Kromě přijetí nového názvu „Československá socialistická republika“ (dále ČSSR) byl důležitý 4. článek ukotvující mocenský monopol KSČ.

V první polovině 60. let však společností otrásla hluboká hospodářská krize, která znovu uvolnila prostor reformním skupinám. „*Monopolní politická moc začala jevit známky opotřebenosti a direktivně ovládané společenské organismy se chopily příležitosti: hledaly cesty k větší autonomii.*“⁷⁹ Dosavadně existující systém se začal považovat za strnulý a ne tak efektivní, jak se z počátku předpokládalo. Snahy reformovat řád tzv. státního socialismu sovětského typu zavedený do všech zemí východního bloku se projeví ve více oblastech společnosti. V první řadě započaly ve sféře ekonomiky, která vykazovala krizové symptomy hlavně tím, že přes řízené pětileté plány zaznamenávala nerovnováhu a nezvládala uspokojit potřeby obyvatel. S řešením přišel komunistický funkcionář a reformní komunista Ota Šik. Jeho ekonomická reforma zahrnovala větší zapojení tržních mechanismů a snížení vlivu centrálně řízeného plánování v rámci socialistického modelu hospodářství. O slovo se opět hlásili umělci, především spisovatelé, žurnalisté, filmaři a herci. Po změně pravidel volala také mladá generace a s ní spojené organizace sdružené pod hlavičkou Československého svazu mládeže zažívajícího v polovině 60. let krizové období. ČSSR se dostala do 1. fáze liberalizace poměrů.

Významným obdobím, které předznamenalo události tzv. pražského jara, se stal rok 1967. Do něj vstupovali českoslovenští občané s napětím, s nahromaděnými rozpory a s nutnou potřebou změny. „*Vina za tento stav byla přičítána těm ‚nahoře‘ – míněn byl především Antonín Novotný, v jehož ruce se soustřeďovala nebyvalá moc, zatímco respekt vůči němu upadal.*“⁸⁰ V červnu 1967 se do přímé konfrontace pustili opět čeští spisovatelé na svém IV. sjezdu. Jejich vystoupení kriticky hodnotící posledních 20 let – cenzurní kompromitující praxi (prováděnou Ústřední publikační správou jako orgánem zajišťujícím ochranu zájmů socialistické společnosti) a neschopnost vyřešit jedinou lidskou

⁷⁸ LEŠANOVSKÝ, Karel. *Stručné dějiny českého skautingu v období 1968–1970*. Praha 2003, s. 11.

⁷⁹ PECKA; BELDA; HOPPE, c. d., s. 9.

⁸⁰ VONDROVÁ, Jitka. *Reforma? Revoluce? Pražské jaro 1968 a Praha*. Praha 2013, s. 11.

otázku – si vyžádalo tvrdou odpověď. Týdeník *Literární noviny* vydávaný Svazem československých spisovatelů se převedl pod přímý dohled KSČ; Ivan Klíma, Antonín J. Liehm a Ludvík Vaculík byli vyloučeni z KSČ; Jan Procházka musel opustit místo kandidáta ÚV KSČ; s Milanem Kunderou a Pavlem Kohoutem bylo vedeno stranické disciplinární řízení. „*Součástí demonstrace síly vůči spisovatelům, ale i vůči kulturní inteligenci se stal také zmanipulovaný V. sjezd Svazu československých novinářů (19.–20. 10. 1967), na němž se přizpůsobivé vedení svazu distancovalo od názorů spisovatelů.*“⁸¹ Odvážnějších výstupů se odvážila mladá generace. Obnovila tradiční studentské majálesy, projevovala výhrady k dosavadnímu působení ČSM a volala, seč marně, po zřízení samostatné organizace. Do historie se zapsala demonstrace vysokoškolských studentů na Strahově 31. října 1967, která se sice stala předehrou blížícího se jara 1968, ale vyvolaly ji ryze praktické důvody – dlouho neřešené výpadky elektrického proudu a problémy s teplou vodou. „*Nepřiměřený zákrok VB proti studentům postavil proti režimu i značnou část veřejnosti, jejíž sympatie patřily spíše zmláceným vysokoškolákům.*“⁸² V politické sféře došlo k rozkolu v samotných stranických špičkách. Už na XIII. sjezdu KSČ konaném 31. května–4. června 1966 zazněly požadavky probuzeného reformního křídla. Přestože závěry sjezdu hovořily o tom, že republika žádné nedostatky a krizi nevykazuje a vstupuje pouze do nové etapy budování socialismu, prosadila se teze, že „*v Československu neexistuje antagonistický třídní boj, ten že už není hnací silou vývoje a že diktatura proletariátu je překonanou záležitostí.*“⁸³ Akceptováno bylo i Chruščovovo pojetí konce srůstání státu a strany⁸⁴. Vedoucí úloha KSČ zdůrazňovaná na každém z následujících sjezdů však tyto nové myšlenky blokovala. V říjnu 1967 Alexander Dubček ve svém projevu na zasedání KSČ vyslovil potřebu „nové práce strany“ a odpoutání se od zastaralých způsobů. K řešení navíc přibyla slovenská národní otázka a s ní spojený rostoucí požadavek slovenské politické reprezentace na posílení rozhodovací pravomoci.

Diskuze rozpoutané reformními komunisty o novém způsobu vedení strany a kritika Novotného metod řízení společnosti na straně jedné a urputné snahy prezidenta a generálního tajemníka KSČ zachovat prověřené zásady činnosti na straně druhé vyvolaly nutnost zásahu zvenčí. Na počátku prosince 1967 proto přijel do Prahy generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv. Vedení KSČ tudíž opět rokovalo nad otázkami budoucnosti republiky. Objevila se také otázka problému kumulace funkcí, konkrétně směřována na Antonína

⁸¹ HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*. Praha – Brno 2004, s. 11.

⁸² VONDROVÁ, c. d., s. 15.

⁸³ KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968 (1. díl: Obrodný proces)*. Praha 1993, s. 17.

⁸⁴ Šlo o koncepci tzv. všelidového státu, ve kterém se neuplatňuje nahrazování státu a společenských organizací orgány a aparátem komunistické strany a který již není založený na pojetí zájmových organizací jako převodových pák.

Novotného. Ten nakonec podlehl tlaku slovenských členů ÚV KSČ a české části ústředního výboru požadujících reformu systému a uvolnil svou funkci 1. tajemníka pro Alexandra Dubčeka. „Z tohoto aktu uskutečněného 5. ledna 1968 vyplývalo zprou jedině – Dubčekova osoba zaručovala, že se řešení politické krize nebude ubírat cestou upevnění či restaurace totalitárně byrokratických a rovnostářských poměrů vyznačujících sklonek éry Antonína Novotného.“⁸⁵ Cesta pro uskutečnění reformem byla již víceméně volná.

Reformisté neměli v plánu provést úplnou demokratizaci, pouze chtěli státní socialismus přeměnit na tzv. socialismus s lidskou tváří. „V zásadě to měla být shora řízená postupná reforma komunistické strany a státního byrokratického aparátu směrem k jejich ‚demokratizaci‘, ale při zachování komunistického monopolu moci.“⁸⁶ Po lednovém plénu 1968 ale nebyla pozice reformistů ještě zcela upevněná. Antonín Novotný stále zastával funkci prezidenta a opozice neměla prozatím takový vliv, aby jej donutila k rezignaci. Zvolila tudíž strategii přenesení bojiště do veřejného prostoru. „Takto z médií hovořili např. Josef Smrkovský, Zdeněk Mlynář, Václav Slavík, Eduard Goldstůcker a mnozí další. Netrvalo dlouho a z demokratizujících se médií se brzy ozvaly hlasy volající po Novotného rezignaci.“⁸⁷ K té skutečně došlo 21. března 1968. Nahradil jej gen. Ludvík Svoboda. Občanská společnost se pomalu ale jistě probouzela.

2.2 Předehra k sovětské intervenci

2.2.1 Lednové plénum 1968

Konec desetileté éry Antonína Novotného ve funkci prvního muže státu i strany otevřel brány reformnímu hnutí, jehož počet příznivců a aktivních zastánců od poloviny 60. let rychle stoupal. Silnější členská základna rovná se stoupající sebevědomí. Zdánlivě vnitrostranický boj, jak jej vnímali komunističtí funkcionáři snažící se o zachování podoby komunistického monopolu moci tak, jak se vytvořil v počátečním období, se nakonec ukázal být konfliktem celospolečenským. Novotného odchod z pozice 1. tajemníka KSČ tak poskytl příležitost pro realizaci celé řady politických a společenských změn. „Stalo se něco, s čím Moskva nepočítala, a stalo se tak i proti její vůli, přes značné zasazení Brežněva, (...) jehož hlavní zásadou bylo co nejméně zasahovat do vybudovaného systému.“⁸⁸ Ve vedení KSČ však nadále působilo konzervativní křídlo a Novotný byl stále prezidentem republiky. Navíc vzhledem k dohodě členů

⁸⁵ KURAL, c. d., s. 29.

⁸⁶ HOPPE, Jiří. *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*. Praha 2009, s. 14.

⁸⁷ Tamtéž, s. 21.

⁸⁸ VONDROVÁ, c. d., s. 39.

ÚV KSČ, „že nebudou o lednovém jednání informovat jako o sporu a jeho příčinách a že nebudou jmenovitě uvádět postoje jednotlivců“⁸⁹, působila lednová změna jen jako pouhá výměna osob. Postoj Moskvy k celé záležitosti tak byl jasný – udržení neurčitosti lednové schůze, aby nepřerostla v reformu a Československo zůstalo nadále spolehlivým sovětským satelitem.

Mlčení netrvalo dlouho. Jako jeden z prvních bariéru prolomil Josef Smrkovský⁹⁰ ve svém proslulém článku „*Oč dnes jde?*“ v deníku *Práce* z 21. ledna 1968, ve kterém hovořil o reformě v oblasti strany a politiky: „*V prvé řadě do důsledků odstranit z naší strany i státní správy byrokratické manýry a nánosy z minulosti. (...) Jde o to, aby jak ve straně, tak ve státě a všude jinde – kde se to patří – se rozhodovalo na základě demokratických principů a zásad, ať stranických či státních.*“⁹¹ O několik dní později, 25. ledna, předsednictvo ÚV KSČ schválilo návrh, aby jejich jednání i jednání sekretariátu byla napříště zveřejňována v tisku. Sdělovací prostředky tak dostaly do rukou mocný nástroj – informace. Veřejnost zaznamenala, že se nahoře něco významného děje, začala kritizovat nedostatečnost informovanosti a vyslala „*požadavek na opravdu důslednou demokratizaci našeho života, bez které je právě nemožná odpovídající spoluúčast a spoluodpovědnost všech komunistů a občanů při řešení (...) záležitostí naší země.*“⁹² Ve stejný den navštívil Alexander Dubček Sovětský svaz, aby zde osvětlil současné dění v Československu.⁹³ Situace se však už dala do pohybu a nabývala na intenzitě. Otázky budoucího vývoje politiky měly za úkol řešit dvě komise vedené členy předsednictva ÚV: 1) komise Drahomíra Koldra vypracovávající nový akční program strany; 2) komise Jiřího Hendrycha provádějící analýzu fungování režimu a sestavující návrhy politických úprav. První nástiny akčního programu byly hotové už v polovině února 1968 a navrhovaly prozatím větší společenskou iniciativu a utvoření podmínek pro ekonomickou reformu. Upozorňovaly i na nutnost navrátit se k dělbě moci, ve které Národní shromáždění bude nejvyšším zákonodárným orgánem a roli vykonavatele moci výkonné bude plnit vláda. Občanům měly být přiznány práva a svobody, avšak jen za určitých podmínek – že nepřekročí hranice zákona, který sám stanoví, co je společnosti nepřátelské. „*Reforma se měla týkat pouze vnitrostátních poměrů, základní zahraničněpolitická orientace na Sovětský svaz*

⁸⁹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967–1969 (4. část)*. Praha 1993, s. 13.

⁹⁰ Na XIII. sjezdu KSČ (31. května–4. června 1966) zvolen do ÚV KSČ.

⁹¹ HOPPE 2004, c. d., s. 29.

⁹² Tamtéž, s. 33.

⁹³ Vůdčí představitelé SSSR věděli prostřednictvím sovětského velvyslance Stěpana Červoněnka, který udržoval pravidelné styky s Novotným, o možnosti budoucí reformy. S pozváním nového tajemníka však váhali, neboť tím nechtěli stvrdit lednové plénum a vyslovit tak Dubčekovi důvěru. Nakonec však cítili nezbytnost Dubčekovy návštěvy, aby jim vysvětlil své další záměry.

se neměla měnit vůbec.“⁹⁴ Realita ale návrhy programu předháněla. Umlčená občanská společnost ožívala a s ní i proces zvaný pražské jaro.

2.2.2 Obnova občanské společnosti

Probuzená aktivita hromadných sdělovacích prostředků na přelomu března a února porušovala doposud platící systém cenzury, když své čtenáře, posluchače a diváky zahrnovala doposud zakázanými tématy. Diskuze, médií podnícené, tak de facto určovaly politickou atmosféru v zemi. Kritika krize politiky ze strany veřejnosti se zaměřovala především na osobu prezidenta a jeho režimu koncentrované moci jednotlivce, čímž podlamovala jeho postavení a vytvářela v řadách KSČ doslova protinovotnovskou opozici. „V průzkumu veřejného mínění bylo v únoru přesvědčeno o kladné změně 55 % dotázaných, v březnu 73 % a v dubnu 75.“⁹⁵ Do diskuze vstoupili také spisovatelé Eduard Goldstücker a Jan Procházka, kteří požadovali další personální změny ve vedení, protože „nápravu těžko mohou uskutečňovat lidé, kteří byli po dlouhá léta představiteli této praxe“⁹⁶, a volali po socialismu, který by ale byl demokratickým a svobodným systémem. Konzervativní komunističtí funkcionáři a Moskva na druhé straně barikády zas vyzývali vedení KSČ, aby nad chodem událostí přebralo kontrolu. Příprava reformy ale již byla zahájena.

Organizace jako ROH⁹⁷, ČSM nebo Svaz spisovatelů přestaly plnit roli převodových pák společnosti a začaly si vymezovat své vlastní postavení. Stejně smýšlely i nekomunistické politické strany jako Československá strana socialistická a Československá strana lidová, které se zřikaly svých prokomunistických vůdců Aloise Neumanna a Josefa Plojgara. Katolická církev vyvíjela soustředění na odstranění diskriminace a perzekuce svých představitelů. Na povrch vyvstaly také národnostní otázky Čechů a Slováků a s ním související státoprávní uspořádání. V březnu 1968 se víceméně přijala možnost federalizace státu, konečné rozhodnutí se však odložilo na XIV. sjezd KSČ.

Kritika dílčích nedostatků nakonec přerostla v kritiku politického systému jako takového. Do politického slovníku pronikla slova jako *obroda* a *obrodné hnutí*. „Ve veřejném životě se relativně etablovala opoziční politická seskupení, rozšířený prostor pro svou činnost využily církve, odbory, a ani nižší složky KSČ nezůstaly imunní.“⁹⁸ Jako příklad můžeme uvést dvě organizace – K 231 a KAN – vzniklé na jaře 1968 a jsoucí určitým symbolem pražského jara. Krátkou činnost obou spolků však komunistický aparát považoval za možný potenciál

⁹⁴ HOPPE 2009, c. d., s. 15.

⁹⁵ KAPLAN 1993, c. d., s. 15–16.

⁹⁶ VONDROVÁ, c. d., s. 41.

⁹⁷ Revoluční odborové hnutí.

⁹⁸ HOPPE 2009, c. d., s. 15.

rodící se opozice, která by rozložila systém. Jejich aktivita tak skýtala mnohé překážky, tou největší a ukončující se stala invaze v srpnu 1968.

K 231 bylo sdružení bývalých politických vězňů, tedy osob nepřátelských režimu, na které se vztahoval zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidové demokratické republiky. Od počátku 60. let skončilo období masového zneužívání justice a někteří vězni byli postupně rehabilitováni. Amnestie však vyžadovala pro tzv. „amnestanty“ podmínku, že nesmí veřejně vystupovat, a režim je považoval za stále ohrožující osoby možné dopustit se konspirativní činnosti. To se však změnilo během pražského jara. Vězni začali promlouvat. *„Hlasy těchto bývalých politických vězňů získávaly vystoupením v médiích větší váhu a měly významný vliv na vedení KSČ.“*⁹⁹ Spolek zahájil činnost 31. března 1968 pod vedením prof. Karla Nigrína a Jaroslava Brodského, politického vězně odsouzeného v roce 1951 k 15 letům vězení a propuštěného na základě amnestie prezidenta Novotného v roce 1960.

Klub angažovaných nestraníků, zkráceně KAN, sdružoval politicky neangažované lidi, kteří projevovali zájem zapojit se do dění v Československu, a tak prolomit dosud nucenou politickou pasivitu občanů bez stranické příslušnosti. KAN pořádal nejrůznější diskuzní večery s význačnými osobnostmi z oblasti kultury, politiky, hospodářství státu aj. Cílem bylo vytvořit platformu pro střetávání různých názorů a *„naučit se na takových setkáních myslet a jednat skutečně demokraticky.“*¹⁰⁰ Tuto základní myšlenku přednesl na ustavující schůzi KANu 5. dubna hlavní iniciátor Ludvík Rybáček, chemik a zaměstnanec Ústavu anorganické chemie ČSAV v Praze. Původně pouze pražské sdružení se nakonec rozrostlo v celostátní záležitost.

Uvolnění stranické kázně a dynamičnost vývoje československé společnosti sledoval Kreml s nelibostí, a věnoval proto dění v Československu obzvláštní a neustálou pozornost, neboť jejich obava z odtržení jednoho z nejvěrnějších satelitů od socialistického tábora rostla. *„Ve svých úvahách nevyklučovali ani možnost vojenské intervence, i když zatím dávali přednost politickému nátlaku na československé předáky.“*¹⁰¹ Novotného snaha o vytvoření jakési protiváhy předsednictva ÚV KSČ skončila neúspěchem, ba naopak se vůbec poprvé v poválečné době veřejně diskutovalo nad možnými kandidáty na prezidentský post (předsednictvem ÚV KSČ byl doporučen Ludvík Svoboda). Ještě v polovině března nepovažoval 1. tajemník výměnu prezidentů za zcela aktuální, ale Národní shromáždění lídry KSČ předběhlo. Poslanci sami porušili zásadu kádrové nomenklatury a 20. března jednalo bez souhlasu vedení KSČ o vyslovení nedůvěry prezidentu Novotnému. Ten raději hned druhý den,

⁹⁹ Tamtéž, s. 212.

¹⁰⁰ HOPPE 2009, c. d., s. 140.

¹⁰¹ VONDROVÁ, c. d., s. 71.

21. března 1968, podal demisi. Spolu s ním z předsednictva ÚV KSČ odešli Michal Chudík, Miroslav Pastyřík, Otakar Šimůnek a Jiří Hendrych.

2.2.3 Pražské jaro: Moskva zasahuje

Události v ČSR tři měsíce po lednovém plénu nemohly zůstat bez odpovědi SSSR. Ta přišla 23. března na kvapně domluvené schůzi komunistických stran (KSČ, KSSS, SED, PSDS, MSDS a BKS¹⁰²) v Drážďanech, která se oficiálně týkala mezinárodního komunistického hnutí a problematiky ekonomické spolupráce socialistických zemí. Porada se však týkala výhradně situace v Československu a účast spojenců Moskvy měla zesílit varování a tlak na československou stranu. Padala slova jako kontrarevoluce, nový model socialismu, oslabení vztahu ČSSR k socialistickým zemím ad. Delegation KSČ ve složení A. Dubček, O. Černík, V. Biřák, D. Kolder a J. Lenárt musela nutně přistoupit na moskevská pravidla hry a provést ústupky ve svém reformním projektu¹⁰³. Z programu zasedání ÚV KSČ svolaného na 28. března tak byly vyškrtuty materiály k politické reformě připravené Hendrychovou komisí. O dva dny později, 30. března, zvedlo 282 poslanců Národního shromáždění (z 288 přítomných) ruku pro nového prezidenta ČSSR generála Ludvíka Svobodu.

Nastal měsíc duben a s ním procesy plné změn. Ve dnech 1.–5. dubna jednal Ústřední výbor KSČ o dalším vývoji. Při hodnocení dosavadní politické situace byla znát diference názorů členů KSČ a jejich rozdělení do dvou opozičních táborů. Zásadním dokumentem, který schválilo vedení KSČ 5. dubna 1968, se stal „*Akční program KSČ*“, od něhož si mnozí komunističtí funkcionáři slibovali, „*že bude hlavním faktorem konsolidace, že dá obrodnému procesu programový základ.*“¹⁰⁴ Část programu zabývající se politickým systémem však nebyla zcela dokončená. Materiály Hendrychovy komise musely být staženy kvůli nesouhlasu Moskvy. Doposud stávající model jedné politické strany by zase pro změnu nepřijala československá společnost. Naskýtala se proto pouze možnost obnovit mechanismus Národní fronty. KSČ by si zachovala vedoucí úlohu, kterou by ale prosazovala bez mocenských nástrojů, a ostatní politické strany by se mohly podílet na politice jako partneři KSČ, pouze ale v případě, že by uznaly její vůdcovské postavení. Opozice existovat nemohla. Akční program se též zavazoval vydat ještě v roce 1968 zákon

¹⁰² Komunistická strana Československa, Komunistická strana Sovětského svazu, Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Jednotná socialistická strana Německa), Polská sjednocená dělnická strana, Maďarská sjednocená dělnická strana, Bulharská komunistická strana.

¹⁰³ Výsledek schůze však Dubček úmyslně zatajil před československými občany, ale i před samotnou KSČ. Ti se tudíž domnívali, že Moskva suverenitu Československa nijak nezpochybnuje.

¹⁰⁴ KAPLAN 1993, c. d., s. 26.

o uplatňování ústavních občanských práv a svobod, ovšem opět pod mandátem vedoucí úlohy KSČ. Dubnové zasedání je spojeno také s personálními změnami. Za nejpodstatnější můžeme považovat výměnu premiéra a předsedy Národního shromáždění. Předsedu vlády Lenárta vystřídal Oldřich Černík a v čele Národního shromáždění vystřídal Bohuslava Laštovičku Josef Smrkovský. Moskva přijala závěry dubnového jednání vcelku uspokojivě, i když k akčnímu programu strany vyslovovala nedůvěru, jenž podle sovětského velvyslance v ČSSR Červoněnka „vytvářel platformu pro nebezpečný vývoj dalších událostí z hlediska osudu vývoje socialismu v ČSSR.“¹⁰⁵ Přípravovala proto i druhou a krajnější možnost řešení československé otázky – 8. dubna podepsal sovětský ministr obrany Andrej Grečko rozkaz k přípravě případné vojenské invaze.

Akční program ovšem nepřinesl předpokládaná očekávání. Místo toho, aby se pohyb ve společnosti zastavil a situace se stabilizovala, děl se přesně pravý opak. Kromě již existujícího KAN a K 231 vznikaly a volně se sdružovaly další organizace jako např. Koordinační výbor tvůrčích svazů, Svaz vysokoškolského studentstva, na ochranu tiskové svobody vystupovaly dělnické výbory, o obnovu se vehementně snažila bývalá sociální demokracie, rozpadaly se dříve jednotné a pevně organizované spolky. Uvolněnost režimu ukázaly prvomájové oslavy, na kterých se objevila doposud zakazovaná hesla jako „Demokratizaci? Demokraciel; Chceme svobodné volby!“ apod. O 2 dny později na Staroměstském náměstí několik tisíc lidí manifestovalo za svobodu slova, svobodné a tajné volby, svobodu shromažďovací a nezávislost soudů.

Poměry v ČSR však rozhodně nepotěšily vedení Sovětského svazu. Ve dnech 4.–5. května si Dubček, Černík, Smrkovský a Biřák vyslechli velmi ostrou kritiku přímo v sovětské metropoli. Tato československo-sovětská jednání významně ovlivnila další vývoj. Vedení KSČ došlo k závěru, že je třeba zarazit rostoucí aktivitu pravicových¹⁰⁶ a protisocialistických sil, dostat opět pod kontrolu sdělovací prostředky a konsolidovat situaci v mocenských a ozbrojených složkách. Někteří na druhou stranu popírali bezprostřední hrozbu kontrarevoluce. Názorová nejednotnost vedení komunistické strany již byla více než očividná a po celostátní poradě okresních a krajských tajemníků konané ve dnech 12. a 13. května, kde proti sobě vystoupili Dubček a Biřák, dokonce všeobecné známá. Důležité rozhodnutí, se kterým souhlasily obě strany, padlo 25. května – je třeba svolat mimořádný sjezd strany, v pořadí XIV. Datum stanovilo vedení na 9. září 1968. Dubček s Biřákem se střetli také na

¹⁰⁵ VONDROVÁ, c. d., s. 93.

¹⁰⁶ Výraz „pravicové síly“ byl obsahově nejasný a nekonkrétní termín. O jeho přesné vymezení se mnozí funkcionáři snažili, ne vždy se však shodli. Nakonec převážil názor, že tyto síly se shromažďují v organizacích KAN, K 231 a ve výborech formující se sociální demokracie.

zasedání ÚV KSČ 29. května–1. června 1968, přičemž 1. tajemník nepovažoval činnost pravicových sil za akutní ohrožení a jeho oponent naopak za přípravu kontrarevoluce.

Dubček odmítal řešit rozpory ve straně mocensky, nýbrž chtěl boj s pravicí vést politickými metodami, tím, že by strana dál plnila svůj Akční program, a tak napravila vzniklé nedostatky. Moskva jeho strategii neschvalovala a požadovala konkrétní kroky, především zasáhnout proti tzv. druhému centru v KSČ, jež bylo spojované zejména s Krieglem. *„Brežněv se pro případ, že se Dubčekovu vedení nepodaří eliminovat, nebezpečí zprava vlastními silami, jistil tím, že Moskva se svými spojenci energicky rozvíjela svůj intervenční plán.“*¹⁰⁷

Ani další postupy KSČ nemohly uspokojit sovětské předáky. Rozdílné přístupy, jak sjednotit komunistickou stranu v ČSR, a jejich prezentace se stále stupňovaly. Nepřispěl k tomu ani celostátní sraz Lidových milicí 19. června v letištním hangáru v Ruzyni, na kterém funkcionáři milicí proklamovali zásah proti pravicí a řešení situace mocenskými prostředky a v jejich proslovech se nesla nostalgie po režimu před lednem 1968. Řadoví příslušníci milicí však naopak vyjadřovali podporu oficiální reformní politice. Účast Dubčeka na tomto aktivu a jeho výrok, *„že nové politice strany od Lidových milicí žádné nebezpečí nehrozí“*¹⁰⁸, pak pouze doložil spornost celé akce, jejíž původní záměr vyvolat tlak na vedení KSČ, aby ustoupila od dosavadní politiky, se nezdařil. O den později bylo zahájeno vojenské cvičení vojsk Varšavské smlouvy Šumava. Sovětská strana manévry neustále prodlužovala a požadovala přísun dalších jednotek. Nátlak se vyplatil a 3. července začaly do ČSSR přijíždět speciální opravárenské jednotky Sovětské armády.

Jedním z dalších problémů a ožehavých otázek bylo, jak naložit s organizacemi, hnutími a stranami stojícími mimo Národní frontu. Kromě KAN a K 231 vyvíjeli tlak i sociální demokraté. Ti 21. června vydali prohlášení o programových zásadách a cílech obnovené strany. Centrum se rozhodlo přiklonit k názoru vedoucího tajemníka MV KSČ v Praze Bohumila Šimona, zastávající reformního křídla, vyjednávat s představiteli sociální demokracie a konečné rozhodnutí nechat až po XIV. sjezdu KSČ, a tak uchlácholit radikální reformátory i konzervativce z řad KSČ.

Impulz, jenž přispěl ke vzkříšení občanské společnosti, přinesl tiskový zákon č. 84/1968 Sb. rozhodující o zrušení cenzury. Ukázalo se, že právě tisk a veřejné mínění představovaly hnací motor pro systémové změny a staly se zdrojem sociální dynamiky. Přestože zákon rozvířil napjatou atmosféru

¹⁰⁷ VONDROVÁ, c. d., s. 168.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 174.

v parlamentu, poslanci jej 26. června 1968 schválili. Další den 27. června zveřejnily *Literární listy, Práce a Mladá fronta* výzvu *Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem*. Autor Ludvík Vaculík v ní reagoval na dosavadní vývoj, poukázal na skutečnost, že demokratizační proces se zastavuje a zpomaluje a již neapeloval na centrální politické orgány, ale vyzýval veřejnost, aby zasáhla a postarala se o svou budoucnost. Manifest vyvolal silnou reakci a odstartoval další ze série politických diskusí. Ostré odmítnutí přišlo především ze strany KSSS, která požadovala mocenský zásah pomocí SNB a Lidových milicí. Straničtí předáci KSČ se však nenechali vyprovokovat.

Sovětští lídři si uvědomili, že kabinetní metody nátlaku nevyvolaly předpokládaný účinek. Vyslali proto poslední signál. Dne 4. července 1968 obdrželo předsednictvo ÚV KSČ dopis s ostrým varováním, aby KSČ zajistila pevné politické vedení, a zároveň s pozvánkou na setkání se socialistickou pětkou. Sovětskou zprávu doplnily dopisy ostatních členů „pětky“ (SED, PSDS, MSDS a BKS). Hrozba vojenské intervence nabývala reálné podoby.

2.3 Obnovení Junáka a formování ústředí

2.3.1 Junácké předjaří

Skautské klubovny se podruhé za svou historii uzamkly 1. ledna 1951, kdy ÚV ČSM ukončil činnost Junáka a roli hlavního vůdce výchovy dětí a dospívajících předal Pionýrské organizaci ČSM (dále jen PO). Řada skautů byla v období stalinismu cíleně likvidována. Někteří junáci aktivitu ukončili, další přešli pod hlavičku jiných dětských organizací, kde tajně provozovali skautský program. Veškerá organizovaná činnost s dětmi přešla pod přímou kontrolu KSČ skrze komunisty vedený Československý svaz mládeže.

Československý svaz mládeže sdružující všechny dětské a mládežnické organizace představoval v éře komunismu druhou nejpočetnější společenskou organizaci. Komunistický monopol mu přikládal v systému převodových pák veliký význam, neboť právě on zaštiťoval výchovu nových socialistických generací. Rozhodující činnosti svazu se orientovaly na rozšiřování členské základny a získávání mládeže při výstavbě národního hospodářství, ideologickou práci s dětmi a rozvoj jejich zájmové činnosti navazující bezprostředně na úkoly socialistické výstavby. V červnu 1950 registroval ČSM 1 milion 55 tisíc lidí, „z toho 742 tisíc v českých zemích a 313 tisíc na Slovensku.“¹⁰⁹

Úkol nahradit junácký systém (dle komunistů budovaný na ideologické základně nepřátelské socialismu) připadl již zmíněné Pionýrské organizaci

¹⁰⁹ ČMOLÍK, Otto a kol. *Kapitoly z historie Pionýrské organizace v Československu*. Praha 1979, s. 72.

spadající pod ČSM a zaměřující se především na výchovu školní mládeže od 9 do 15 let (součástí ale byly také oddíly jisker sdružující děti ve věku od 6 do 9 let). PO měla za cíl vychovat „*v dětech vlastnosti příštích budovatelů komunismu, lásku a oddanost k Československé republice, ke Komunistické straně Československa a pracujícím lidu*“¹¹⁰, jak mimo jiné naznačoval i vyhlašovaný kariérní postup členů Pionýra: Jiskra – Pionýr – Svazák – Komunist. Činnost instituce byla propojená především se školou (jako jakási prodloužená školní povinnost), ale i s dalšími společenskými organizacemi. Členství ve svazácké organizaci bylo v mnohých případech z donucení a rovněž jedinou možností k získání vyššího vzdělání a často i výhodného zaměstnání.

Vtisknout mladé generaci nový socialistický způsob života se však velice rychle ukázalo být nelehkým úkolem. Už na konci 50. let začaly PO i ČSM provázet problémy, které jejich schopnost plnit vymezené poslání výrazně omezovaly. Kritické a negativní ohlasy na formálnost a nedostatečnost výchovného systému uplatňovaného v PO a ČSM se neustále stupňovaly a přes zákaz Junáka se sdružovaly skupiny, které se hlásily ke skautským tradicím a metodice, aby tak lépe uspokojily potřeby dětí. Pionýrská organizace proto v roce 1957 opustila model tzv. pionýrských hodinek (jeden den v týdnu, kdy se děti věnovaly pionýrské schůzce vedené učitelem) a přešla k organizování zájmových kroužků. Dne 8. listopadu 1958 navíc sekretariát ÚV KSČ schválil ujednání XI. sjezdu KSČ o zavedení přímého vedení Svazu mládeže. ČSM se tak ve své činnosti řídil přímými směrnicemi strany a jeho funkce obsazovali sami komunisté. „*Právě tato stránka přímého řízení narážela na obtíže – na nedostatek komunistů ve svazu a nedostatek mladých v KSČ.*“¹¹¹

Ani tato opatření ale nemohla zastavit vývoj událostí. Od počátku 60. let se v organizování aktivit pro mládež opět volalo po prvcích jako je život v přírodě, táboření, tramping a turistika. K jejich oživení měl přispět i nový časopis *ABC mladých techniků a přírodovědců*. S podporou tisku opět vznikaly malé dětské kolektivy a party připomínající dřívější Foglarovy čtenářské kluby, které víceméně nahradily skomírající družiny pionýrské. V Praze začali navazovat kontakty někdejší skautští činovníci, nejčastěji příslušníci podzemního skautingu rozptýlení v tělovýchovných jednotách, svazu turistů apod. Nejsilnějším takovým společenstvím byla pražská Třináctka vedená Jiřím Kafkou (přezdívaným Owígo), která už od ukončení činnosti Junáka komunisty ilegálně provozovala skautský program. Renesanci zažívali i trampové a příznivci turistiky, jejichž aktivity v mnohém vycházely ze skautské metodiky. Z tohoto trampsko-skautského pomezí vzešel např. roverský kmen

¹¹⁰ ČMOLÍK, Otto. *Kapitoly o pionýrské organizaci ČSM*. Praha 1965, s. 8.

¹¹¹ KAPLAN 2002, c. d., s. 344.

Dakota vedený Ivanem Makáskem a turistický oddíl mládeže TJ Spofa Žižkov v čele s Josefem Zikánem (přezdívaným Bobr). Právě cesty Owíga, Makáska, Bobra a dalších se protuly v polovině 60. let. „V rámci městského výboru ČSM vytvořili tábornický klub se společným znakem ve tvaru štítu s hlavou psa – středisko *Psohlavci*“¹¹² a ihned navázali kontakt s dřívějšími představiteli Junáka – R. Plajnerem, K. Průchou, K. Skálou. Jejich počet se rozrostl na dvanáct pražských oddílů a jeden z Vraného nad Vltavou. Turistické skupiny, tzv. TOM (turistické oddíly mládeže) zakládal také Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV), který dokonce vyslal své funkcionáře do anglického Gilwellu, aby se seznámili se skautskou výchovou a mohli ji tak začlenit do svých oddílů. Pozadu nezůstával ani Svazarm, v jehož řadách už od 50. let působila řada skautů. V polovině 60. let pod jeho hlavičkou vznikla složka Zálesák zaměřená na branný pobyt v přírodě. Vznikaly i další asociace jako Česká tábornická unie¹¹³ a Klub trampů-londonovců.

Po téměř dvaceti letech opět spatřily svět knihy Jaroslava Foglara. „*S touto skutečností se však nemohlo ztotožnit vedení ÚV ČSM, které ještě v srpnu 1965 (...) zakazuje redakci časopisu Pionýr další otiskování neslavnější Foglarovy knihy Hoši od Bobří řeky.*“¹¹⁴ Avšak neuběhl ani rok a 30 000 výtisků Foglarových Hochů vydaných v nakladatelství Mladá fronta zmizelo z knihkupectví během hodiny. V roce 1966 příznivci a sběratelé Jestřábových děl vytvořili Klub přátel Jaroslava Foglara, na jehož platformě se měli možnost setkat příznivci skautingu a navzájem si projevovat nesouhlas s likvidací Junáka a ověřovat jeho viditelnou absenci ve výchovném systému mladých. V tomtéž roce jsou ve sdělovacích prostředcích rehabilitováni dříve odsouzení skautští činovníci (např. Karel Průcha ad.).

Snaha obnovit junáckou myšlenku byla vyvíjena i oficiální úřední cestou. Skauti v Brně podali návrh na legalizaci skautské metody v rámci Pionýrské organizace. Návrh byl zamítnut. V Praze v květnu 1964 zas skupina skautů v čele s Milošem Miltnerem zaslala dopis s návrhem o obnovení Junáka přímo do prezidentské kanceláře a na podporu svého požadavku přidala půl miliónu podpisů občanů. „*Po vlekém jednání skončila však tato dobře míněná snaha přesně tam, kde to junáci, znalí politických poměrů, předpověděli: na Státní bezpečnosti. Žadatelům bylo doporučeno, aby prováděli úplný junácký program, v PO nebo v ČSM a s obnovením činnosti Junáka aby v žádném případě nepočítali.*“¹¹⁵

¹¹² ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 162.

¹¹³ Počátek této skupiny spatřujeme na I. ústřední tábornické škole ČSM konané v létě 1964 na Sluneční pasece pod Křemešníkem u Pelhřimova.

¹¹⁴ SVOBODA, c. d., s.

¹¹⁵ PLAJNER, R. Jak to všechno bylo. *Skauting*. 1968, roč. 26, č. 1, s. 1.

Jelikož politická výchova Svazu a PO nenabízela mladé generaci přijatelné koncepce, náměty a možnosti, „*Svaz mládeže rychle ztrácel schopnost plnit roli převodové páky v mocenském systému a okruh jeho možného ovlivňování se znatelně zužoval.*“¹¹⁶ Pokles zájmu o pionýrské sdružování dokazují i statistiky¹¹⁷:

školní rok	členů PO ČSM		členů ČSM	
	celkem v tis.	% celé populace ČSSR	celkem v tis.	% celé populace ČSSR
1963–64	1776	12, 6	1251	8, 9
1964–65	1772	12, 7	1085	7, 4
1965–66	1706	11, 9	984	6, 9
1966–67	1634	11, 4	–	–

Obě organizace se dostaly do hluboké krize a začaly dokonce soupeřit mezi sebou. Někteří členové PO, zejména mladí, kladli návrhy na federalizaci svazu. Jejich představa spočívala ve vybudování ústředního orgánu, který by spravoval jí podřízené organizace, jež by se však víceméně řídily samostatně. Komunistické vedení ale jednoznačně trvalo na ponechání původního stavu, tj. existence masového ústavu. Toto stanovisko potvrdil V. sjezd ČSM (červen 1967), na kterém vedení přijalo zásadu, že ČSM a PO se budou nadále vyvíjet jednotně, avšak pokusí se překlenout vzniklé problémy. Prohlubující se krize společnosti a politického vedení KSČ ale tento plán narušila a vytvořila tak bariéru bránící tyto problémy „socialisticky“ vyřešit.

Do této situace přišel rok 1968 a s ním i naděje na obrození československé společnosti. Obnova Junáka byla na spadnutí.

2.3.2 Junák obnoven

Dne 3. ledna 1968 se stovky skautských činovníků, z nichž mnozí neváhali si po letech obléci skautský kroj, přišly rozloučit do strašnického krematoria s profesorem Bohuslavem Řehákem. Po dlouhých 20 letech Praha opět zaslechla tóny skautské hymny a večerky. Tato neskrývaná manifestace skautského ducha byla jasnou zprávou – skauti jsou připraveni opět veřejně vystoupit a začít s obnovou svého programu. „*Osobní svědectví i písemné památky přesvědčivě dokládají, že nástup do nové práce byl na začátku roku 1968 zcela spontánní. Začínalo se pracovat s obrovským nadšením. Nečekalo se na nějaké schválení režimem.*“¹¹⁸

¹¹⁶ KAPLAN 2002, c. d., s. 346.

¹¹⁷ ČMOLÍK 1979, c. d., s. 169.

¹¹⁸ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 15.

Pouhý půl rok od V. sjezdu ČSM, který odmítl navržený federální systém fungování Svazu, se nakonec sami pionýři vedení ČSM vzepřeli a vyhlásili autonomii. Do vedení samostatné dětské organizace s názvem „Pionýr“, která už nepodléhala přímému vlivu ČSM a sdružovala i dospělé, kteří se již nemuseli vázat členstvím, se dostali Oldřich Kryštofek, Jiří Pelikán a také Jiří Haškovec. Jejich přítomnost však zásadně ovlivnila a víceméně znemožnila počáteční spolupráci s obnovujícím se Junákem. Vzhledem k tehdejšímu naladění společnosti si musela Ústřední rada Pionýra nutně získat na svou stranu junácké představitele a také středisko Psohlavců, jehož základna zaznamenávala od jeho vzniku kontinuální vzrůst. Pozvala proto na jedno ze svých prvních zasedání střediskovou radu Psohlavců a také bývalé skautské činovníky K. Průchu, J. Foglara a R. Plajnera (ten se jednání nakonec nezúčastnil) a nabídla jim možnost zařadit se do pionýrských, již ale přebudovaných, řad. Od hostů se však ozvalo jednoznačné odmítnutí s argumentem, že Junák oficiálně zrušen ani rozpuštěn nebyl a že bude žádáno o jeho obnovu statutu jako samostatné výchovné jednotky¹¹⁹. Důkazem jejich slov se stal dokument nazvaný *Junácký manifest*, jenž byl zveřejněn na počátku února 1968 a jehož autoři (Psohlavci, Plajner, Průcha, Němec ad.) odmítli veškerá prohlášení o junáctví jako škodlivé ideologii a přežitku a dále proklamovali obnovu junáckých pracovišť: „*Jsmo rozhodnuti pro naši mládež a socialismus¹²⁰ pracovat pod svým vlastním, junáckým praporem. (...) Existence druhé dětské dobrovolné organizace v naší republice (...) bude dokladem toho, jak upřímně jsou míněna hesla o toleranci a demokratizaci našeho veřejného života.*“ Závěrečný apel „JUNÁCI VZHŮRU – VOLÁ DEN“ vyzýval všechny, kteří se chtěli k znovuoživení skautství připojit.

Dalším krokem bylo zřízení ústřední Junácké informační služby „*podávající v lichých dnech týdně veškeré informace o junáckém hnutí a provádějící registraci všech oddílů v celé republice,*“¹²¹ a sbírající tak informace o reálných možnostech junácké obnovy. Prostory jim poskytl Městský výbor ČSM sídlící v Senovážné ulici č. 2 na Praze 1. Zájem propukl především v řadách mladých Psohlavců. Ti si však uvědomovali, že ke znovuvzkříšení Junáka bude potřeba

¹¹⁹ Závěr tohoto jednání byl pro Ústřední radu Pionýra ránou, se kterou nepočítali. Zklamání vyjádřil např. Jiří Haškovec, který celou akci nazval „vyvoláváním duchů“. Dostal se tak do roztržky s Jaroslavem Foglarem, jeho bývalým skautským vedoucím, který mu nekompromisně připomenul jeho podíl na diskriminaci a likvidaci řady skautských činovníků po únoru 1948. (SVOBODA, c. d., s. 164–165)

¹²⁰ Manifest spolupráci se socialistickým vedením společnosti zcela neztracoval, ba právě naopak se snažil o smazání rozporů mezi junáckými zákony a zásadami osvíceného socialismu a předkládal důkazy přijatelnosti junácké myšlenky a jejích cílů pro socialistickou společnost. Zároveň však odmítli spolupráci s funkcionáři, kteří se jakýmkoli způsobem podíleli na likvidaci Junáka.

¹²¹ NEJEDLÝ, J. Líbánky s Junákem. *Lidová demokracie*. 21. 3. 1968

navázat na kontinuitu z roku 1948. Za tímto účelem se spojili s vedením junáckého ústředí z období posledního svobodného fungování Junáka a žádali jej o pomoc. Oddíly Psohlavců začaly následně spontánně vytvářet junácké kluby. Cestu k propagaci skautských myšlenek a programu umožnily i sdělovací prostředky. Časopis Reportér např. uspořádal besedu o zhodnocení současného systému mimoškolní výchovy mládeže. Závěry z besedy pak zveřejnil v článku „Návrat ke skautingu“. O potřebě obnovit skautskou činnost se ovšem rokovalo na mnoha dalších debatách, např. v kavárně SIA nebo v Paláci Kinských na Staroměstském náměstí za účasti Jaroslava Foglara, které tlumočil denní tisk, Československý rozhlas nebo televize.

První březnový den roku 1968 odeslal místonáčelník Junáka z roku 1946 generálmajor Eduard Ureš-Ulbricht generálnímu tajemníkovi KSČ A. Dubčekovi dopis s žádostí o schválení obnovit československý Junák. Odpovědi se nedočkal. Junáci se však odradit nedali. „Rozhlas, tisk i televize přinášejí rozhovory s odborníky, vědci, vojáky, lékaři, vychovateli i s rodiči, kteří sami v mládí prošli junáckou výchovou.“¹²² Pomocí médií si skauti získali širokou veřejnost a ÚV ČSM nezbylo nic jiného než na šířící se lavinu zareagovat. Dne 21. 3. 1968 tak rozhodl požádat vládní orgány o plnou rehabilitaci spolku Junák. Následující den se sešli členové obou naposled zvolených náčelnictev Junáka se střediskovou radou Psohlavců, jak ostatně dokazuje citace z dopisu Josefa Zikána (Bobra): „Vážená sestro, bratře! V pátek dne 22. března 1968 v 17.00 hod. koná se v zasedací síni MV ČSM v Praze 2 – Nové Město, Senovážná ulice č. 2 ustavující schůze ‚Výboru pro obnovu Junáka‘.“¹²³ Z citovaného úryvku vyplývá, že právě na tomto setkání padlo definitivní „ano“, byl ustanoven přípravný výbor, který „jediný má morální i právní nárok býti považován za pokračovatele a nositele tradic československého junáckého hnutí a díla náčelníka-zakladatele A. B. Svojsíka“¹²⁴, a stanovilo se datum slavnostní schůze výboru s dalšími činovníky, kteří by opětovný vznik organizace oficiálně schválili. Po dlouhé době se tak beznadějná snaha proměnila v reálnou skutečnost.

V pátek 29. března 1968 v 19.00 v sále ZK Tesla, zvaného Domovina, v pražských Holešovicích přivítal Rudolf Plajner okolo 1200 skautů z celé republiky. Dočkal se bouřlivých ovací, stejně tak i náčelní Vlasta Koseová a vůdce Psohlavců Josef Zikán po svých projevech. Jejich slova zněla jasně: „OBNOVUJEME svoji činnost. (...) Věrní slibu, který jsme složili a kterým se cítíme i nadále vázání, jsme připraveni převzít odpovědnost za mravní, rozumovou, citovou

¹²² MIKŠOVIČ, I. Dětem se vracejí šťastná léta. *Práce*, 22. 3. 1968

¹²³ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – ústřední orgány Junáka, Domovina, obnova Junáka.

¹²⁴ SVOBODA, c. d., s. 167.

a tělesnou výchovu té části mládeže, která se do našeho hnutí dobrovolně hlásí.“¹²⁵ Dr. Plajner též vybízel všechny přítomné k zapojení do další práce a pomoci ke svolání junáckého sněmu a zvolení nového náčelnictva. Nechybělo uctění minutou ticha památky všech zemřelých a postižených skautů a skautek. Na závěr jednání odeslalo představenstvo dopisy s oznámením o prohlášení Junáků¹²⁶, především generálnímu tajemníkovi KSČ A. Dubčekovi, Národnímu shromáždění, vládě republiky a Slovenské národní radě. Součástí ukončení zasedání byl i junácký slib věrnosti republice, který jménem všech členů Junáka pronesl Rudolf Plajner nad československou státní vlajkou a Svojsíkovými *Základy junáctví*. „Tuto poradu lze považovat za tehdejší faktické obnovení Junáka v Československu.“¹²⁷ O den později titulky novin hlásaly do světa zprávu o obnovení skautské činnosti: „Na vědomí všem a také ministerstvu vnitra: ČS. Junák obnovil činnost!“¹²⁸ a „Junák uveden opět v život!“¹²⁹. Dne 6. dubna 1968 vydal prohlášení o obnově i Slovenský Junák.

Samotné prohlášení o obnově však nestačilo. Bylo třeba organizaci vzkřísit i po právní stránce, což vedlo k nemalým obtížím. „V jednání s příslušnými úřady se ukázalo, že nebude povoleno obnovit činnost podle stanov schválených II. sněmem v roce 1946. Skauti a skautky byli donuceni pokusit se vyjednat nové stanovы respektující tehdy platnou socialistickou ústavu“¹³⁰, s čímž mnozí nesouhlasili.¹³¹ Několik dní po setkání v Domovině, přesně 2. dubna 1968, se sešlo náčelnictvo chlapeckého a dívčího kmene zvolené II. junáckým sněmem a dohodlo se na následujících krocích, jež měly zásadní prioritu. V první řadě bylo nutné zajistit Čs. Junáku nové právní zakotvení (včetně stanov ad.) a za druhé uspořádat junácký sněm, na kterém by skauti z vlastních řad řádně zvolili nové náčelnictvo (pro tento bod si náčelnictvo stanovilo časovou hranici 6 měsíců). Porada 8. dubna 1968 s ÚV ČSM přinesla též pozitivní výsledky. „V atmosféře vzájemného pochopení a důvěry byly projednány otázky týkající se možnosti široké vzájemné spolupráce obou organizací i pomoci, kterou chce ČSM obnovujícímu se junáckému hnutí poskytnout. (...) Jednalo se mimo jiné o některých otázkách právní existence Junáka.“¹³² V určitých ohledech však zůstaly ruce svázané. Dokument

¹²⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – ústřední orgány Junáka, Domovina, obnova Junáka.

¹²⁶ Prohlášení Junáků viz příloha č. 1.

¹²⁷ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 17.

¹²⁸ NEJEDLO, J. Na vědomí všem a také ministerstvu vnitra: ČS. Junák obnovil činnost. *Lidová demokracie*, 30. 3. 1968

¹²⁹ Junák uveden opět v život. *Mladá fronta*, 30. 3. 1968

¹³⁰ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 17.

¹³¹ Podle slov A. B. Svojsíka pronesených po svém návratu ze SSSR v roce 1938 „Skauting vylučuje totalitu – totalita vylučuje skauting“ si Junák kladl vždy za cíl nesloužit žádné politické straně a vychovávat mládež v zásadách pravé demokracie. Zároveň však nevykazoval nikdy úplnou apolitičnost.

¹³² ÚV ČSM a Junák. *Mladá fronta*, 9. 4. 1968

„Akční program KSČ“ zveřejněný na počátku dubna a potvrzující nadále vedoucí úlohu KSČ se vyjádřil též k organizaci mládežnických spolků a zhodnotil, že jejich potřebám bude nejvíce vyhovovat forma federace. Proto i na ústředí Junáka (stejně jako v jiných společenských organizacích) vznikla na začátku května skupina vázaná stranickou disciplínou hájit uvnitř Junáka zájmy komunistické strany.

Junák si získal přízeň veřejnosti i sdělovacích prostředků, ale musel si zajistit místo i mezi dalšími spolky pro mládež a obhájit si své postavení. Na konci dubna tak podepsali Rudolf Plajner a Oldřich Kryštofek (původně zamítnutou) dohodu o spolupráci Pionýra s Junákem. O několik dní později, v rámci oslav osvobození republiky dne 6. května 1968, se konala návštěva skautských představitelů u prezidenta republiky Ludvíka Svobody, který zástupcům Junáka slíbil svoji pomoc a podporu.¹³³ V archivu Skautského institutu A. B. Svojsíka lze dohledat také dopis Ministerstvu vnitra datovaný 17. května 1968 a podepsaný náčelníkem R. Plajnerem a náčelní V. Koseovou s žádostí, „aby Junák, ústředí skautské výchovy se sídlem v Praze, byl uznán za dobrovolnou společenskou organizaci, podle zákona č. 68/1951 Sb.“¹³⁴

Aktivní činnost však nevyvíjelo pouze ústředí. Náročná práce čekala na vůdce obnovených středisek a oddílů. Dvacet let zákazu vytvořilo hlubokou propast. Junák ztratil de facto několik generací možných rádců a vůdců. Z tohoto důvodu náčelnictvo uspořádalo poradu oblastních velitelů¹³⁵. Setkání se konalo 25.–26. května v Praze-Kbelích za přítomnosti R. Plajnera a Vl. Koseové, kteří informovali přítomné v několika bodech o současném stavu a dosavadní činnosti Junáka a jeho odborů a hovořili o perspektivách další činnosti: „Původně jsme se domnívali, že Junák není rozpuštěn, že jen zastavil činnost. Není to správný názor. Junák vzniká jako nová organizace. Br. Skála vypracoval velmi stručný organizační řád, stanovy. (...) Vypadá to tak, že tyto stanovy budou do měsíce schváleny a že bychom ministerstvem vnitra mohli být uznáni za společenskou organizaci.“¹³⁶ Náčelník kromě jiného nabádal k vytrvalé snaze oživit skautské oddíly v jednotlivých regionech. Narychlo se také začaly připravovat metodické příručky, rádcovské a vůdcovské kurzy. O jednom z takových to hromadných kurzů se zmínila v rozhovoru skautka z Českých Budějovic Anna Kůnzlová (Ajka), která přijala funkci vůdkyně 4. dívčího oddílu bez jakýchkoli předchozích zkušeností: „Já sama jsem fungovala v rádcovském kurzu, protože jsem

¹³³ Generál Ludvík Svoboda nejen, že sám byl skautem, ale do junáckého oddílu chodil i jeho syn Miroslav, který zahynul za války v německém koncentračním táboře Mauthausen.

¹³⁴ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – ústřední orgány Junáka, Korespondence s úřady.

¹³⁵ Pozvánka na schůzi oblastní velitelů viz příloha č. 2.

¹³⁶ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, C3), číslo fondu 1, číslo kartonu 6, C3 – chlapecký a dívčí kmen, oblastní velitelé.

se musela něco naučit. A v roce 1968 jsem byla na lesní škole v Jílovém u Prahy, což byla celostátní lesní škola, kterou prostě udělali nahonem, abychom se naučili vést vřecko. Takže jsme tam byli týden. Popravdě řečeno, to mi dalo dost. A já jsem na týhle lesní škole skládala slib.“¹³⁷

Po mnohaleté odmlce začal znova vycházet časopis „Skaut-Junák“, jehož nulté číslo se mladým skautům a skautkám dostalo do rukou již v červnu 1968 a na jehož prvních stranách promluvil náčelník s náčelní, která v závěru rozhovoru nabádala mládež ke vstupu do Junáka slovy: „Život ve skautském oddíle je krásný. Naučíte se v něm, co je skutečné a pevné přátelství na celý život.“¹³⁸ Všem činovníkům, vedoucím oddílů a příznivcům obnoveného Junáka bylo zasláno 1. číslo informačního zpravodaje „Junák hlásí“. Uspořádala se i skautská výstava představující výchovné metody a cíle Junáka, kterou navštívilo přes 60 000 osob. Vůdcové obnovených středisek a oddílů započaly s přípravou letních táborů, kterých se přes veškeré problémy a bez jakýchkoli státních dotací podařilo v červenci uspořádat více než 380 s účastí asi 10 000 dětí.

Do počáteční radosti a nadšení z nové práce však zasáhla srpnová okupace Československa armádami Varšavské smlouvy. Některé tábory se nedočkaly ani svého řádného konce a musely být ukončeny předčasně.

2.4 Obnovení skautingu v Českých Budějovicích

Tradice skautingu v Českých Budějovicích sahají až do raných dob českého junáctví. Už v roce 1912 se tři českobudějovičtí chlapci, jmenovitě František a Vladimír Statečných a Quido Záruba, vydali s prof. A. B. Svojsíkem do Vorlovských lesů na historicky první český skautský tábor. O dva roky později tábořili se Svojsíkem u Německého (Havlíčкова) Brodu opět tři českobudějovičtí studenti – Karel a Jaroslav Kepkovi a Jiří Vránek. Těchto šest společně s Bohuslavem Kepkou, Břetislavem Jindrou, Aloisem Krbcem a bratry Hainovými založilo dne 6. února 1916 družinu prvního českobudějovického oddílu. Družinu „Vyder“ vedl Karel Kepka. Zprávu o oddíle podal Jaroslav Kepka ve II. ročníku časopisu *Junák*: „Je nás zde dosud malá skupina – jedenáct skautů. Skauting poznali jsme teoreticky před prázdninami 1914 z budějovické přednášky p. prof. Svojsíka.“¹³⁹

Skauting v Českých Budějovicích vzkvétal stejně jako v celé Československé republice. Zažil si útrapy druhé světové války i krátkou existenci od roku 1946 do roku 1951, kdy KSC ukončila činnost junáckých oddílů.

¹³⁷ Rozhovor autorky s Annou Kúnzlovou (nar. 1942) ze 7. března 2017.

¹³⁸ KUČEROVÁ, H. Když platilo „Sedávej panenka v koutě“. *Junák-Skaut*, 1968, roč. 31, č. 0, s. 5.

¹³⁹ KEPKA, J. Zprávy z oddílů. *Junák*, 1916, roč. 2, č. 5, s. 79.

2.4.1 Schůze v Masných krámech a první krůčky

V pátek 5. dubna 1968¹⁴⁰ se v Masných krámech v Krajinské ulici č. p. 13 v Českých Budějovicích sešlo přes 150 skautů a skautek. Besedu zahájil Josef Krčmář, velitel Jihočeské oblasti, a vyzval přítomné k diskuzi, jak urychleně obnovit oddíly, jak vyškolit vedoucí a jak získat mládež pro myšlenku junáctví.

Bylo ustanoveno 13 oddílů, z toho deset chlapeckých a tři dívčí. Prostory pro schůzky činovníků zajistil Zdeněk Kovařík, který vyjednal s Krajským domem pionýrů a mládeže (KDPM) zapůjčení místností na tři večery v týdnu. Rádcovské kurzy pro vedoucí se konaly každý čtvrtek od 17.00 v budově bývalé reálky, v učebně Vysoké školy zemědělské v ulici Fráni Šrámka (dnes SŠ a VOŠ cestovního ruchu). Prostory vyjednal Mojmír Prokop (Pax), povoláním meteorolog, jenž na škole vyučoval. Schůzky vedl Jaromír Marek (Markýz), kterému vypomáhala jeho žena Ludva Marková a kamarád Ludvík Remta (Detail).¹⁴¹ Osobní svědectví o čtvrtetních setkáních nalezneme v kronice 1. dívčího oddílu: „*Nejdříve jsem nesměla na školení vedoucích chodit. Nakonec jsem přece šla. V pět hodin se sešlo asi 20 lidí v posluchárně zemědělské školy. Učili jsme se poskytovat první pomoc (podepsána Plavčík).*“¹⁴² Ustanovila se informační kancelář pro činovníky oblasti, okresu i středisek, kde podával informace Arnošt Gregora. Skauti Lukeš, Remta a Ostrý byli pověřeni zpravodajstvím pro spolupráci s PO a s komisí mládeže při OV KSČ. Aby se zajistily peníze do začátku, Felix Čihák (Fíza) vymyslel, že by se mohly prodávat odznaky z roku 1946 vydané k 30. výročí založení skautingu v Č. Budějovicích. Prodalo se celkem 2330 odznaků.

Dne 17. dubna 1968 se konala první schůzka dívčího kmene, na jejímž programu bylo především zabezpečit vedoucí skautek pro vznikající oddíly a jejich teoretická a praktická příprava. První dívčí oddíl byl tzv. homogenní, tj. oddíl s rozšířenou duchovní výchovou, a vedla jej Božena Házová a Edita Pešková (v roce 1970 oddíl převzala Ludmila Pešatová). Druhý oddíl převzala doktorka Hanka Zichová a 3. oddíl Dagmar Strnadová s Ludvou Markovou (ta však s nimi jezdila pouze na tábory). O měsíc později se ustanovil ještě 4. oddíl, jehož vedení se ujala Anna Künzelová (Ajka)¹⁴³. První oddílová schůzka 4. roje skautek i světlušek se konala 18. května 1968, jak dokazuje

¹⁴⁰ Českobudějovičtí si vybrali příhodné datum, neboť 5. dubna slavil své 67. narozeniny Rudolf Plajner.

¹⁴¹ Jednalo se o generaci skautů, která skautovala v letech po 2. světové válce, účastnili se jamboree ve Francii apod.

¹⁴² Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Kronika 1. dívčího oddílu České Budějovice z roku 1968.

¹⁴³ Ajka do roku 1968 neměla se skautingem žádnou zkušenost. Na jaře 1968 ji však oslovila rodinná přítelkyně Máša Šebestlová, které říkali všichni Teta a která dělala krajskou vedoucí dívčího kmene, jestli by nechtěla vést oddíl, že potřebují schopné vedoucí.

následující pozvánka sepsaná Ajkou: „*Pozvánka na první oddílovou schůzku, která bude v sobotu dne 18. 5. 1968. Sejdeme se v 15 hodin na třídě Míru před mlékárnou proti vojenské zásobárně. Přines si tužku, zápisník a provázek.*“¹⁴⁴ S vedením jí pomáhala Anna Koubová (Meche; později Šteflová) a Olga Pechová (později Bolechová; v roce 1989 převzala 3. oddíl). Dívčí oddíly utvořily V. středisko Athéna, jehož vůdkyní se stala Miloslava Štibicová.

Dne 19. dubna 1968 se sešli vyšší činovníci, aby projednali přípravu oblastní Jihočeské lesní školy pro výchovu vedoucích oddílů. O necelý týden později, 25. dubna, připravovali zpravodajové pro tisk a propagaci informace pro veřejnost, které měl otisknout deník Jihočeská pravda. Funkce vrchního zpravodaje se ujal pracovník tiskárny a skaut z doby první republiky Vácha, ostatní posty si rozebrali Luděk Kročák a Milan Matyáš. Dále pracovalo zpravodajství organizační, hospodářské a zdravotní. Určen byl i prozatímní kronikář a archivář Václav Zikmund, který shromažďoval skautskou literaturu a periodika a sestavoval z nich nejpotřebnější statě pro junáckou činnost. Českobudějovická delegace se také vydala na jednání oblastních velitelů v Praze ve dnech 25.–26. května. České Budějovice reprezentovali Krčmář, Čihák, Kovařík a Mašková a Kúnzelová.

2.4.2 Skautské léto 1968

V květnu a červnu 1968 již probíhaly pravidelné schůzky a výlety. Problémy se vyskytly hlavně s hledáním kluboven. Starosti se zajištěním prostorů pro družinové schůzky popsala v rozvoru Ajka: „*No, s klubovnama to bylo tenkrát prostě přišerný, protože klubovny nebyly a jako většinou, když to začínalo, tak se scházeli u nás doma v kuchyni. Cyril Horák, kazatel evangelické církve v ulici 28. října, nám pak nabídl, že se můžeme scházet u nich v takové místnosti, kterou oni využívali taky jako věřící a on pro svoje z oddílu, protože on vedl chlapeckou 1.*“¹⁴⁵ Po dvou měsících užívání rozhodlo KDPM, že nemůže své místnosti skautům dále pronajímat. Skauti tak vyjednali zapůjčení srubu Státních lesů na výstavišti ve Čtyřech Dvorech. V červnu a červenci se činovníci scházeli každou středu od 19 do 21 hodin v učebně Učňovského domu n. p. Motor v ulici Dukelská č. p. 499/23. Uspořádali se také junácké sliby¹⁴⁶, např. 5. chlapeckého oddílu „Práčata“ po vedením Milana Matyáše v Rudolfově dne 28. června 1968 (přítomni byli Krčmář a Čihák), dívky z 1. oddílu slibovaly v srpnu těsně po

¹⁴⁴ Osobní archiv Anny Kúnzelové.

¹⁴⁵ Rozhovor autorky s Annou Kúnzelovou (nar. 1942) z 7. března 2017.

¹⁴⁶ Tehdejší slib zněl: „*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe, milovat vlast svou, republiku Československou, a věrně ji sloužit v každé době, zachovávatí zákony skautské a být tělem i duší připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.*“ Bylo možné dodat dovětek: „*K tomu mi dopomáhej Bůh.*“

okupaci v klubovně u kostela sv. Petra, dívky ze 4. oddílu slibovaly až 28. října 1968 v Českém Krumlově u kaple na Křížovém vrchu.

Junáctví v Českých Budějovicích přes veškeré překážky ožilo a některé oddíly se vrhly do přípravy letních táborů. Pro tento účel junáci zahájili jednání o získání stálého tábořiště jako Junácké rezervace okrsku i oblasti a to v prostoru Meziříčí na Pohorském potoce, kde si vyhlédli čtyři vhodné pozemky. Zároveň se jednalo s vojenskou správou o věnování vyřazených vojenských stanů.

V prvních červencových dnech přišel českobudějovickým skautům a skautkám dopis zasláný dne 1. 7. 1968 z města Deal v Kentu v Anglii od Jiřího Vránka, zakladatele 1. oddílu v Č. Budějovicích, který v listu vyjádřil potěšení z obnovené skautské práce: *„Drazí přátelé“ Pozdravuje Vás jeden z nejstarších skautů českobudějovických. Byl jsem dojat, když jsem se dozvěděl od Vašeho okrskového velitele, že znovu zakládáte skautské oddíly v jihočeské metropoli a že pokračujete v díle, které my jsme začli před padesáti lety. Jsem přesvědčen, že budete věrni skautskému slibu, který jste složili.“*¹⁴⁷

Tábory v létě 1968 provázely mnohé těžkosti, především chyběl čas a také nejnnutnější vybavení. Za značné improvizace nakonec proběhly tábory pěti chlapeckých oddílů:

2. oddíl – Nová Ves u ČB, 21. 7.–3. 8. 1968
3. oddíl – Žár u Trhových Svin, 21. 7.–3. 8. 1968
5. oddíl – Železná Ruda, 30. 6.–13. 7. 1968
8. oddíl – putovní tábor po trase Č. Budějovice, Vimperk, Rábí, Sušice
9. oddíl – putovní vodácký tábor (Horní Vltava)
10. oddíl – Nová Ves u ČB, 26. 7. – 2. 8. 1968

Srpnovou okupaci vojsky Varšavské smlouvy prožívali na vlastní kůži i Českobudějovičtí. *„21. srpna 1968 začíná okupace. Naše družina se schází na ‚válečnou poradu‘. Zjistí se, že kromě Hanky a mě nesmí nikdo chodit z domu.“*¹⁴⁸ Též v Českých Budějovicích se do mnohých poštovních schránek nebo za dveře bytů dostala tzv. Bílá kniha, která se rozdávala zadarmo jako propagační brožura. Na adresy činovníků byly zasílány anonymní dopisy nejčastěji s obsahem: *„Zanechte skautování!“* Činnost v oddílech však pokračovala bez přerušení dál.

¹⁴⁷ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Korespondence.

¹⁴⁸ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Kronika 2. dívčího oddílu České Budějovice.

2.4.3 Jihočeská lesní škola v roce 1968

Účel lesní školy spočíval ve výchově skautských vůdců a vůdkyň. Vzhledem k situaci na jaře 1968, kdy Český Junák ztratil po dvacetileté pauze několik generací možných činovníků, se kladl na přípravy lesních škol veliký důraz. Mladí, kteří se do skautingu zapojovali v roce 1968, byli mnohdy nezkušení, zpravidla se přímo se skautingem dosud neseťkali. Hlavními aktéry v roce 1968 tak museli být právě Ti, kteří skauting zažili po druhé světové válce, skauti, jimž bylo mezi 35 až 60 lety. České Budějovice nebyly výjimkou.

Aby se náplně a postupy na oblastních lesních kurzech sjednotily, uspořádalo Ústředí junácké výchovy celostátní lesní školu v Jílovém u Prahy. Zde přednášel např. Miloš Zapletal (Zet), Rudolf Plajner (Táta), Anna Moravcová, Vlasta Koseová, Anna Floriánová a Anna Páleníková. Z Budějovických skautů se účastnil např. Václav Dvořák (Tiňťa), Markýz, Jan Šíma (Ťap) a Ajka.

První Jihočeskou lesní školu (JLŠ) po obnově se podařilo zorganizovat už v roce 1968, mohli se jí však účastnit pouze chlapci. V dubnu 1968 proběhla první schůzka přípravné skupiny, kterou vedl vůdce JLŠ Tiňťa. Určily se hlavní úkoly – připravit lesní kurz, vydat skautský zpěvník, sestavit učební skripta a zajistit patřičnou junáckou literaturu, sehnat další aktivisty a instruktory JLŠ, včetně možných externích pracovníků.

Výroby junáckého zpěvníku se ujali Mášek Boudal a Petr Ehrlich. Ještě před zahájením školy se podařilo vytisknout 1. díl. Stál 4 Kčs. Druhý díl se dokončil až v listopadu 1968 ještě před junáckým sněmem.

O organizační záležitosti (zajišťování nutného vybavení, pronájem tábořiště atd.) se kromě Tiňti, který byl vázán v Praze v antikvariátě na Jungmannově náměstí, starali Lubomír Kořínek (Kořen), Fíza a Ťap.

Počet instruktorů se na rok 1968 ustálil na čísle 22. Jejich vedením byl pověřen Tiňťův zástupce Jan Šíma (Ťap). Jako stálí instruktoři se účastnili čtyři, jmenovitě Kořen, Ťap, Miroslav Churáček (Baby) a Jaroslav Šlechta (Šlechtic). Z instruktorů dojíždějících můžeme jmenovat např. Markýze, Růžičku, Paxe, Oldřicha Šanderu (Jestřáb), J. Vančuru (Jarvan), J. Písačku, J. Petříka (Pedro), V. Řepu a Fízu.

Lesní škola se měla konat od 11. do 17. srpna 1968 u rybníka Mrhal, „*ale nakonec došlo narychlo k rychlé změně tábořiště, takže kurz lesní školy se konal u rybníka Klukov nedaleko Nové Vsi u Českých Budějovic.*“¹⁴⁹ V neděli večer 11. srpna oblastní velitel Josef Krčmář slavnostně zažehl zahajovací oheň, kolem něhož stálo vyjma instruktorů celkem 20 frekventantů z Čech i Moravy ve věku 13–50

¹⁴⁹ ŠLECHTA, Jaroslav. *Jihočeská lesní škola 1945–1995*. České Budějovice 1995, s. 38.

let¹⁵⁰. Program musel být zhuštěn do 5 dní, poslední den se konal celodenní výlet jako vyvrcholení kurzu. Školu zakončil opět táborový oheň za účasti člena náčelnictva Grima a opět oblastního velitele Krčmáře.

¹⁵⁰ Seznam absolventů Jihočeské lesní školy v roce 1968 viz příloha č. 3.

3 JUNÁK V OBDOBÍ NASTUPUJÍCÍ NORMALIZACE

3.1 Invaze vojsk Varšavské smlouvy

3.1.1 Soud nad Československem

Dopisy zaslané sovětským centrem a jeho spojenci sice nevyvolaly předpokládané účinky, ale dosáhly svého sekundárního cíle – vedení KSČ se již natolik rozdělilo, že se v jeho středu vytvořila prosovětská skupina, se kterou by Moskva mohla počítat jako se svou agenturou přímo v srdci KSČ v případě vojenské agrese. Moskva už od poloviny června tlačila na čs. komunistické funkcionáře, aby vyslali delegaci na jednání s ostatními komunistickými stranami, neboť dosavadní průběh reformy ji pouze utvrzoval v přesvědčení, že ČSR spěje do bodu, kdy se stane rušivým článkem jejího bloku a tím vyvolá obdobné tendence v ostatních sovětských satelitech. Jednání pětky ve Varšavě na začátku července mělo tyto procesy zarazit. *„Už způsob přípravy schůzky, dopisy pětky a požadavek okamžitého setkání nepochybně naznačovaly, že fakticky jde o soud nad Československem.“*¹⁵¹

Ústřední výbor účast na varšavském summitu projednával od 8. do 12. července. V rámci ÚV se proti sobě postavily dva tábory. Někteří jako Kolder, Biřák, Rigo, Švestka a Lenárt prosazovali se schůze účastnit. Dubček si však uvědomoval závažnost situace, kdy přijetí pozvání by vyvolalo vnitropolitickou krizi, odmítnutí zase eskalaci konfliktu s pětkou. Jako východisko (a kompromis) předsednictvo ÚV KSČ zvolilo cestu dvoustranných schůzek s komunistickými stranami komunistických zemí (včetně rumunské a jugoslávské). Tento návrh ale Moskva zamítla. A tak přestože se KSČ snažila svůj „koncil“ oddálit, zástupci pětky se sešli i bez ní ve dnech 14. a 15. července. Z Varšavy pak obdrželo vedení KSČ dopis s pokynem tvrdě odstranit tzv. revizionisty a zasáhnout proti pravicovým a antisocialistickým silám, neboť porážka socialismu v ČSSR by znamenala oslabení socialistického tábora, a proto udržení socialismu je věcí všech jeho členů. Dopis pětka zveřejnila, čímž zabránila odložení odpovědi. Tu předsednictvo ÚV KSČ schválilo 17. července spolu se Stanoviskem předsednictva k varšavskému dopisu a předložilo je o dva dny později ústřednímu výboru, který dokumentu též potvrdil v původním znění.

Reakce veřejnosti však byla zcela opačná, než sovětská metropole předpokládala. Místo aby se společnost rozdělila, semkla se proti pětce k obraně státní suverenity v souladu se zněním odpovědi na varšavský dopis

¹⁵¹ KAPLAN 1993, c. d., s. 56.

odmítajícím hodnocení situace v Československu jako kontrarevoluce. Dne 20. července země pětky přijaly rozhodnutí o mobilizaci. O tři dny později byl na sovětské ambasádě v Praze odevzdán dopis, jehož 99 signatářů, zaměstnanců závodu Praga na Praze 9, vyjadřovalo nesouhlas s děním v zemi a ubezpečovalo Moskvu o sovětském přátelství. O týden později toto prohlášení uveřejnil moskevský deník *Pravda*.

Vedení KSČ se ale rozhovoru se „spojenci“ dále vyhýbat nemohlo. Dne 29. července musela čs. delegace svá stanoviska obhájit přímo před Brežněvem, který si jako místo schůzky vybral městečko Čierná nad Tisou, železniční přístav ležící na hranicích se Sovětským svazem. A právě toto dramatické vyjednávání nejspíše předurčilo definitivní rozhodnutí k invazi do Československa. Alexander Dubček odjížděl na schůzi v nezáviděníhodné situaci. Musel totiž kromě stanovisek Moskvy (formulovaných jasně ve varšavském dopisu) vzít v úvahu také novou vlnu politické aktivity občanů předcházející důležitému summitu. Jednalo se hlavně o tzv. „*Poselství československým účastníkům*“ sepsané spisovatelem Pavlem Kohoutem. Hlavní hesla dokumentu „*Svoboda, spojenectví, suverenita, socialismus*“ a „*myslete na nás, myslíme na vás*“ mluvila za vše – je třeba vytrvat v obraně československé svrchovanosti. Pod Kohoutovo Poselství se podepsalo nad 85 000 občanů. Čs. delegace byla připravena prosadit demokratizační proces a předestřít sovětské straně dostatek argumentů. „*Až na místě samém se ukázalo, že tyto představy byly zcela chybné a že českoslovenští účastníci podcenili záměry protivníka, jemuž nešlo o dohodu.*“¹⁵² Během rozhovorů se také potvrdila nejednota ve vlastních řadách. Kolder, Biľak a Švestka se ve značné míře ztotožňovali se sovětskými argumenty. Jednání se nakonec protáhlo až do 1. srpna¹⁵³. Výsledkem byla dohoda mezi Dubčekem a Brežněvem, že schůze bude prezentována jako přátelská a obě delegace k jednomu stolu opět zasednou 3. srpna v Bratislavě. K žádnému podpisu nedošlo.

Podepisovalo se až v Bratislavě, která měla podle obou stran sporu překonat závěry Varšavy a Čierné. KSČ přijetím tzv. bratislavské deklarace stvrdila skončit s kontrarevolucí a přistoupila na argumenty „bratrských stran“. Ve stejný den Brežněv otevřel dopis od Koldera, Biľaka, Kapka, Indry a Švestky s žádostí o všestrannou pomoc (včetně vojenské) v momentální situaci.

Obecné informace plynoucí z úst čs. komunistických funkcionářů veřejnost příliš neuspokojovaly. Začala být kritická a nesmlouvavá

¹⁵² VONDROVÁ, c. d., s. 219.

¹⁵³ Kromě diskuzí nad varšavským dopisem upozornila delegace KSČ také na fakt, že na československém území stále probíhá vojenské cvičení sovětských vojsk. Na to člen ÚV KSSS Alexej Kosygin odpověděl, že pobyt vojsk považuje za naprosto samozřejmý, neboť jsou stále na území SSSR – jedinou hranici viděl tu západní.

a dožadovala se pravdy. „Zprávy, jejichž autoři byli pracovníci aparátu ÚV KSČ, vyvolávají místy dojem, že Praha propadla naprosté anarchii. (...) Přinášejí tak protichůdné údaje, že si na jejich základě můžeme jen velmi obtížně utvořit představu o tom, co se vlastně v Praze v srpnových dnech předcházejících vojenské intervenci dělo.“¹⁵⁴ Podpisová kampaň proti pragovákům a Lidovým milicím (jež iniciovaly dopis ze závodu Auto-Praga), zrušení cenzury a vyhlášení svobodných voleb – po tom všem se volalo v pražských ulicích. A právě do nich o několik dní později vjely sovětské obrněné stroje.

3.1.2 Okupace ČSSR a její důsledky

ÚV KSČ zaujalo k událostem v Praze opatrný tón. Před mimořádným sjezdem nechtěl nikdo riskovat svou popularitu. Každý si už začal uvědomovat důležitost mezinárodních aspektů pro československý reformní pokus. Atmosféra byla napjatá. Vojenská cvičení probíhající už od července 1968 v pozemním i vzdušném prostoru ČSSR vždy připomněly hrozbu vojenské intervence. Její důvody obdržel dopisem generální tajemník KSČ v noci 19. srpna na Pražském hradě. V té době totiž Kreml s ozbrojeným zásahem už počítal. Následovaly depeše z Varšavy a Budapešti se stejným varováním. Na schůzi předsednictva ÚV KSČ předložili Kolder a Indra Stanovisko k současné situaci, hlasovalo pro něj však jen prosovětské křídlo (Biřák, Rigo a Kapek), ostatní odmítli. Pokus Moskvy připravit vnitropolitickou přípravu vojenské intervence tak neuspěl. Avšak ani snaha reformátorů odložit řešení konfliktu až po mimořádném sjezdu KSČ se nepodařila. Ve 23.30 dne 20. srpna 1968 dostalo PÚV KSČ první zprávy o obsazování republiky vojsky Varšavské smlouvy. Operace Dunaj¹⁵⁵ byla zahájena.

Okupace Československa představovala pečlivě naplánovanou kombinovanou akci pozemního vojska, vojenského letectva a výsadkových jednotek. „Do pohybu bylo uvedeno téměř třicet divizí pozemního vojska, přičemž čtvrtina z nich nebyly sovětské,“¹⁵⁶ dále 7 tankových, 13 motostřeleckých a dvě výsadkové divize, tj. 800 letadel, přes 6300 tanků, přes 200 děl a silná armáda s raketami. Zhruba okolo jedenácté hodiny večerní 20. srpna Sověti oslepili československé radary a sovětské jednotky překročily hranice. Pětka použila strategii oboukřídelní obkličovací operace. Obsadit území Československa a zneutralizovat důležité cíle náleželo dvěma nejdůležitějším divizím: 1) 1. gardová tanková armáda pod vedením generála Katukova postupující z východoněmeckého území přes Vojtanov podél hranic do jižních Čech;

¹⁵⁴ VONDROVÁ, c. d., s. 228.

¹⁵⁵ Krycí název pro invazi vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR.

¹⁵⁶ FIDLER, Jiří. 21. 8. 1968 Okupace Československa. Bratrská agrese. Praha 2003, s. 119.

2) Armádní skupina Jih (Balaton) postupující z maďarského území směrem na sever a severozápad. Obě armády během zhruba 10 hodin splnily svůj cíl a dostaly se do prostoru jižních Čech. Posádky Československé lidové armády byly zablokovány. Mezitím výsadkové jednotky ochromovaly důležité čs. letecké základny. K okupaci Prahy byla určena 7. gardová výsadková divize. Ráno 21. srpna už sovětské jednotky kontrolovaly ulice Prahy.

Předsednictvo ÚV KSČ sice invazi odsoudilo a upozornilo, že odporuje základním vztahům mezi socialistickými státy a normám mezinárodního práva, avšak toto prohlášení bylo pouze pasivním aktem. Navíc v ranních hodinách Sověti internovali prreformní křídlo PÚV KSČ spolu s Dubčekem, Černíkem, Smrkovským, Špačkem, Krieglem a také Šimonem.

Z vojenského hlediska můžeme operaci Dunaj označit za úspěšnou, z pohledu politického ale všech zamýšlených cílů dosaženo nebylo. Příjezd vojsk se střetl se silným nesouhlasným projevem československé společnosti. Mimořádně se na odporu podílely hromadné sdělovací prostředky, které i přes obsazení rozhlasu, televize a redakcí zorganizovaly náhradní vysílání a dále vydávaly tiskoviny. Nesouhlas se neobešel bez obětí. „*Okupační vojáci zastřelili nebo jiným způsobem usmrtili 90 a těžce zranili 301 občanů.*“¹⁵⁷ Promoskevští funkcionáři se ocitli v izolaci. Selhal pokus vytvořit revoluční dělnicko-rolnickou vládu, která by legalizovala vpád armád a projevenou loajalitou okupačním vojskům by vyřadila mocenské orgány.

Dva dny po zahájení okupace, 22. srpna, prezident Ludvík Svoboda požádal o vyjednávání s nejvyššími sovětskými představiteli, neboť Moskva odmítala reagovat na opakovanou prosbu propustit internované čs. politiky. Dne 23. srpna odjela čs. delegace (Husák, Dzúr, Kučera, Biřák, Indra, Piller) do Moskvy. Další den se k nim připojili internovaní kolegové Dubček, Černík, Smrkovský, Špaček, Šimon a 25. srpna dorazili z Prahy Babírek, Rigo, Švestka, Lenárt, Jakeš, Mlynář. Složitá jednání skončila podpisem tzv. moskevského protokolu, který předepisoval čs. straně závazné úkoly – zákaz protisocialistických organizací a sociální demokracie, upevnění orgánů Bezpečnosti a armády, stranickou kontrolu tisku, odchod Pavla, Kriegla, Císaře, Šika aj. ze svých funkcí, zneplatnění sjezdu KSČ a odvolání žádosti pražské vlády o projednání sovětské intervence v Radě bezpečnosti OSN¹⁵⁸. V říjnu 1968 si Moskva svůj monopol moci pojistila „*Smlouvou o dočasném pobytu vojsk*“.

Důsledky okupace značně otřáslы reformním centrem. Vůle prosazovat reformy dosavadním způsobem se během druhé poloviny roku 1968 zeslabovala, projevovaly ji však stále společenské a zájmové organizace.

¹⁵⁷ KAPLAN 1993, c. d. s. 69.

¹⁵⁸ Moskevský protokol podepsali účastníci pod zjevným nátlakem, což je důležitý fakt, který mezinárodní právo nepřipouští.

Skupiny jako KAN, K 231 a sociální demokracie musely z nařízení ukončit činnost. Srpnová okupace ukončila reformní proces, který nazýváme pražské jaro. Započalo období pozvolného návratu k prosověskému totalitnímu režimu, období tzv. normalizace.

3.2 Vzдор proti okupaci

Pookupační snahy komunistických reformátorů udržet si po příjezdu z Moskvy v srpnu 1968 pevnou půdu pod nohama na straně jedné a úsilí sovětského politbyra zlomit československý odpor na straně druhé uvrhlo občany ČSSR do značné nejistoty. Srpnové události způsobily změnu reálného poměru sil mezi příznivci reformem a jejich odpůrci v Československu i v zahraničí. Přítomnost okupačních vojsk umožnila Moskvě otevřeně působit a zasahovat do otázek vnitřní i zahraniční politiky ČSSR. Pro vedení KSČ se novým základním dokumentem stal moskevský protokol, který de facto nahradil Akční program KSČ přijatý v dubnu 1968. „Na druhé straně protokol zpětně autorizoval a legalizoval československé státní a stranické vedení v předsrpnové podobě. Moskva tak musela alespoň dočasně akceptovat ty, které měla invaze odstranit z politického života,¹⁵⁹ a zaujala strategii vyčkávání, neboť věděla, že Alexander Dubček a jeho spolupracovníci se mohli opřít o širokou důvěru občanů.

Na komunistické vedení čekal nelehký úkol – přesvědčit obyvatelstvo, že přijetí moskevského protokolu představovalo jediné východisko a možnost, jak zabránit násilí a krveprolití. Reformátoři se snažili zachovat si své dosavadní postavení, ale zároveň potřebovali uspokojit požadavky Moskvy. Dne 31. srpna 1968 tak zasedání ÚV KSČ provedlo řadu personálních změn. Z předsednictva ÚV musel odejít František Kriegel (nepodepsal moskevské protokoly) a z funkce tajemníka ÚV Čestmír Císař. Ve vedení zůstali na výslovné sovětské přání Vasil Biľak a Emil Rigo. Dne 13. září schválilo Národní shromáždění tři zákony:

- 1) existovat mohou jen politické strany a organizace sdružené v Národní frontě (tento zákon rozpustil KAN, K 231 a další organizace);
- 2) státní orgány mohou zakázat nebo rozpouštět veřejná shromáždění a ukončit činnost společenských organizací
- 3) zavedena cenzura¹⁶⁰ a vytvořen Vládní výbor pro tisk a informace v čele s Peterem Colotkou (v prosinci vystřídán Jaroslavem Havelkou) a Úřad pro tisk a informace vedený Josefem Vohnoutem

¹⁵⁹ DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1968: Anatomie jednoho mocenského zvratu*. Brno 2006, s. 26.

¹⁶⁰ Cenzura se vztahovala na kritiku Sovětského svazu a jeho spojenců, výrazy okupant a okupace a kritiku působení vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR.

Komplikované rozhovory se vedly ohledně odchodu okupačních vojsk. Na jednání v Mukačevu ve dnech 16.–17. září ministr obrany SSSR maršál Andrej Grečko razantně odmítl o odchodu jednotek vůbec jednat. Svůj postoj si sovětské ústředí stvrdilo *Smlouvou o pobytu vojsk* schválenou Národním shromážděním v poměru 228:4 dne 18. října 1968. Brežněv a jeho spolupracovníci měli jediný cíl – odstranit Dubčeka, navrátit organizaci ke starým pořádkům a tím umravnit československé obyvatelstvo.

Důležitou postavou etapy tzv. nastupující normalizace, jak označujeme období postupného znovuoobnovení vlády komunistické strany nad československou společností, se stal Gustav Husák, jenž zaujal funkci jakéhosi „trojského koně“ ve vedení KSČ. Už v září 1968 se „infiltoval“ do vedoucí čtyřky – Dubček, Černík, Smrkovský a Svoboda – a získával čím dál silnější postavení.

Ústředí SSSR též neschvalovalo československé pojetí normalizace, Dubčekova skupina tak musela zahájit novou politickou linii. Na zasedání ÚV KSČ ve dnech 14.–17. listopadu vznikl de facto první normalizační dokument, který v plénu vyvolal ostré otevřené útoky ze strany konzervativní menšiny. Přijatá a Brežněvem schválená programová rezoluce sice obsahovala některé z prvků reformního programu, ale zároveň potvrzovala boj proti pravicovému nebezpečí a posílení vedoucí úlohy strany. Ústřední výbor KSČ zachvátila nejednota. Stále dominantnější vliv získávali ti politici, kteří byli ochotni přistoupit na sovětské požadavky. Jednalo se především o trojici politiků Husák, Černík, Štougal. Sovětská metropole čekala na správnou chvíli, kdy zasadí další úder.

Přijatá rozhodnutí se však setkala s odporem veřejnosti. Dne 18. listopadu studenti třech vysokých škol vyhlásili třídní okupační stávkou a žádali zachovat Akční program, svobodu shromažďovací a svobodu kulturního projevu, odchod nedůvěryhodných politiků a kritizovali zavedený zákon o cenzuře. Protest nepřerostl v demonstraci, ale zajistil sjednocení občanů k obraně proti tlaku shora. Karty ale byly rozdané a Gustav Husák se ke konci roku 1968 zhostil své úlohy.

V prosinci se na veřejnost prostřednictvím tisku dostala informace o odchodu Smrkovského. Jednalo se samozřejmě o tah kremelských vůdců, kteří nechtěli, aby ve federálních orgánech působil protisovětský člověk. Na tyto zprávy zareagoval 20. prosince sjezd odborového svazu pracovníků v kovoprůmyslu (900 000 zaměstnanců) hrozbou generální stávkou za předpokladu, že bude Smrkovský odvolán. O dva dny později Gustav Husák ve svém projevu na zasedání ÚV KSČ vyslovil požadavek, že v souladu se zásadami národní parity by funkci předsedy budoucího Federálního

shromáždění měl zastávat Slovák. Jeho slova vzápětí podpořil ÚV KSS se Slovenskou národní radou. Česká veřejnost však jeho stanovisko nesdílela. Ojedinelé výstupy vyrostly v široké protestní hnutí. Na přelomu roku tak hrozil otevřený česko-slovenský konflikt. Dubček v napjaté situaci ustoupil a předsedou Federálního shromáždění byl zvolen Peter Colotka. Občanské hnutí se ocitlo v atmosféře naprosté beznaděje, zklamání a skepse. Odhodlání vystřídala apatie a lhostejnost. A tato atmosféra si začala vybírat svou daň.

Vrchol občanského vzdoru představovala mučednická smrt studenta filozofie Jana Palacha, který se veřejně upálil dne 16. ledna 1969 v horní části Václavského náměstí. „*Jako by se ani nic nestalo. Jen zhruba 20 minut poté, co se Jan Palach 16. ledna 1969 v Praze na Václavském náměstí upálil, bylo pod Národním muzeem takřka pusto, fungoval normální provoz.*“¹⁶¹ S nezájmem proběhla i oběť dalšího studenta Jana Zajíce. Činy dvou studentů oslovily ale jejich kolegy ze studentského prostředí. Den po tragické smrti Jana Palacha vydali prohlášení studenti Filozofické fakulty UK: „*Jsme hluboce otřesení zoufalým činem našeho kolegy Jana Palacha. (...) Obviňujeme politické vedení ČSSR, že ve jménu tzv. politického realismu zavleklo (...) lid Československa do této situace.*“¹⁶² Dne 18. ledna vysokoškolští studenti v Českých Budějovicích vyhlásili protestní hladovku: „*Svým činem chceme uctít památku Jana Palacha a zároveň apelovat na svědomí mocných tohoto světa, aby upustili od politiky, která začíná zabíjet, a přihlíželi k oprávněným požadavkům lidu.*“¹⁶³ Další den vydal své stanovisko i Svaz vysokoškolského studentstva. Pohřbu obou studentů se zúčastnila delegace ze skautského ústředí spolu s desítkami tisíc skautů tvořících čestnou stráž u jejich rakví.

Společnost do prvního čtvrtletí roku 1969 vstupovala značně rozpolcená. Vývoj ukázal, že posrpnová politika „reformy bez extrémů“ se neosvědčila, neboť ve výsledku všechna rozhodnutí řídila Moskva a ta určovala, co je „extrém“. Reformátoři se museli zřít podpory veřejnosti, neboť spolupráce s ní představovala politický risk. Kremelské politbyro už přestalo považovat za nutné udržovat Dubčeka v čele strany. Čekalo se na okamžik, kdy proreformní vedení definitivně podlehne nátlaku konzervativního křídla. Ta chvíle nastala 17. dubna 1969 na dubnovém plénu ÚV KSČ.

¹⁶¹ TOPINKOVÁ, Markéta. Místo, kde se upálil Palach, uklidili za pár minut, vzpomíná svědek. In: iDNES [online]. 2014 [cit. 2014-05-18]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/vaclav-kilian-fotil-v-den-upaleni-jana-palacha-fak/domaci.aspx?c=A140115_151152_domaci_maq>

¹⁶² PECKA; BELDA, HOPPE, c. d., s. 420.

¹⁶³ Tamtéž, s. 420.

3.3 Od okupace do Valného sněmu

3.3.1 Okupaci říkáme ne!

Přípravný výbor Junáka zasedal 20. srpna až do večerních hodin. Nikdo z účastníků v té době netušil, k čemu za krátký čas dojde. Násilný vjezd pěti armád vojenského paktu Varšavské smlouvy na území Československé socialistické republiky v noci z 20. na 21. srpna 1968 se setkal s tvrdým odporem československé společnosti. Mezi hlavními iniciátory odporu nechyběli samozřejmě zástupci z řad skautů, kteří se neváhali připojit k bouřlivým protestům a letákovým akcím. Rudolf Plajner 22. srpna předal junáckému ústředí následující písemné dispozice: „*Nikdo nesmí zradit! Náš postoj a pevnost přenášejte na všechny a zvedejte hlavy všem slabým. Navzájem se neopouštějme, o rodiny internovaných či fyzicky likvidovaných se musíme starat.*“¹⁶⁴ Jen několik měsíců po obnově si tak skauti museli položit otázku: Jak pokračovat dál? Co to znamená? Máme svou činnost ukončit?

Zbylé vedení Junáka zaujalo stejně jako jejich náčelník odmítavý postoj k této akci „sprátelených“ států. Pět dní po vpádu pětky vydalo zprávu k situaci po 21. srpnu s názvem „*Všem složkám Junáka*“ s hlavním poselstvím pro všechny junáky – odolat a bojovat proti hrubé moci, která chce násilně zastavit snahu o větší svobodu a demokratizaci. Pod dokument se podepsali Vlasta Koseová a Rudolf Plajner. Dne 27. srpna byla uspořádána na Letenské pláni skautská tisková konference ve velkém stanu redakce Junáka. V tentýž den připojil bratr dr. Antonín Sum jménem Junáka svůj podpis k oficiálnímu protestu dětských a mládežnických organizací na zasedání ÚV ČSM. Československý skaut tak nepatřil mezi jediné výchovné spolky, jež vyjádřily nespokojenost s politickými událostmi. Důkazem může být např. prohlášení Čs. tělocvičného svazu Sokol a Čs. obce sokolské vydané už ve večerních hodinách 21. srpna: „*Naše vlast se dostala do mimořádně těžké politické situace, (...) proto vyhlášíme program jednoty jako prvořadý. (...) V naprosté shodě se stavíme za ústavní orgány a činitele ČSSR.*“¹⁶⁵ Na situaci reagovala rovněž redakce časopisu *Junák-Skaut* vydáním zvláštního čísla s titulem „*Nepokořená svoboda*“ s mnoha unikátními fotografiemi občanského vzdoru proti okupaci.

Dne 30. srpna 1968 vydalo junácké ústředí oficiální prohlášení pro všechny činovníky odpovídající na výše uvedené otázky – v činnosti neustáváme! Dále společně s ČSM, Pionýrem, Tábornickou unií, Junáky-Zálesáky a jinými organizacemi vydalo svolání k akci „*Služba vlasti*“ pro

¹⁶⁴ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 23.

¹⁶⁵ PECKA; BELDA; HOPPE; c. d., s. 324.

odstranění škod vzniklých během příchodu a pobytu „cizích vojsk“¹⁶⁶, pomoc postiženým lidem, školám atd. Dokument s úkoly vypracovali Jiří Pelikán, Jiří Haškovec, Bohumil Steiniger a Věra Viceníková. Za Junák byl do ústředního štábu akce delegován Miroslav Kopt. Sestra Remešová a bratři Němec a Sum také podepsali dohodu o nejzazší spolupráci s Českou radou Pionýra a Junáky-Zálesáky: „Smyslem této dohody je: pomoci legálním, ústavním orgánům ČSSR a KSČ pod Dubčekovým vedením k normalizaci poměrů v naší vlasti, k socialistické, humánní a demokratické výchově dětí a jejich ochraně před následky vzniklé situace.“¹⁶⁷ V ten samý den vyšla ještě výzva od nově spolupracující trojice pro všechny jejich dospělé členy, avšak bez konkrétních signatářů v jejím závěru. Výzvu k připojení k občanské pomoci obsahovalo i zářijové číslo časopisu *Junák-Skaut*¹⁶⁸.

V poslední srpnový den roku 1968 Oldřich Kryštofek (Česká rada Pionýra), Karel Šubrt (náčelnictvo Junáka-Zálesáka), Rudolf Plajner, Vlasta Koseová a František Němec (náčelnictvo Junáka) promluvili k mládeži formou dokumentu „Všem dětem naší země!“, ve kterém ji ubezpečují v pokračování aktivit i v časech budoucích. V souladu s pokyny od ústředí vydaly své instrukce příslušné složky krajských, okresních i střediskových rad Junáka a do práce se ihned zapojilo nesčetné množství skautských oddílů. Mnozí lidé a mezi i nimi řada junáků však raději volili z obavy před návratem totalitního režimu cestu emigrace. Čs. skauting začal proto působit i v exilu, např. v sousedním Německu, Rakousku, Švýcarsku a Nizozemsku.¹⁶⁹

3.3.2 Přípravy vrcholí

Přišel měsíc září a s ním i uklidnění, byť pouze částečné, že vpád sovětských vojsk činnost skautů a skautek zcela nepřerušil. Nový skautský rok byl opět zahájen a ústředí se s vervou pustilo do příprav III. valného junáckého sněmu plánovaného na 23. a 24. září 1968.

Když bychom zkusili analyzovat tehdejší situaci v ústředních orgánech Junáka, mohli bychom jejich činovníky rozdělit do třech různě působících vlivných skupin. Nejsilnější skupina, tzv. „skupina středu“, se shromažďovala kolem Rudolfa Plajnera. Jejich snahou bylo nalézt v činnosti Junáka jakousi zlatou střední cestu hlavně ve vztahu k principům socialismu a socialistické výchovy. Důkazem je náčelníkův výrok z 3. 11. 1968: „Junák vrůstá do

¹⁶⁶ V dokumentu došlo už k terminologickému posunu. Výraz „okupanti“ byl nahrazen spojením „cizí vojska“. Objevuje se tam též již slovo „normalizace“.

¹⁶⁷ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 24.

¹⁶⁸ Text výzvy k připojení k občanské pomoci viz příloha č. 4.

¹⁶⁹ Jednalo se o druhou vlnu emigrace (první proběhla po únorovém převratu v roce 1948). V srpnu 1970 zástupci junáků obou emigračních vln založili přípravné ústředí Českého a slovenského skautingu v exilu.

socialistické společnosti a chce vychovat svěřenou mládež pro tuto socialistickou společnost. (...) Je proto zcela samozřejmé, že strana má zájem o to, aby i ve vedení Junáka byli její členové, kteří budou zárukou toho, že se vedení od vyhlášené linie neodchýlí. (...) Kdo by toto nepochopil, těžko by se mohl hlásit jako vychovatel junácké mládeže.“¹⁷⁰ Někteří další naopak cílili své úsilí k obnově takového skautingu, který své působení musel násilně přerušit v roce 1948. Upozorňovali zároveň na důležitý fakt, že se nesmí zapomínat na zásady mezinárodní dimenze skautingu, nejen z hlediska dodržování jejích principů, ale také opětovného vstoupení Čs. Junáka na mezinárodní scénu. Třetí skupinu představovali členové KSC a někteří nestraníci, kteří „sice veřejně dr. Plajnera podporovali, ale ve skutečnosti byli jen prodlouženou rukou konzervativního křídla v KSC, které po srpnu 1968 pomáhalo, (...) aby se Junák přizpůsobil.“¹⁷¹

Původní časový harmonogram se však opozdil hned zpočátku. Zkomplikovala to především posrpnová politická situace v zemi. Dne 20. září, jak informoval veřejnost deník *Práce*, se v Moskvě začala prodávat brožura „K událostem v Československu“ dokumentující svědectví o revolučních procesech v ČSSR. Tato tzv. Bílá kniha o kontrarevoluci se u nás šířila skrze okupanty už od prvních dnů okupace a v jejím textu byl zmíněn taktéž čs. skaut: „Mezi důkazy kontrarevoluční činnosti jsou mimo jiné taková fakta, jako je založení skautské organizace a úsilí o federalizaci mládežnických organizací.“¹⁷² Avšak 1. generální tajemník ÚV KSC, prozatím stále Alexander Dubček, ubezpečil junáckou delegaci na schůzi 27. září, že vedení státu i strany činnost Junáka ukončovat nehodlá a plně s ním počítá i v budoucnu. Jeho slova potvrdil také člen předsednictva ÚV Zdeněk Mlynář v rozhovoru pro *Mladou frontu*: „Žádnou organizaci mládeže, jejíž činnost by se nepříčila zákonům našeho státu, nebude u nás nikdo zakazovat. Proti Junáku se rozhodně nic nechystá ani náznakem.“¹⁷³ Přes všechna tato vyjádření však nemohl Junák pracovat zcela samovolně, naopak o skautské hnutí se začaly poměrně cílevědomě zajímat hlavně okresní a krajské výbory KSC, které požadovaly po komunistech pracujících v Junáku neustálý přísun informací o aktuálním dění. Toto jádro stranického aktivu v řadách junáků bylo poměrně důležité pro ukončení činnosti Junáka o dva roky později. Sněm, jenž se měl původně uskutečnit na konci září, se nejdříve odsunul na 9.–10. října, nakonec na konečný termín 23.–24. listopadu 1968.

Přípravami na mimořádný valný sněm, který měl určit Junáku novou tvář (nové vedení, nové stanovy ad.), se náčelnictvo zabývalo intenzivně už od

¹⁷⁰ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 27.

¹⁷¹ SVOBODA, c. d., s. 180.

¹⁷² Bílá kniha o kontrarevoluci. *Práce*, 21. 9. 1968.

¹⁷³ O mládeži se Zdeňkem Mlynářem. *Mladá fronta*, 28. září 1968.

června 1968. Přípravný výbor Junáka pro tyto účely zvolil organizační skupinu pro přípravu junáckého sněmu (dále jen OSJS) a to ve složení¹⁷⁴:

předseda: prof. František Němec – tajemník Junáka

tajemník: Ing. Jaromír Mitka – organizační odbor

předseda skupiny pro stanovení poslání a úkolů organizace, forem a metod činnosti:

doc. Dr. Václav Břicháček – výchovný odbor

předseda skupiny pro stanovení zásad vnitřní a územní organizace:

Vladimír Princ – předseda organizačního odboru

předseda volební komise: doc. Dr. Ladislav Filip – člen náčelnictva

předseda skupiny pro zpracování zásad vztahů Junáka ke společnosti:

Dr. Antonín Sum – člen náčelnictva

předseda komise pro přípravu zprávy o činnosti:

Dr. Rudolf Plajner – náčelník

předseda komise pro zpracování volných návrhů:

Dr. Jan Martinovský – místonáčelník

předseda komise pro organizační zabezpečení sněmu:

Miroslav Brych – organizační odbor OS

předseda komise pro hospodářské zabezpečení sněmu:

Ing. Miroslav Mirovec – hospodářský odbor

OSJS během podzimu připravila obsahové a organizační podklady pro jednání na sněmu ve zvláštním čísle „*Junák hlásí*“. Dne 5. října se sešli v Praze oblastní velitelé s vedením Junáka, aby se seznámili s předsněmovními materiály. Další důležité předsněmovní zasedání se konalo na konci října, konkrétně 29. 10. Zde došlo k dvěma zásadním schválením. Jednak byla přijata zpráva o stavu Junáka a jeho nejbližších úkolech, kterou měl na starost sestavit náčelník Plajner a kterou měl schválit následující sněm, za druhé bylo rozhodnuto o tom, že na mezinárodním poli bude čs. skauting reprezentovat celorepublikový Československý Junák (nikoliv pouze Český Junák).

Plajnerova zpráva o činnosti Junáka zahrnovala velice komplexní informace¹⁷⁵:

- 1) Vnitřní organizaci bude tvořit ústřední rada v čele se starostou a náčelnictva chlapeckého a dívčího kmene zastupována náčelníkem a náčelní. Nově se oddělí moc správní od junácké výchovy (do této doby musel obě tyto exponované funkce zastávat náčelník). Náplní

¹⁷⁴ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

¹⁷⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

práce ústřední rady budou všechny záležitosti spolkové, hospodářské a společné záležitosti obou kmenů, dále pak povinnost zastupovat spolek navenek, uzavírat dohody a vytvářet všechny vnitřní řády. Bude se skládat z členů delegovaných jednotlivými kraji, zpravidla krajskými starosty a z členů volených junáckým sněmem, z nichž předsedové pěti rad (zdravotní, hospodářské, ediční, organizační a tiskové) jmenovitě zvolí sněm. Náčelnictva obou kmenů zastanou funkci výchovných odborů. Složení náčelnictva se též změní. Zastoupení budou všichni krajszí náčelníci delegovaní příslušnými územními orgány a dalších 16 pracovníků odhlasuje sněm. Jednotliví členové náčelnictva se stanou zároveň ministry s různými povinnostmi a právy (např. ministr lesních škol, vůdcovských a činovníckých zkoušek, celostátních podniků...)

2) Vnější organizace se přizpůsobí politickému zřízení státu a to jak v době přítomné, tak budoucí. Fungovat bude Junák v čtyřstupňovém uspořádání: ústředí – kraje – okresy – místa.

3) Stav členské základny k 15. 10. 1968:

	odd.	činov. u odd.	ost. činov.	členů
Chlapecký kmen:	1 105	2 522	2 568	23 487
Dívčí kmen:	587	1 137	648	11 485
Kluby Oldscoutů	123	2 378		
CELKEM	1 815	44 225		

4) Ediční rada (junácký tisk) se stane součástí ústřední rady Junáka a jejím úkolem bude vydávání časopisů a skautských příruček. Vycházet budou nadále v nakladatelství Mladá fronta skautské časopisy *Skaut-Junák* a *Skauting* (dřívější *Činovník*).

Ze zprávy můžeme také vyčíst Plajnerův jednoznačný a již zmiňovaný postoj ke koncepci Junáka v socialistické společnosti: „*Chci Junáka zakormidlovat mezi bojovníky za lepší, socialistický zítřek.*“¹⁷⁶

V polovině listopadu byly všechny přípravy III. sjezdu Českého Junáka dokončeny a kandidáti do náčelnictev, rad, komisí a odborů vybráni. Podporu vyjádřili prezident republiky Ludvík Svoboda, 1. tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček, předseda vlády Oldřich Černík, předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský a další představitelé veřejného života.

V předvečer sněmu, 22. listopadu, se k poradě sešli starší junáci, kteří museli vzít na vědomí, že dle nových stanov se nepočítá se vznikem 3. kmene,

¹⁷⁶ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

odborem Oldskautů (OS). Nový řád určil, že členem Junáka sice může být osoba dospělá, ale musí se jako činovník organizace nebo vedoucí junáckého oddílu činně účastnit práce. Stejný osud postihl Sdružení přátel Junáka (SPJ), která byla zakládána v uplynulém období z důvodu, aby vůdci byli ušetřeni hospodářských a společenských starostí s oddíly, a mohli se tak plně zaměřit na výchovnou složku. Od této chvíle však SPJ jako pobočné spolky Junáka povoleny nebyly.

3.3.3 III. junácký sněm

V sobotu 23. listopadu 1968 v místnostech Obecního domu v Praze zahájil dvoudenní jednání III. valný sněm Junáka, dle Plajnerových slov sněm přímo s dějinným posláním¹⁷⁷. Celkem se zúčastnilo 973 delegátů z oddílů, středisek, okrsků a oblastí, 91 delegátů zvolených v odborech a radách, 80 delegátů z řad náčelnictev, 150 čestných hostů, 70 členů organizační skupiny OSJS a pořadatelů – celkem 1 328 přítomných.

Sněmu předsedali sestra Koseová a bratři Němec, Škaroupka, Sum, Marhoul, Večerek a Plajner. Pro potřeby sněmu se ustanovilo sedm komisí:

1. programová (předseda Břicháček)
2. organizační (předseda Princ a Remešová)
3. kandidátní (předseda Vondráček)
4. volné návrhy (předseda Martinovský)
5. volební a verifikační (předseda Filip)
6. stanovy a vztah k veřejnosti (předseda Němec)
7. revizní (předseda Marhoul)

Hlasovalo se veřejnou aklamací. Úvodní projevy pronesli náčelník Rudolf Plajner, náčelní Vlasta Koseová a předseda výchovného odboru Karel Průcha.

Jedním z nejdůležitějších témat sobotního programu bylo schválení stanov, jejichž sestavením a formulacemi se přípravný výbor zabýval už od jara 1968, neboť změněné ústavní poměry po roce 1948 a v roce 1960 neumožnily použít stanovy Junáka z dob před únorovým komunistickým převratem. „Podle zákona číslo 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních bylo třeba vypracovat zcela nové stanovy jak Českého, tak Slovenského a Československého Junáka.“¹⁷⁸ Jednání s ministerstvem vnitra vedli Antonín Sum a František Němec. Ministerstvo vnitra 21. května 1968 předložené stanovy potvrdilo. Schvalovací zřízení však zkomplikovala srpnová okupace. Teprve až v říjnu 1968 převzal Rudolf Plajner z rukou ministra Pelnáře schválené nové stanovy Junáka, do kterých ale oproti minulosti byly povinně

¹⁷⁷ PLAJNER, R. Vstříc junáckému sněmu. *Skauting*, 1968, roč. 26, č. 3., s. 1.

¹⁷⁸ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 26.

včleněny nové skutečnosti. Junáckou veřejnost o tom informoval v listopadovém čísle měsíčníku *Skauting*: „Po půlročních důkladných konzultacích s kompetentními orgány a činiteli došlo 21. října 1968 ke schválení organizačního řádu (stanov) dobrovolné organizace český „Junák“, jímž ministerstvo vnitra a tím též vláda Československé socialistické republiky projevuje Junáku důvěru.“¹⁷⁹ Podle 16. článku Ústavy Československé socialistické republiky musela být veškerá výchova vedena v duchu vědeckého světového názoru, marxismu-leninismu. Proto ve stanovách Junáka z roku 1968 ve 34. článku 15. kapitoly nalezneme výslovně uvedený soulad se socialistickou Ústavou znamenající podřízenost svrchované moci KSČ, jak uvádí 4. článek Ústavy ČSSR. Trnem v patě se Junákům stal 37. a 38. článek 18. kapitoly stanov, které sice umožňovaly dobrovolný zánik organizace, ale připouštěly i zánik jiným způsobem avšak spojený s majetkovými důsledky.¹⁸⁰ Z přítomných delegátů sněmu se proti vyjádřili tři účastníci, zdrželo se 22. Stanovy byly schváleny a tím i legální základna pro skautské hnutí.

Ani další body programy nezůstaly komunistickým režimem nedotknuty. „Oproti návrhům z období jarní euforie musel Junák provést řadu ústupků.“¹⁸¹ Rozpustily se oddíly OS, jejichž členové ale budou nadále pracovat v oddíle a střediscích jako instruktoři a pomocníci ve všech směrech. Činnost ukončily homogenní oddíly (oddíly s rozšířenou duchovní výchovou), které přešly pod střediska běžných oddílů. Po sněmu přestala pracovat též duchovní rada Junáka. Potleskem přijali delegáti pod patronát Junáka kluby Junáků-Zálesáků vedené náčelníkem dr. Šubrtem, který na sněmu odsouhlasil kolektivní členství s Junákem. Námitky nezazněly ani proti spolupráci s Pionýrem a dalšími organizacemi v připravovaném Sdružení organizací dětí a mládeže (SODM), který měl nahradit dosavadní ČSM. Stejně tak se přijalo rozhodnutí, že Junák nadále převezme záštitu nad vesničkami SOS a akci „Služba vlasti“. Ohledně obnovení členství v mezinárodní skautské organizaci se nejednalo, tento úkol měl připadnout až federálnímu Československému Junáku. K jednání o ustanovení Československého junáka sněm pověřil ústřední radu, aby jmenovala patnáctičlennou delegaci, která se zúčastní sjezdu v Bratislavě v prosinci 1968.

Další klíčový úkol valné junácké hromady – zvolit nové vedení – připadl na neděli 24. listopadu 1968. Jednání bylo zahájeno v 7.58. Ihned se rozběhl volební akt a v 9.10 se volební komise pod vedením Ladislava Filipa odebrala ke sčítání hlasů. Mezitím Rudolf Plajner přečetl pozdravy od prezidenta republiky, generálního tajemníka KSČ a dalších předních politiků. V 12.30 sdělil

¹⁷⁹ PLAJNER, R. Vstříc junáckému sněmu. *Skauting*, 1968, roč. 26, č. 3., s. 1.

¹⁸⁰ Právě tato ustanovení byla zneužita během ukončení činnosti Junáka v roce 1970.

¹⁸¹ ŠANTORA; NOSEK; JANOVIČ; DOSTÁL, c. d., s. 181.

Václav Marhoul, že volební komise zjistila nadpoloviční počty odevzdaných hlasů. Do předních míst skautští vyslanci zvolili¹⁸²:

Starosta: Antonín Sum (1016 hl./1052 platných hl.)

Místostarostové: Vlasta Koseová, Anna Floriánová, Lumír Jedlička,
Václav Marhoul, František Němec, Marie Smítalová

Náčelník chlapeckého kmene: Rudolf Plajner (704 hl./705 platných hl.)

Místonáčelníci chlapeckého kmene: Václav Břicháček, Milota Fanderlík,
Karel Grimm, František Jandus, Jan
Martinovský, Alois Štefka

Náčelní dívčího kmene: Vlasta Macková (266 hl./319 platných hl.)

Místonáčelní dívčího kmene: Jaroslava Pešková, Anna Machová, Anna
Moravcová, Anna Filipová, Mili Králová,
Věra Moravcová

Ve 13.30 noví čelní činovníci Junáka pronesli slavnostní slib nad státní vlajkou u busty zakladatele A. B. Svojsíka. Ve 13.20 nový starosta Antonín Sum symbolickým úderem dřevěné palice ukončil III. valný sněm Junáka.

3.3.4 Vytvoření Československého Junáka

Ihned po skončení valné hromady se sešla Ústřední rada Junáka, aby vytýčila hlavní zásady práce Českého Junáka a jeho orgánů a rozhodla o delegování nejvyšších představitelů územních složek Junáka (krajů). Dne 26. listopadu náčelník Plajner a starosta Sum poslali děkovný dopis náměstkovi ministra vnitra Jiřímu Rypelovi s upřímným pozdravem a poděkováním za jeho osobní účasti na sněmu a podílu na obnovení junácké činnosti¹⁸³.

Týden po českém sněmu ve dnech 30. listopadu a 1. prosince 1968 se konal v Bratislavě III. sněm Slovenského Junáka za účasti delegace českých skautů. Sněmu se zúčastnilo více než 300 delegátů a hostů, včetně člena předsednictva ÚV KSS Ing. Roberta Harenčára. Sněm přijal řadu opatření pro obnovení činnosti, schválil nové stanovy dle požadavků zákona č. 68/1951 Sb. a na post náčelníka jmenoval dr. Ivana Jančeka. „*Skladba náčelníctva zodpovedá potrebám socialistickej výchovy a naše spoločnosť má bezpečnú garanciu pre pokrokový vývin junáckeho hnutia na Slovensku.*“¹⁸⁴

Na základě zmocnění III. junáckým sněmem v Praze a Bratislavě zasedly v neděli 1. prosince 1968 v Bratislavě k poradě delegace Českého a Slovenského Junáka jako dvou samostatných právně uznaných organizací a projednaly

¹⁸² Podrobný výpis členů ÚRJ a NJ viz příloha č. 5.

¹⁸³ Pozdrav Jiřímu Rypelovi viz příloha č. 6.

¹⁸⁴ PECKA; BELDA; HOPPE; c. d., s. 417.

zásady vzájemné spolupráce. Obě strany se shodly na vytvoření společného československého ústředního orgánu, Československého Junáka, jenž bude fungovat na základě parity, rovnoprávnosti a bratrství. Orgány federálního ústředí bude tvořit Ústřední rada, Hlavní stan, odbory, revizní rada a smírčí rada. Hlavní poslání Čs. Junáka dle navržených stanov¹⁸⁵ spočívalo v povznášení mravní, ideové a tělesné výchovy a zdatnosti mládeže i dospělých členů Českého a Slovenského Junáka podle junáckých zásad a v duchu demokracie, humanismu a socialismu ke službě vlasti.

Ústřední rada představovala vrcholný zastupitelský sbor Junáka v Československu, který měl za úkol především zastupovat svou organizaci vůči čs. úřadům, na mezinárodní úrovni a v rámci Národní fronty. Do ústřední rady bylo jmenováno 30 činovníků, 15 slovenských a 15 českých, kteří ze svého středu zvolili náčelníka Čs. Junáka a další činovníky Hlavního stanu, přičemž se přihlíželo k zásadě parity.

Náčelníkem Hlavního stanu Čs. Junáka se stal Rudolf Plajner, místonáčelníky Miloslav Stržínek a Lydie Kyselová, ústřední náčelní Vlasta Koseová a ústředním náčelníkem Ivan Janček. Celkový počet členů Hlavního stanu se ustálil na dvaceti, opět s rovným podílem členů obou stran¹⁸⁶. Hlavní stan řídil práci sekretariátu a vydával směrnice pro jednotlivé odbory, jež byly vytvářeny dle potřeby.

Na památku dne vytvoření bratrského spolku založili účastníci schůze několik junáckých vyznamenání. V prvé řadě ustanovili Řád tří prutů bratrství, udělovaný Hlavním stanem významným pracovníkům na poli česko-slovenské spolupráce, a pro skautské sestry Řád stříbrného trojlístku, udělovaný Ústřední radou Českého Junáka (ÚR ČJ) a Náčelnictvem Slovenského Junáka (NSJ). Nejvyšším řádem a vyznamenáním se stal Řád junácké lilie, jehož udělováním byla pověřena ÚR ČJ a NSJ. Nezapomnělo se ani na životní partnery, rodiče a pozůstalé, kterým byl věnován jako výraz zvláštních díky Řád věrnosti a lásky. Poslední důležitý bod jednání představovalo podání přihlášky do mezinárodního skautského ústředí a Světové federace demokratické mládeže (SFDM). Podání žádosti však ÚV KSČ jednoznačně zavrhl a junáci si tak na návrat na mezinárodní scénu museli dalších dvacet let počkat¹⁸⁷.

Na základě odhlasovaného rozhodnutí vyvíjet spolupráci s dalšími mládežnickými organizacemi uvnitř SODM se 30 činovníků Junáka zúčastnilo

¹⁸⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace, Čs. Junák, stanovy.

¹⁸⁶ Seznam členů Ústřední rady a Hlavního stanu ČSJ viz příloha č. 7.

¹⁸⁷ Žádost Junáka o členství v mezinárodním skautském ústředí by pravděpodobně nebyla možná, ani kdyby KSČ dalo souhlas, neboť Junák nesplňoval podmínky apolitičnosti a neměl ve stanovách zakotvený duchovní princip.

ve dnech 19.–20. prosince kongresu SODM. Pozvání přijal též Pionýr, Česká tábornická unie, Juvena, Svaz klubů mládeže, Svaz pracující mládeže, Unie středoškoláků a učňů a dále přidružení členové Mladý požárník, Svaz vojenské mládeže, Svaz polské mládeže a Svaz vysokoškolského studentstva a samozřejmě Junáci-Zálesáci jako spolučlenové Českého Junáka. Jednalo se o vytvoření střechové organizace, federace, jež by nahradila de facto zaniklý ČSM. Důvod shrnul Rudolf Plajner ve svém projevu: „*Domníváme se, že (...) je třeba vychovávat mládež – a Junák výchovnou organizací je – ke spolupráci a svornosti. (...) Dnešní den a tato chvíle nejlépe ukazují, že vedle toho pilíře, který tu byl kdysi, budujeme společnými silami pilíř mocnější, pevnější, který doufám celou naši socialistickou společnost dobře zajistí.*“¹⁸⁸ Účastníci kongresu dále zvolili Ústřední radu a do jejího čela postavili dr. Zbyňka Vokrouhlického. Přípravu statutu SODM měl na starosti Antonín Sum.

Dne 29. ledna 1969 adresoval Rudolf Plajner a Antonín Sum představitelům Hlavního stanu dopis s pozváním: „*Svolávám 1. poradu Hlavního stanu Čs. Junáka na sobotu 15. února 1969 do Olomouce. Porada se bude konat v 16 hodin v budově muzea Vlastivědného ústavu v Olomouci na Náměstí Republiky (proti hlavní poště).*“¹⁸⁹ Hlavní stan projednal budoucí kroky organizace a postup schválení stanov¹⁹⁰.

Konec roku 1968 představoval pro Junák důležitý moment. Podařilo se spolek legálně zakotvit v rámci politického a společenského systému. Nálada nasvědčovala jakoby nic neohrožující budoucnost. Ne na dlouho.

3.4 Skauting v Č. Budějovicích na přelomu r. 1968 a 1969

3.4.1 Přípravy na III. junácký sněm

Zahájení skautského roku 1968/1969 se neslo v duchu příprav na III. junácký sněm. Dne 8. září se sešli zástupci středisek a okrsku v klubovně Tylova 14 ke společné poradě. Probíhala diskuze nad materiály ke sněmu a volbou sněmovních delegátů. O měsíc později, dne 7. října, se setkali na témže místě činovníci z celého Jihočeského kraje (celkem osm obvodů okresů). Oblastní velitel Josef Krčmář seznámil přítomné se závěry schůze ústředí z 5. října v Radiopaláci v Praze.

Ve středu 16. října se konala důležitá volební schůze 25 činovníků středisek a českobudějovického okrsku opět v Tylově ulici. Poradu, která trvala od 19.15 do 23.40, vedl dosavadní zástupce velitele okrsku z doby před

¹⁸⁸ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 29.

¹⁸⁹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střechové organizace, Čs. Junák, schůze.

¹⁹⁰ Tamtéž.

rozpuštěním Junáka Felix Čihák za nemocného Stanislava Teslíka. Na programu byly tyto hlavní body¹⁹¹:

- 1) zpráva o činnosti středisek a okrsku od 5. dubna 1968
- 2) seznámení a diskuze k přípravě III. sněmu
- 3) projednání předložené kandidátky činovníků okrsku a středisek
- 4) volba delegátů na junácký sněm
- 5) projednání organizačních záležitostí na připravovaných akcích

Činovníci projednali předloženou kandidátku do voleb vedoucích středisek a okrsku a po jejím odsouhlasení zvolili¹⁹²:

Vedoucí okrsku: Mojmír Prokop

Zástupci vedoucího okrsku: Ludvík Remta, Ing. Soňa Vytasilová

I. středisko AGAPÉ (odd. CHK 1., 5. + odd. DK 5.): Horák, Matyáš

II. středisko JAPA (odd. CHK 2., 12., 22., 7.): Šafránek, Wölfel

III. středisko WALDEN (odd. CHK 3., 4., 9., 10.): Beran, Mánek

IV. středisko VAVÉHA (odd. CHK 8., 11., 15.): Kovařík, Egner

V. Středisko DK ATHÉNA (odd. DK 1., 2., 3., 4.): Štibicová

Středisko Týn n. Vlt. (odd. CHK 1., 2.): Leop Sekera

Středisko Týn n. Vlt. (odd. DK 1., 2.): Hana Tejkalová

Delegáty na junácký sněm za České Budějovice se stali Josef Krčmář, Jaromír Marek a Ivan Mánek. Delegáti obdrželi osobní dotazník, složenku k vyplnění a k odeslání do 31. října 1968.

Na neděli 27. října 1968 se vyhlásila celostátní akce „Strom republiky“ k výročí 50 let samostatnosti státu s cílem manifestovat jednotu mládeže při výsadbě stromů. Jihočeští pionýři a junáci stáli čestnou stráž u pamětní desky TGM na radnici. Průvod se poté vydal od radnice do Stromovky na Dlouhé louce, kde mladí vysadili nové stromky. V listopadu 1968 se uskutečnil kurz mladých zdravotníků Československého červeného kříže okresní pobočky v Č. Budějovicích v Husově třídě č. p. 20.

Na volební schůzi oblasti dne 9. listopadu v klubovně ČSAD „U Ferusů“ na náměstí 1. máje se za účasti 35 voličů ze 42 zvolila prozatímní Jihočeská krajská rada Junáka. Ve dnech 23.–24. listopadu 1968 proběhl III. junácký sněm, od 30. listopadu do 1. prosince pak sněm Slovenského Junáka v Bratislavě. Jihočeská reprezentace přijela ze sněmu s jasným posláním – pokračovat v činnosti a ustanovit okresní a krajské junácké rady. V archivních materiálech z junáckého sněmu nalezneme také jména budějovických skautů, jednak v seznamu velitelů krajských rad, kde u kolonky velitele jihočeské krajské rady

¹⁹¹ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Schůze.

¹⁹² Skautský archiv České Budějovice. KOVAŘÍK, Zdeněk: *Almanach 80 let skautingu České Budějovice*.

je uveden Krčmář Josef, a dále pak v seznamu krajských výchovných zpravodajů, za jižní Čechy se jednalo o Václava Dvořáka.

3.4.2 Volba ORJ a KRJ

Na přelomu let 1968 a 1969 oddíly v Českých Budějovicích nadále pracovaly. Zapojily se také společně s pionýrskou organizací do akce „Služba vlasti“. Začátkem roku 1969 se ustanovily kromě Junáka (který junáckým sněmem získal legální zakotvení v ČSSR) další mládežnické organizace a to i v jižních Čechách. Jednalo se především o Svaz klubů mládeže (Uhlík), Okresní Pionýrskou radu (Houštecký, Šejba), Unii středoškoláků a učňů (Suchan Jiří), Svaz pracující mládeže n. p. Motor (Cába), Juvenu (Kantor, Ouška), Čs. tábornickou unii (Valut) a později ještě Leninský svaz mladých. Tyto organizace včetně Junáka byly vyzvány ke spolupráci s krajským SODM se sídlem v budově OV KSČ Jeronýma ulice č. p. 1, které vedl soudruh Ročárek. Signatáři Prokop, Remta a Heralová jménem Okrsku Junáka v Č. Budějovicích písemně požádali o přijetí do SODM dne 30. ledna 1969.

Dne 8. února 1969 byly podle pokynů ÚRJ provedeny volby do ORJ. V budově Vysoké školy zemědělské od 9 do 11.30 volili pozvaní činovníci Českobudějovickou okresní radu Junáka. Z vedoucích středisek a oddílů se dostavili vůdcové I. a IV. střediska CHK a střediska DK, dále střediska Týn n. Vltavou, též 1. a 4. dívčího oddílu a chlapeckých oddílů 3., 4., 6., 8., 11. a 15. Z přítomných 52 skautů bylo k volbě oprávněno 23.

Nejdříve se zvolila volební komise. Proti jejímu složení – Teslík, Doležal, Vytasilová – neměl nikdo námitek. S blížící se jedenáctou hodinou dopolední České Budějovice již znaly členy své okresní rady. Byli jimi:

Předseda: RNDr. Mojmír Prokop, Smetanova 52 (zvolen 20 hlasy)¹⁹³

Místopředsedové: Ing. Soňa Vytasilová, Husova 10

Stanislav Teslík, Klavíkova 17

Výchovný zpravodajové: Ing. Ludvík Remta, Heydukova 4a

RNDr. Karla Kindlmannová, Fráni Šrámka 8

Organizační zpravodaj: Jiří Jelínek, Jírovcova 30

Hospodář: Ing. Miroslav Hrobský, Nám. 1. máje 5

Zdravotník: MUDr. Milan Pexa, Tábor, kpt. Jaroše 2302

MUDr. Zdena Heralová, Sv. Kamarýtova 1

Tajemník: Zdeněk Jiráň, Budovcova 3

Členové: Otakar Hísek, Miroslav Vaverka, Miroslav Beneš, MUDr.

Stanislav Kollar, PhMr. Jan Beran, Zdeněk Kovařík, Cyril

¹⁹³ Zbylé 3 hlasy připadly Ludvíku Remtovi (Detailovi).

Horák, Ludvík Šafránek, Leopold Sekera, Miloslava Štibicová,
Václav Marek

Okresní revizní rada: Karel Doležal (předseda), Karel Tomášek, Ludmila
Karešová

ORJ České Budějovice ihned zahájila práci a začala připravovat akce na rok 1969. Jednalo se hlavně o přípravu letních táborů a jejich koordinaci v junácké rezervaci na Pohorském potoce, organizaci Svojsíkova závodu, JLŠ a čekatelských a vůdcovských zkoušek.

V sobotu 8. března se v klubovně 2. střediska v ulici gen. Svobody č. p. 49 konala informativní beseda o volbách do Jihočeské KRJ, které se měly uskutečnit následující den. Jako hosté přijali pozvání např. František Němec a Anna Floriánová. O den později se dostavilo 44 činovníků, kteří přistoupili k volbě KRJ. „*Nedostavili se zástupci střed. Humpolec, br. Vondráček, Dvořák, Kúnzelová, Hajný, Štěpánek, Konopek, Ing. Růžička ze Soběslavi, br. Matyáš, PhMr. Jindra, Škarda, JUDr. Lukeš, MVDr. Petřík a s. Marková.*“¹⁹⁴ Platných hlasů bylo 42 ze 44, dva lístky se ukázaly být neplatné. Po sečtení hlasů vyhlásila volební komise (Teslík, Vytasilová, Petrovič) KRJ¹⁹⁵:

Předseda KRJ: Krčmář

Místopředsedové: Šebestlová, Kořínek, Wolek, Franců

Výchovní zpravodajové: Marková, Marek

Zpravodajové lesních škol: Benešová, Šlechta

Organizační zpravodaj: Remta

Tiskový zpravodaj: Matyáš

Hospodář: Sekyra

Zdravotník: Písačka

Zpravodaj VS: Jindra

Členové: Teslík, Čihák, Kuneš, Škola, Pobuda, Hajný, Sekera, Petřík

+ předsedové ORJ v Jihočeském kraji – Prokop (ČB), Bedřich (Český Krumlov), Wolek (Jindřichův Hradec), Košíček (Prachatice), Štěrba (Písek), Kuděj (Strakonice), Matoušek (Tábor)

Krajská revizní rada: Podhrázský (předseda), Lukeš, Kúnzelová.

Předsednictvo KRJ: Josef Krčmář, Lubomír Kořínek, Marie Šebestlová, Adolf Wolek, Jaroslav Šlechta, Ludvík Remta, Stanislav Teslík, Felix Čihák, Vratislav Podhrázský a Karel Lukeš

¹⁹⁴ Skautský archiv České Budějovice. KOVAŘÍK, Zdeněk: *Almanach 80 let skautingu České Budějovice.*

¹⁹⁵ ŠLECHTA, c. d., s. 35–36.

4 TŘETÍ UMLČENÍ JUNÁKA

4.1 Nad Junákem se stahují mračna

4.1.1 Jaro a léto 1969: Karta se obrací

Přes nestálou a ne příliš příznivou náladu v československé společnosti neochablo skautské nadšení pro práci a obnovu organizace ani počátkem roku 1969. V návaznosti na valný sněm konaný na podzim roku 1968 probíhaly ve všech regionech schůze činovníků s cílem vytvořit krajské a okresní junácké rady. Ve dnech 25.–26. února 1969 se skautští vyslanci zúčastnili ustavujícího kongresu SODM. Do rady SODM a rovnou na post místopředsedkyně byla za Český Junák jmenována Jaroslava Pešková. Zároveň získal Junák zastoupení v plénu v rámci Národní fronty. V souvislosti s novým organizačním členěním ukončily činnost zemské rady Junáka v Čechách, na Moravě i ve Slezsku.

Nováčků bleskově přibývalo a skautské oddíly tak vytvářely pevnou členskou základnu pro hnutí. „Podle statistiky na začátku roku 1969 měl Český Junák 42 206¹⁹⁶ registrovaných členů, spolu s přidruženými členy Junáka-Zálesáka to bylo více než 51 000.“¹⁹⁷ Na úrovni ústředí se zapojily odborné rady ÚRJ a v práci se činila rovněž obě náčelnictva a to vydáváním směrnic, řádů a předpisů, například předpisu krojového. Pokračovalo se ve zpracovávání a zdokonalování metodických příruček a skautských periodik, o jejichž vydávání se starala rozbíhající se Junácká edice. Zvláštní pozornost byla věnována přípravě lesních instruktorských škol a vůdcovských kurzů, jejichž absolventi se měli ihned naplno zapojit do práce v oddílech. Členkou koordinačního odboru pro výchovu a předsedkyní skupiny pro lesní školy ustanovil Hlavní stan ČSJ Annu Machovou. Toto rozhodnutí oznámil náčelník sestře Machové dopisem ze dne 24. března 1969.¹⁹⁸ Důraz se kladl na dobré vztahy s dalšími organizacemi (např. s Českým svazem turistů, Červeným křížem, Svazarmem, Svazem protifašistických bojovníků, domy dětí a mládeže, ale i Ředitelstvím vodních toků nebo Cestovními kanceláři mládeže).

Zdánlivý klid však nevydržel dlouho. Sílicí pozice konzervativních zástupců KSČ snažících se přerušit politickou reformu minulých let a obnovit stav před rokem 1968 vyvolávala v junácích oprávněné obavy. Ty se prohloubily po 17. dubnu 1969, kdy Gustav Husák nahradil ve funkci

¹⁹⁶ K 24.–26. 3. 2017 (XV. Valný sněm Junáka) počet členů Junáka dosáhl čísla 57 840.

¹⁹⁷ LEŠANOVSKÝ, c. d., s. 30.

¹⁹⁸ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace, Čs. Junák, schůze.

generálního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka. Tento akt junácký osud doslova zpečetil, neboť od této chvíle kontinuálně rostl tlak na skautské vedení skrze stranickou skupinu v Junáku (řízenou nejdříve Pavlem Macháčkem, poté Zbyňkem Hálou a Václavem Marhoulem), ale i nepřímo prostřednictvím ÚV NF. Skauti se teď již neptali, co bude dál, ale nynější otázka zněla: Kdy přesně přijde konec? Kdy naše činnost bude opět označena za režimu nebezpečnou?

Ve srovnání se zákazem Junáka po únorovém převratu v roce 1948 však vykazuje postup umlčení junáků v letech 1969–1970 jisté odlišnosti. Místo násilného ukončení z vnějšku došlo k postupné likvidaci přímo ze srdce organizace skrze stranickou skupinu v samotném skautském vedení. Tato skutečnost společně s novou organizační strukturou Junáka kopírující systém politického územního členění, jež mimo jiné také vyžadovalo existenci zástupců strany i v nižších orgánech Junáka (tj. krajských a okresních), tak zajišťovala vcelku bezproblémový přímý dohled moci nad skautskými představiteli a aktivitami jimi vyvíjenými. Vedení KSČ si velice dobře uvědomovalo významné role a silné pozice Junáka v myšlení a životě nejen mladých, ale i dospělých. Chtělo si proto svého „tehdejšího soupeře“ získat na svoji stranu. Jako důkaz nám může posloužit dopis¹⁹⁹ pro Ústřední radu Junáka z 23. dubna 1969 podepsaný za ÚV KSČ prof. JUDr. Karlem Průšou, který se dochoval ve skautském archivu v Praze: „Vážení soudruzi, dovolte mi, abych Vám všem členům Junáka upřímně blahopřál k 50. výročí vzniku Vaší organizace.“²⁰⁰ Rudolf Plajner s Vlastou Koseovou dokonce obdrželi za dlouholetou obětavou politickou a veřejnou činnost vysoké státní vyznamenání – Řády práce. I tak však situace na jaře 1969 jasně nasvědčovala tomu, že věci se od nynějška budou ubírat jiným směrem a pro teprve rok obnovený Junák je to jízdenka k zániku. Karta se obrátila.

Citlivé a zranitelné místo představoval úsek skautského tisku a to zejména kvůli tzv. tiskovému dozoru (cenzuře). Junácká edice se otřásla v základech už v květnu 1969, kdy redaktoři skautských časopisů Karel Průcha (*Skauting*) a Jan Šimáně (*Junák-Skaut*) byli z ideologických důvodů odvoláni ze svých funkcí samotnou ústřední radou a nahrazeni členy KSČ Václavem Břicháčkem (*Skauting*) a Vladimírem Novákem (*Junák-Skaut*).

Další z ožehavých témat byla zahraniční politika Junáka. Komunistické politbyro nepovolilo Českému ani Slovenskému Junáku styky se zahraničními skautskými organizacemi, podle stanov toto oprávnění připadalo Československému Junáku. Ten však byl oficiálně schválen až 13. srpna 1969. Zájem o zařazení Junáka do mezinárodního skautského ústředí však přicházel

¹⁹⁹ Celý dopis viz příloha č. 8.

²⁰⁰ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Korespondence s úřady.

i „zezdola“, jak dokazuje dopis od sestry Bety Stržíňkové z Přerova adresovaný náčelníku Plajnerovi dne 12. března 1969, jenž je včetně odpovědi na něj k dohledání v Institutu ABS v pražských Čimicích. „Náčelníku! (...) Brzo budeš jednat s generálním tajemníkem skautů László Nagym²⁰¹. Uplatni snahu pro začlenění naše do světového sdružení skautů. Všichni skauti stojí za tím.“²⁰² Náčelník v odpovědi z 21. března více méně shrnuje současné postavení Junáka v těchto záležitostech: „Do doby, než budou schváleny stanovy Československého Junáka, nemůžeme navazovat oficiální styky se žádnou jinostátní skautskou organizací. V přítomné době udržujeme pouze styky osobní.“²⁰³ Zajímavá je také dochovaná zpráva (i s jejím překladem) ještě ze 14. března 1968, kterou zaslal J. C. T. Sarginson za Mezinárodní oddělení skautské asociace (International Department of Scout Association) panu Banerovi z Bowdonu ve Velké Británii: „S ohledem na přežití skautingu jsme žádáni, abychom zachovávali největší opatrnost ve styku a v jednání s ČSSR a naši bratři v této zemi trvají na tom, abychom zastavili veškerou korespondenci s nimi, i soukromou.“²⁰⁴ Avšak jistý pokus o výjezd ze země a přímý kontakt se zahraničními skauty na půdě cizího státu proběhl. Dne 25. července odeslal Rudolf Plajner a František Němec dopis²⁰⁵ Ivanu Jančkoví s oznámením, že ÚR ČJ se zúčastní ve dnech 21.–27. srpna 1969 Mezinárodní skautské konference v Helsinkách a to jako pozorovatelé, nikoliv jako oficiální delegace Československého Junáka. Počet zastupitelů (pozorovatelů) Českého Junáka určila rada na čísle pět. Nominováni byli starosta Sum, místonáčelník Břicháček, zahraniční zpravodaj Židlický, člen náčelnictva Mucha a náčelník Plajner. Zároveň je Janček tázán, kteří delegáti pojedou za Slovenského Junáka. Dne 22. srpna měla delegace odcestovat, „odletět už nesměla, odeslala tam jen zvláštní dopis²⁰⁶, který je posledním dokladem toho, že se JUNÁK nechtěl jen mlčky podřídit politickému rozhodnutí KSC“²⁰⁷

Vliv komunistů přímo v junáckém hnutí byl znatelný už v roce 1968. „Již v červnu 1968 skupina komunistů ve vedení Junáka vytvořila iniciativně aktiv, který se neformálně scházel a projednával všechny zásadní otázky činnosti celé

²⁰¹ László Nagy stál v čele WOSM (World Organization of the Scout Movement) mezi léty 1968–1988. Je mimo jiné znám publikací *250 milionů skautů* z roku 1985.

²⁰² Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, J3–K3), číslo fondu 1, číslo kartonu 9, J3 – Zahraniční styky, WOSM a SCOUT BUREAU.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střechové organizace, Čs. Junák - schůze.

²⁰⁶ Celý dopis viz příloha č. 9.

²⁰⁷ BŘEČKA, Bruno. *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990*. Brno 1999, s. 248.

organizace, včetně přípravy sněmu.“²⁰⁸ Na počátku léta 1969 pracovalo v junácké organizaci už značné množství komunistů a to na všech stupních, od oddílů až po ústřední orgány. V ústřední radě se ke KSČ hlásila téměř polovina členů, kteří navíc zastávali klíčové funkce. Na základě závěru z dubnového a květnového pléna ÚV KSČ a usnesení předsednictva ÚV NF ČSSR z 11. června 1969 musela ústřední rada Junáka stejně jako ostatní společenské a politické organizace (včetně orgánů územních správních celků) zpracovat podrobnou analýzu dosavadní činnosti. Tímto úkolem ÚRJ pověřila své členy Marhoula, Břicháčka, Plajnera, Pachmanna, Sumu a Floriánovou. Dokument byl vypracován během léta a schválen na junáckém zasedání 23. září. 1969. Tendence nastavit režim do jeho dřívějších kolejí byly již více než zřejmé.

4.1.2 Skautský život v roce 1969

Politické události, změny ve vedení KSČ a boj ústředí Junáka za svou existenci však nenarušily chod nižších organizačních složek Junáka, ba právě naopak. Jednotliví činovníci, vůdcové a vůdkyně se plně soustředili na vedení oddílů a aktivní účast při výchově dětí v duchu skautských hodnot a tradic. Situace na poli oddílů byla o to příjemnější i z toho pohledu, že „majetek Junáka byl již v mnohých případech vrácen junákům.“²⁰⁹ Probouzet se začaly oddíly po celé republice. Krásným příkladem je například obnovení oddílu v Náchodě: „V Náchodě objevili starou junáckou vlajku, která byla vyrobena v roce 1920, a patřila 37. oddílu oldskautů kladského pomezí. Nález historické vlajky se stal podnětem k obnovení oddílu, jehož členy jsou zkušení a dospělí junáci.“²¹⁰ Střediska zaznamenávala velký nárůst členů. Celkový počet registrovaných v roce 1969 dosáhl na 65 747 členů a členek.²¹¹ Junáci se také aktivně zapojili do služby společnosti prostřednictvím akce „Služba vlasti“, konkrétně pomocí na nejrůznějších brigádách, vypomáhání starým lidem, ale také například účastí na budování dětských SOS vesniček. Do junáckých dobrých skutků spadala též péče o kulturní památky: „O hrad Valdštýn na Turnovsku se v letošní sezóně budou starat junáci, kteří budou mít na starosti otevírací dobu a pořádek ve hradní zřícenině.“²¹² Svou práci a své hnutí se však skauti nestyděli odhalit široké veřejnosti, jak dokazuje zpráva z časopisu *Skauting*: „Junáci v Ústí nad Labem uspořádali výstavku, jejíž návštěvníci se seznámili nejen s historií skautingu,

²⁰⁸ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Politické analýzy činnosti Junáka.

²⁰⁹ Zprávy z ústředí. *Skauting*, 1969, roč. 27, č. 3, s. 49.

²¹⁰ Zajímavosti z okrsků. *Skauting*, 1969, roč. 27, č. 4, s. 65.

²¹¹ BŘEČKA, c. d., s. 248.

²¹² Zajímavosti z okrsků. *Skauting*, 1969, roč. 27, č. 2, s. 33.

ale i s novou činností obnovených oddílů, které vystavovaly rukodělné výrobky, modely táborů a celou řadu dalších ukázek ze své práce.“²¹³

Činnost zahrnovala samozřejmě i klasický oddílový život v podobě družinových schůzek, výprav a především příprav letních skautských táborů a lesních škol pro nové oddílové rádce a vedoucí. Dívky se mohly těšit hned ze sedmi lesních škol (pět pro vedoucí skautek, jedna pro vedoucí světlušek, jedna pro čekatelky).

Událostí, která podpořila jednotného skautského ducha a pocit společné junácké identity, byl výstup k památníku Ivančena. Pod vrchol Lysé hory v Moravskoslezských Beskydech vyrazilo ve dnech 26.–27. dubna na tisíce skautů a skautek, aby poprvé od roku 1948 legálně a svobodně uctily památku Vladimíra Čermáka, Vladimíra Pacha, Otto Kleina, Milana Rottera a Quida Němce – pěti ostravských skautů podílejících se na odbojové činnosti a popravených v závěru druhé světové války v polském Těšíně.

Vrchol skautského roku představovaly (jako dříve a jako dnes) letní tábory, které byly oproti létu roku 1968 připravovány s větší pílí, což koneckonců potvrzují statistiky. Do podsadových stanů na více než 1300 táborech vyrazilo v letních měsících cca 50 000 dětí a činovníků.²¹⁴ „Největším táborem v republice se stal junácký tábor Bratrství ve Východočeském kraji, jehož domovem se v letních měsících stala krajina pod hradem Pernštejnem.“²¹⁵ Několik táborů navštívil osobně i sám náčelník, který se o nich nezapomněl vyjádřit v zářijovém čísle časopisu *Skauting*: „Sestry a bratři, byl jsem počtem ohlášených táborů tak mile překvapen a dobrou úrovní těch, které jsem viděl, tak mile potěšen, že jsem se musel s vámi o své uspokojení podělit. Opakuji díky všem, kdo ke zdaru táborů přispěli. Tábory roku 1969 skončily. Ať jsou ty příští, pořádané v jubilejním roce 1970, dvacet pět let po hrozně válce, ještě úspěšnější!“ Jak paradoxně musela znít slova o rok později, kdy valná většina junáků musela svůj kroj na dalších dvacet let uschovat do skříně.

Opomenout nesmíme obnovu nejvyšší skautské soutěže (v pořadí druhý ročník) – Svojsíkova závodu (SZ). Od 1. ledna do 25. května 1969 probíhala okrsková kola, do kterých se mohly přihlásit všechny oddíly (chlapecké i dívčí) registrované v Junáku. Skupiny, které v základním kole dosáhly největšího počtu bodů, postoupily do oblastního kola, kde musely vytvořit šestičlenné hlídky. Oblastní (krajská) kola se konala až na výjimky v průběhu června 1969. Vítězové krajského závodu (vždy vítězné hlídky prvních dvou okrsků, které dohromady utvořily jedenáctičlennou hlídku) se poté ve dnech 27. a 28. září 1969 sjely do Prahy, aby zde změřily síly v kole ústředním.

²¹³ Zajímavosti z okrsků. *Skauting*, 1969, roč. 27., č. 2, s. 33.

²¹⁴ BŘEČKA, c. d., s. 248.

²¹⁵ Kde – co – jak. *Skauting*, 1969, roč. 27, č. 11, s. 177.

V sobotu 27. září 1969 v 8.00 zahájil náčelník I. den ústředního kola SZ. O místo faktického vítěze přijelo do pražské Kotlářky a Rudné u Prahy bojovat celkem 19 hlídek chlapeckých a 19 hlídek dívčích. Vrchními rozhodčími byli sestra Bednářová a bratr Břicháček. V hlavní komisi nechyběli samozřejmě náčelník Plajner a náčelní Macková. Miroslav Pergler se ujal vedení zpravodajství SZ. V první části čekalo na účastníky vaření vody na čas, stavba stanů, chůze podle náčrtku, popis cesty, kreslení náčrtků, první pomoc a zkouška ze znalostí o přírodě. Nedělní dopoledne si hlídky vyzkoušely střelbu ze vzduchovky, hod míčkem na cíl, signalizaci, atletický trojboj (hoši), překážkovou dráhu (dívky), scénky a zpěv. V 13.10 se vyhlásily výsledky, které jsou včetně průběhu celé soutěže dohledatelné v archivních materiálech²¹⁶:

	CHLAPECKÝ KMEN		DÍVČÍ KMEN	
	oddíl	body	oddíl	body
1. místo	3. Turnov	217	1. Lázně Bělohrad	223
2. místo	1. Trutnov	216	1. Ostrava – Svinov	210
3. místo	5. Ostrava	190	26. Brno	204

Ceny v podobě plastiky ruky se zdviženými prsty (pro dívky) a plaketu sv. Jiří v boji s drakem (pro chlapce) předával osobně náčelník Junáka Rudolf Plajner.

4.2 Normalizace v plném proudu

4.2.1 Reorganizace Československého svazu mládeže

Československý svaz mládeže zažíval v roce 1968 období rozkladu a čelil stále se stupňující negativistické kritice. Snahu o osamostatnění nevyvíjely pouze Pionýr nebo Junák, ale i další skupiny. Svaz se tak postupně rozpadl na 18 samostatných dětských a mládežnických organizací²¹⁷. K těmto tendencím velice často přispívaly sdělovací prostředky, zejména redaktoři časopisů a deníků *Mladá fronta*, *Směna*, *Mladý svět*, *Student* ale i dalších periodik. Uvolnění aktivit mladých z pout jednotné instituce a dohledu komunistického vedení se projevilo už na jaře 1968. Na březnovém plénu ÚV ČSM bylo zrušeno předsednictvo a sekretariát a jejich pravomoci připadly jednotlivým radám, které dříve plnily úlohu pouze pomocných článků při ústředním výboru.

²¹⁶ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, L3–M3), číslo fondu 1, číslo kartonu 10, L3 – Závody a slavnosti, Svojsíkův závod 1969.

²¹⁷ Konkrétně se jednalo o Svaz pracující mládeže, Juvena, Unie středoškoláků a učňů, Svaz klubů mládeže, Česká tábornická unie, Junák, Pionýr, Svaz vysokoškolského studentstva Čech a Moravy, Svaz polské mládeže, Svaz pražských středoškoláků, Svaz pražských učňů, Svaz pracující mládeže, Streta, Svaz středoškolskej a učnovskej mládeže, Junák, Svaz vysokoškolských studentov, Pionierská organizácia a Svaz vojenskej mládeže.

Na plénu přítomní schválili též rozhodnutí o svolání sjezdu ČSM. Předseda ÚV ČSM Zdeněk Vokrouhlický však krátce na to při projevu během V. pléna ÚV ČSM uvedl, že schůzi není třeba svolávat. Na doporučení několika členů výboru nakonec předsedův návrh ÚV odhlasoval a místo něj se rozhodl organizovat volební kampaň pro linii výborových rad a uskutečnit kongres jednotlivých spolků. Ten se odehrál v prosinci 1968 a postupoval již v intencích konstituovaných mládežnických organizací. Vyvrcholením rozbití svazu a dokončením decentralizace se pak stalo VIII. plénum ÚV ČSM konané 5. března 1969, jehož rezoluce zněla následovně: „V důsledku federativního uspořádání ČSSR i vzniku nových organizací dětí a mládeže prohlašuje plénum ÚV ČSM činnost ČSM jako celostátní organizace za ukončenou.“²¹⁸

Formování nového stranického vedení však atomizaci ČSM přerušilo a zahájilo naopak proces integrace. Dne 13. března 1969 *Mladá fronta* otiskla programové prohlášení celostátního kongresu dětských a mládežnických organizací ČSSR z předchozího dne pod názvem „*Základem jsou jednotné cíle*“, ve kterém se zástupci mladých vyjádřili k současné situaci: „*Jsme zastánci socialismu, demokracie, humanismu a internacionalismu. Nechceme se uzavírat do sebe. (...) Komunistická strana Československa získala od ledna 1968 důvěru převážné většiny mladé generace (...) svou usilovnou snahou o vybudování socialismu s lidskou tváří. Na základě společných programových cílů, zájmů a stanovisek jsme se rozhodli vytvořit Federální radu dětských a mládežnických organizací ČSSR.*“²¹⁹

Výměna generálních tajemníků už jen potvrdila přímočarý návrat k centralizované formě podle vzoru sovětského Komsomolu²²⁰. Nově se zkonstituovala organizace levicově zaměřené mládeže, tzv. Svaz mladých, který se později přejmenoval na Leninský svaz mladých. V květnu 1969 zahájil ÚV KSČ postupnou realizaci zpočátku zdánlivě pozvolného sjednocování. Dle přijaté realizační směrnice z květnového pléna ÚV KSČ musela všechna roztráštěná mládežnická společenství provést analýzu své činnosti, zejména z hlediska úrovně zakotvení marxisticko-leninského světového názoru v jejich programových základech.

Během léta a podzimu se množily otevřené kritické útoky na spolky, jež v předchozím roce nejvíce bojovaly za samostatnost. Za takto významného činitele, který dle stranických funkcionářů znatelně napomohl destruktivnímu procesu a vzniku pluralismu v mládežnickém hnutí, byl považován Junák. Právě junácké hnutí, které za relativně krátkou dobu získalo tolik podpory veřejnosti, se stalo trnem v oku politických představitelů, neboť v něm vidělo silného konkurenta stranické PO, ale také potenciální platformu pro

²¹⁸ PEČKA; BELDA, HOPPE 1995, c. d., s. 441.

²¹⁹ Tamtéž, s. 443.

²²⁰ Komunistický svaz mládeže.

prosazování pravicových politických cílů a tendencí ze strany skautských činovníků²²¹. Zásahu, že se pravicový vývoj v Junáku neprosadil, přisuzovali komunisté internacionální pomoci, práci zasloužilých činovníků-komunistů v Junáku a novému vedení. Vyčítala se Junáku též rozporuplnost programových zásad. Ve stanovách sice byla začleněna věrnost ČSSR a respekt k vedoucí úloze strany, avšak u mnohých členů silně přežívaly dřívější skautské tradice s „masarykovsko-benešovským pojetím humanismu a demokracie.“²²² Kritickým poznámkám se nevyhnula ani osoba dřívějšího 1. tajemníka KSČ Dubčeka, který byl označován za hlavního strůjce organizační roztržičnosti.

Dne 17. listopadu 1969 vydalo předsednictvo ÚV KSČ usnesení o obnově masové, ideové a politicky jednotné organizace pro mládež. Od 27. listopadu se do integračního procesu zapojila též den založená Federální rada dětských a mládežnických organizací (FRDMO). Jejím úkolem bylo vytvořit koncept sdružování a převodu spolků do jednotného Socialistického svazu mládeže (SSM). Plán rada vyhotovila na 1. a 2. plenárním zasedání (listopad 1969 a leden 1970). Během roku 1970 pak probíhalo postupné začleňování jednotlivých sdružení do svazu. Na Slovensku tento proces proběhl během měsíce března a dubna, na území Čech, Moravy a Slezska od května do září 1970. Některé organizace daly přednost ukončení, které dle vyjádření KSČ bylo dobrovolné a nejednalo se o administrativní zrušení: „Dobrovolným rozhodnutím podstatné části svých členů o vstupu do jednotné organizace (...) ukončily svoji činnost.“²²³

Ve dnech 9.–11. listopadu 1970 se konala ustavující celostátní konference SSM. Nově vzniklý svaz mládeže se začlenil ihned do Národní fronty. Sdružoval mladé mezi 15 a 35 lety. Nedílnou součástí byla samozřejmě Pionýrská organizace určená pro děti od 6 do 15 let. Podporu SSM vyjádřily bratrské organizace socialistických zemí.

4.2.2 Podzim 1969: konec se blíží

S blížícím se podzimem roku 1969 a ruku v ruce se snahou vedení KSČ vybudovat opět jednotný svaz mládeže se situace postupně stávala vyhrcovanější. Před 21. srpnem politické orgány vyzvaly k zajištění opatření proti případným pokusům k odporu proti okupaci. Předsednictvo ÚRJ jednalo o této možné hrozbě na mimořádné schůzi 5. srpna, neboť některé ze

²²¹ Z politických obav komunisté též upozorňovali na velký zájem katolické církve na obnově Junáka.

²²² ČMOLÍK 1979, c. d., s. 191.

²²³ Některé základní otázky vývoje dětského a mládežnického hnutí v Československu. Praha 1973. str. 34.

skautských táborů se konaly právě v této kritické době. K ÚRJ však žádné zprávy o protestních akcích ze strany Junáka nedorazily.

Velkou pozornost věnovalo skautské ústředí vypracování zevrubné analýzy činnosti a jejímu schválení na podzimním plénu ústřední rady. Plénum se sešlo 23. září 1969. Kromě ÚRJ dorazila i obě náčelnictva, předsedové krajů a revizní komise, dohromady zhruba 50 činovníků. Z vypracovaného a plénem schváleného dokumentu²²⁴ byl znát výrazně socialistický charakter nového programu Junáka, jenž se jako výchovná organizace hlásí k principům socialismu, vychovává mládež pro socialistickou společnost a zapojuje se do snah o prohloubení socialistické demokracie. Tyto ideové zásady zakotvil i v junáckém slibu: „...milovati vlast svou, socialistickou republiku Československou, a sloužit jí věrně v každé době.“²²⁵ V pasáži o výchovném programu Junáka vypracované místonáčelníkem Břicháčkem nalezneme kromě výše uvedených skutečností také poznámku, že v Junáku se vyskytovaly také směry, „které nesouhlasily s touto progresivní linií a chtěly se držet pouze staré tradice. Projevovalo se to během sněmu při volbách kandidátů, kdy byly zjištěny v menším rozsahu snahy pro eliminaci členů KSČ.“²²⁶ Analýza následně uvádí, že ústřední rada a obě náčelnictva si vytkla za hlavní úkoly provést organizační přestavbu na bázi demokratického centralismu, zapojit se jako aktivní člen do Národní fronty, vyvíjet iniciativní činnost při vytváření Federace mládeže a pracovat s dětmi ve prospěch své země. V úseku zabývajícím se zahraniční politikou upozorňuje na udržování osobních styků s přáteli v SSSR. Jako příklad je uvedena návštěva starosty Suma v únoru 1969 v Moskvě a čs. delegace v Oděse a Komsomolu na podzim 1969. V červenci 1969 komsomolská delegace jednala s představiteli Junáka přímo v Praze. Spis dále upozorňuje na fakt, že Junák se „vzhledem k uvážlivému postupu i ve chvílích krize, nedal strhnout k žádným prohlášením, která by byla v rozporu s úsilím vedení strany.“²²⁷ Analýza byla rozeslána všem nižším organizačním složkám Junáka, které podle jejího vzoru měly vypracovat analýzy vlastní²²⁸. Avšak původní znění dokumentu neprošlo přes souhlas stranických orgánů. Kritika se soustřeďovala hlavně na první část věnující se ideovým prvkům. Ústřední rada byla proto pověřena analýzu doplnit a částečně přepracovat a poté předložit ke kontrole.

²²⁴ Analýza byla již předem důkladně připravena. Navíc její koncept obdrželi všichni těsně před zahájením jednání.

²²⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Politické analýzy činnosti Junáka.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Politické analýzy činnosti Junáka.

²²⁸ Tyto analýzy se s výjimkou Pražské rady nikdy nepodařilo nalézt.

Přes všechny argumentace a možné ústupky útoky na Junáka pokračovaly. Kritiku podpořilo i byro pro řízení stranické práce ÚV KSČ prostřednictvím brožury pro pracovníky ve školství. Následovaly negativní projevy Aloise Poledňáka a Jiřího Haškovce, kteří se podíleli na likvidaci Junáka i dříve v 50. letech.

Sílicí vliv stranické skupiny na skautském ústředí byl ke konci roku 1969 natolik silný, že de facto nahrazoval rozhodnutí ÚRJ a náčelnictva. Vznikl tzv. „Plán organizačního zabezpečení realizace zářijového pléna ÚV KSČ v ústředních orgánech Junáka.“ Za hlavní stranické aktéry lze označit Václava Břicháčka, Václava Marhoula, Zbyňka Hálu, Ludmilu Tenorovou a Ivana Jančeka. Zbyněk Hála se dokonce od 29. října 1969 pravidelně účastnil zasedání předsednictva ÚRJ. Co se týče stranických složek rad krajských (KRJ) a okresních (ORJ), byla situace na podzim 1969 zcela nepřehledná. Ústřední komunistická skupina se proto 7. října obrátila na všechny komunisty v KRJ se žádostí, aby sdělili Zbyňku Hálovi složení jejich stranické skupiny. Pokud by snad zde takový spolek neexistoval, měl adresovaný člen KRJ „iniciovat spolu s ostatními členy KSČ, kteří byli zvoleni nebo kooptováni do krajských orgánů Junáka, její ustanovení a projednat to s oddělením politických systémů KV KSČ.“²²⁹ Zástupci stranických skupin při KRJ se o měsíc později, 3. listopadu, sjeli do Prahy do budovy ÚV KSČ, kde projednali závěry zářijového pléna ÚV KSČ a jak je realizovat v Junáku.²³⁰ Dne 25. listopadu Zbyněk Hála a Václav Marhoul podrobně seznámili ministra školství Hrbka se situací v Junáku. Jednalo se zároveň o první oficiální vystoupení junácké stranické skupiny na veřejnosti.

Listopadové poměry si vyžádaly také několik personálních změn. Karel Šubrt, náčelník Svazu Junáků-Zálesáků, odešel do zahraničí. Jeho dřívější oddíl jej zcela vyloučil a nahradil náčelníkem Kadlecem. Vyměnili se také junáčtí delegáti ve federální radě SODM. Novými zástupci se stali Marhoul a Tenorová. Změny ve funkcích se dotkly také Hlavního stanu ČSJ. Od nynější chvíle čítal HS 11 členů – náčelník Plajner a čtyři zástupci z každé delegace. Konkrétní složení zaslal František Němec, tajemník ČSJ, na Československou tiskovou kancelář dne 26. listopadu a to na základě jejich telefonického vyžádání. Pod dopisem nalezneme jmenovitý seznam celé jedenáctky:²³¹

Rudolf Plajner (náčelník ČJ)

Antonín Sum (starosta ČJ)

Václav Břicháček (I. místonáčelník ČJ)

Vlasta Macková (náčelní ČJ)

²²⁹ SVOBODA, c. d., s. 189.

²³⁰ Konkrétní výsledky jednání bohužel nejsou známy.

²³¹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace, Čs. Junák, Korespondence.

Václav Marhoul (místostarosta ČJ)
Ivan Janček (náčelník SJ)
Štefan Miklánek (kmenový náčelník SJ)
Galina Halahyiová (kmenová náčelní SJ)
Ľud'o Ozábal (člen náčelnictva SJ)

V sobotu 15. listopadu 1969 zahájil v 10.00 náčelník Plajner ustavující schůzi Ústřední rady Československého Junáka. Účastnilo se 10 zástupců slovenské delegace a 11 českých delegátů. Důležitý bod zasedání představoval proces schválení stanov Čs. Junáka. Přípravný výbor ústřední rady (který oficiálním vznikem ČSJ 13. srpna 1969 ukončil činnost) je vypracoval 21. prosince 1968 a v lednu 1969 předložil ministerstvu vnitra ČSSR. Stanovy však musely být částečně přepracovány, tudíž k jejich definitivnímu uznání došlo až 13. srpna 1969. Dne 4. září přijala Národní fronta Čs. Junák za svého člena. Zprávu o schválení stanov a z toho vyplývajících povinností vzala Ústřední rada ČSJ na vědomí. Zároveň však vyjádřila potřebu jejich úprav, neboť dostatečně nevyjadřují ideový záměr a poslání organizace. Projednat bylo nutné také složení jednotlivých orgánů. Kromě již výše uvedených nově zvolených členů Hlavního stanu odhlasovala ÚR složení jednotlivých odborů²³²:

zahraniční: Přemysl Mucha (předseda), místopředseda bude jmenován Slovenským Junákem

výchovný: L. Kyselová (předsedkyně), Anna Machová (místopředs.)

branný: V. Slávik (předseda), Macháček (místopředseda)

tisku a informací (nový odbor): Václav Marhoul (předseda), J. Novotný (místopředseda)

hospodářský: Miloslav Moravec (předseda), D. Valkovec (místopředs.)

Jednou z posledních záležitostí k projednání bylo integrační úsilí ÚV KSČ o sjednocení čs. mládeže opět pod hlavičku jednotné instituce. ÚR ČSJ vyjádřila plnou podporu tomuto procesu a politice Národní fronty a její vedoucí síle KSČ.

Od listopadu 1969 nebyla otázka jednotné organizace mládeže pouze na poli představ, ale stala se reálnou záležitostí. Junák v tomto smyslu usiloval o respektování samostatnosti v rámci integračního procesu. Federace SODM však počítala s včleněním do nové organizace „pionýrského typu“. Výpis z materiálu Rady sdružení ze dne 19. prosince 1969 hovoří jasně: „*Vycházeje ze záležitostí Federální rady organizací dětí a mládeže půjde v nejbližších měsících ve všech orgánech SODM a orgánech organizací všech stupňů na území ČSR o proces*

²³² Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střechové organizace, Čs. Junák, schůze.

postupného ideově politického a organizačního sjednocování dětského a mládežnického hnutí a vytvoření podmínek pro budování jednotné, masové, dobrovolné organizace dětí a mládeže.“²³³ Dále rada rozhodla o ustanovení ústředí dětských organizací (ČsÚDO).

Plán vybudování nové asociace mládeže s rolí Junáka již nepočítal, neboť jak konstatovala Rada SODM, výchovu mladé generace lze uskutečnit jen pod vedením strany. Junák učinil poslední kroky k záchraně skrze dopisy adresované generálnímu tajemníku Gustavu Husákovi a prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi, avšak bez úspěchu. Likvidace byla už nevyhnutelná. V této chvíli ÚRJ na zasedání 16. prosince už souhlasila s tím, že avizovaný IV. sněm Junáka plánovaný na duben 1971 již svolán pravděpodobně nebude, ani nebude uspořádán sněm k ukončení činnosti. „Dá se říct, že tímto rozhodnutím proti platným stanovám se vlastně ústřední rada vyloučila sama z Junáka,“²³⁴ neboť bylo řečeno, že kdo se neřídí pokyny stanov a rozhodnutími valného sněmu, nemůže být a nebude považován za činovníka nebo složku Junáka. Otázku budoucího vývoje a následující postup mělo projednat plénum ústřední rady v únoru 1970.

Normalizační utužování systému probíhalo nezadržitelně dál. Na přelomu let 1969 a 1970 bylo zakázáno vydávání měsíčníku *Skauting* pro české a slovenské vůdce.²³⁵ Český a Slovenský Junák vstupoval v tomto okamžiku do poslední etapy svého krátkého znovuzkříšení ve čtyřicetileté éře komunistického režimu.

4.3 Poslední nádech

4.3.1 Únorové plénum ÚRJ a jeho důsledky

Nutnost reagovat na požadavky KSČ, ale zároveň zachovávat skautské hodnoty a zásady musela nutně vyvolávat v junácích na začátku roku 1970 „schizofrenní“ pocity. Koneckonců nejednotný náhled na situaci mělo samotné skautské vedení. První skupina zastávala strategii udržet činnost co nejdéle, byť za cenu ústupků. K této variantě se přikláněl mimo jiných i náčelník Plajner, jak uvedl v jednom ze svých projevů v lednu 1970: „...socialistická společnost si chce vybrat z junáctví to, co je v přítomné době únosné. Jde o mládež, nikoliv o nás. Mládež nás potřebuje, neměli bychom ji opustit. Zůstaňme věrni této socialistické republice.“²³⁶

²³³ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace, SODM, SFDM.

²³⁴ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 34.

²³⁵ Za zhoršených finančních podmínek bylo dovoleno vydávat pro interní potřebu Junáka a mimo poštovní novinou službu měsíčník s názvem *Junácký činovník*.

²³⁶ ŠANTORA; NOSEK; JANOV; DOSTÁL, c. d., s. 182.

Druzí se odmítali podříditi komunistickému nátlaku a upozorňovali na fakt, že pokud bude Junák nadále volit cestu ústupu, ztratí svou identitu a odkloní se od svých ideových základů. Tuto myšlenku hrozby sebelikvidace Junáka a upozornění na nestabilitu skautského ústředí obsahovalo provolání pod názvem „*Syrinx*“, jehož autoři bratři Psohlavci Kopt, Makásek a Zachariáš jej anonymně rozšířili mezi junáky: „*Ptáme-li se, kam až můžeme ustupovat těmto jednoznačným a nequalifikovaným požadavkům, pak tedy už ani krok. Chce se na nás, abychom zapřeli sami sebe a tudíž další ústupky jsou již nemožné.*“²³⁷ Ústředí Junáka za silného vlivu stranické skupiny prohlášení zamítlo a odsoudilo. Slučovací proces organizací se nezastavoval. Federální rada dětských a mládežnických organizací sestavila podrobný návod sjednocování. Brožuru s názvem „*Základní otázky budování jednotné dětské a mládežnické organizace – Socialistického svazu mládeže*“ zveřejnila 31. ledna 1970.

Na první únorový den naplánovala ÚRJ dlouho připravované únorové plénum, v pořadí osmé. Celé zasedání včetně jeho příprav proběhlo de facto v režii ústřední stranické skupiny. Na základě pozvání sepsaného 20. ledna tajemnicí ÚRJ Ludmilou Tenorovou se do hotelu Beránek na pražských Vinohradech sjeli kromě ÚRJ ještě členové revizní komise, předsedové KRJ, náčelník a náčelní, vybraní činovníci a další hosté jako předseda ČSÚDO Čmolík, předseda České rady Pionýra Padrta a předseda Rady SODM Himl. Materiály obdrželi účastníci z větší části až na schůzi.

V úvodu vystoupil se svým projevem Rudolf Plajner. Navázal na něj Václav Břicháček, který představil nový dokument navazující na předešlou Analýzu činnosti ze září 1969 a vytyčující nový výchovný program Junáka. Materiál už před schůzí schválila obě náčelnictva, jeho předvedení patřilo pouze do řady pouhých formalit únorového pléna. Pozvaní hosté seznámili přítomné se stavem integračního procesu. Do jeho přípravných orgánů byli za Junák jmenováni Charvát, Marhoul, Plajner, Hála a Macková, Floriánová a Tenorová. Delegáti KRJ vystoupili se zprávami z krajů a měst, ÚR je ale mlčky přešla. Dále ÚRJ vzala na vědomí konec existence Junáků-Zálesáků ke dni 31. prosince 1969 (a tudíž zánik dohody s Junákem o kolektivním členství) a přijala závěry lednového pléna ÚV KSČ zakazující mládežnickým organizacím svolat hromadný sněm nebo sjezd (čímž si ÚV KSČ pojistil likvidaci Junáka, neboť důležité otázky včetně ukončení činnosti mohl podle platných junáckých stanov rozhodnout pouze valný sněm).

Hlavním úkolem pléna však bylo zvolit novou ÚR a její předsednictvo. Od doby poslední svobodně zvolené ÚR (na III. junáckém sněmu v listopadu 1968) poklesl počet členů rady o dva bratry, vyloučeného br. Šubrta a dále

²³⁷ SVOBODA, c. d., s. 193.

br. Burghausera, jenž podal na konci 1969 rezignaci. Návrh doplnit radu o 12 kooptovaných členů – Břicháčka, Jagera, Sedláčka, Bayera, Novotného, Hálu, Fuchsu, Peškovou, Moravcovou, Kulíkovou, Šindlerovou a Marouška – plénum jednomyslně přijalo.²³⁸ Účastníci schůze také schválili reorganizaci předsednictva ÚRJ na sedm členů, jmenovitě – Sum, Plajner, Marhoul, Břicháček, Hála, Macková, Floriánová a Kulíková. Snížení členů předsednictva a jeho nové složení postavilo členy KSČ do pozice většiny. Mohli tak bez problémů odhlasovat jakékoliv usnesení ÚRJ a tím byly „beze zbytku splněny všechny direktivy Ústředního výboru KSČ k rychlému ukončení činnosti Junáka a podrobení se obnovené svazácké a pionýrské jednotě mládeže.“²³⁹ Pod zápis z 8. plenárního zasedání ÚRJ se podepsali starosta Sum, místostarosta Marhoul, náčelní Macková a náčelník Plajner.

Vzhledem k očekávaným rozporuplným reakcím na výsledky únorové porady rozeslala ÚRJ ještě týž den „Dopis všem střediskům, okresním radám a krajským radám Junáka“ s přesnými pokyny jak dále postupovat. Za velice zajímavou formulaci můžeme označit tuto pasáž: „V žádném případě není v těchto dokumentech otázka sjednocení chápána jako likvidace nebo administrativní zrušení Junáka nebo jeho prosté začlenění do Pionýra, nýbrž jako společné úsilí o výstavbu nové organizace.“²⁴⁰ Na otázku, co vlastně znamená „organizace pionýrského typu“, list odpovídá: „...rozumí se organizace jasného a vyhraněného politického zaměření, která se hlásí k vedoucí úloze strany, k marxismu-leninismu jako základu výchovného systému a k zásadám proletářského internacionalismu.“²⁴¹

V napjaté atmosféře oznámil čtvrtý den po únorovém plénu (5. února 1970) Rudolf Plajner svou rezignaci na post náčelníka Českého Junáka s odůvodněním, že neusiloval o obnovu Junáka, aby byl později tento okamžik negativně hodnocen jako zahájení nežádoucí plurality dětského hnutí. Návrh na odstoupení však byl smeten ze stolu.²⁴² Hlášení z oddílů a středisek o necitlivém přístupu k Junáku (většinou se jednalo o nátlak ke vstupu do SSM pod hrozbou likvidace) se na skautském ústředí množila. Nátlak na nižší organizační složky navíc vedl k řadě nesouhlasů a v některých případech i odchodu z organizace samotné. Náčelníku Plajnerovi tak přišla na stůl spousta odmítavých a vyčítavých dopisů většinou s požadavkem na svolání junáckého

²³⁸ Opět došlo k porušení platných stanov, neboť forma kooptace rozhodujících členů se připouštěla pouze do náčelnictva, nikoliv do ÚRJ. Měnit stanovy náleželo pouze valnému sněmu.

²³⁹ LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 38.

²⁴⁰ Dopis Ústředí Junáka střediskům a okresním a krajským radám Junáka. In: Skautský institut Praha [online] 2017 [cit. 2017-07-05] Dostupné z WWW: < http://www.skautskyinstitut.cz/wp-content/uploads/2013/12/19700201_Junak_dopisvsemstrediskuORJaKRJ.pdf >

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Záhadný je osud Plajnerovy rezignace. Plajnerův dopis totiž nebyl na nejbližší poradě předsednictva ÚRJ vůbec projednáván.

sněmu nebo přímo s prohlášením o ukončení činnosti. Václav Marhoul se ve svém referátu na jednom ze zasedání PÚRJ vyjádřil k této problematice slovy, že není politicky reálné provést okresní, krajské a celostátní sněmy všech osmnácti mládežnických organizací a též tvrdě prohlásil, „že kdo nebude v budoucí dětské a mládežnické organizaci, nebude moci pracovat s dětmi.“²⁴³ Dalším z argumentů bylo, že jakákoliv složka SODM dle stanov nemohla mít vlastní konferenci. Stupňovala se také tisková protijunácká kampaň zveřejňována též přímo v junáckém tisku²⁴⁴.

Z Junáka se stala na jaře 1970 pouhá loutka komunistické strany. Nervozita stoupala. Přesto však v polovině března oslavil své založení nově vzniklý Svojsíkův oddíl, jenž měl sdružovat starší činovníky, kteří se zasloužili o rozvoj čs. skautingu. Na ustavující sraz 14. března 1970 přišlo 120 skautů (včetně Rudolfa Plajnera) a 45 skautek.

4.3.2 Skautský život v roce 1970

Přestože situace, připomínající atmosféru po únoru 1948, byla komplikovaná, činnost junáků neustávala. Ani neustálé zasílání pokynů a nejrůznějších směrnic z ústředí činovníky a členy oddílů neodradilo. Ke dni 21. dubna měl Junák registrováno 76 850 členů²⁴⁵, což je více než dnes. Už od ledna rostly výhružky směrem ke skautským oddílům, že pokud neukončí organizace akcí, budou násilně integrovány.

Skauti však pokračovali v dobročinných a veřejných akcích, např. se aktivně zúčastnili akce „Milion hodin republice“, průvodů na 1. máje, oslav 25. výročí osvobození republiky ad. V plánu nechyběla ani organizace Závodu vlčat a světlušek o totem náčelníka a vlajku náčelní (ZVaS), jehož ústřední kolo se mělo konat poslední srpnový víkend v Potštejně. Ve dnech 25.–26. dubna se tradičně konala pouť na Ivančenu pro tento rok s účastí 6 000 skautů a skautek z celého Československa. I když se všeobecně vědělo, že to bude poslední velké skautské shromáždění, nesl se červen v duchu oslav 55. výročí dívčího skautingu. Dne 13. června se do Roztok u Prahy sjelo více než 1 200 skautek.

S blížícím se létem 1970 rostla otázka, zda se skautské tábory vůbec uskuteční. A pokud ano, bude to na dobu neurčitou jistě tábor poslední. Už ke konci června docházelo v některých oblastech k integraci a skončení samostatné činnosti ORJ. Junákům byly nabídnuty dvě možnosti: 1) přejít pod hlavičku PO; 2) ukončit působení. Na schůzi předsednictva ÚRJ podaly kraje zprávy

²⁴³ SVOBODA, c. d., s. 201.

²⁴⁴ Jako příklad můžeme uvést článek „Za přátelství dětí a mládeže celého světa“ od předsedy stranické skupiny Zbyňka Hály, který zde obhajoval stanovisko, že ideje a principy světového skautingu nejsou pro československou socialistickou společnost vhodné a přijatelné.

²⁴⁵ SVOBODA, c. d., s. 199.

o integraci. V osmi okresech – Klatovy, Plzeň-město, Praha 10, Bruntál, Nový Jičín, Opava, Šumperk, Třebíč – se ORJ rozhodly pro přechod k PO. Naopak okresy Karlovy Vary, Rokycany, Chomutov, Jablonec, České Budějovice, Praha 6 a Praha 8 pod PO nepřešly. „V létě se uskutečnilo 1 138 junáckých táborů, kterých se zúčastnilo 32 617 dětí a 4 167 činovníků; konalo se 14 lesních škol (zpráva V. Marhoula na zasedání 1. 9. 1970).“²⁴⁶ Na nich si ale junáci naposled stiskli levé ruce a rozešli se. Neproběhlo už ani ústřední kolo ZVaSu v Potštejně a to na popud místní organizace KSČ a pod nátlakem Václava Marhoula. Všechny KRJ a ORJ zakončily působnost dnem 15. září 1970.

4.3.3 Opět zákaz aneb nenaplněné naděje

Další úkony vedené ze strany KSČ již byly nezastavitelné a události nabývaly rychlého spádu. Čekalo se pouze na to kdy a kde. Jako první byl zlikvidován Slovenský Junák, jemuž odejmulo ministerstvo vnitra registraci 24. dubna 1970. Týž den byla na Slovensku vytvořena jednotná PO. SJ tuto skutečnost oznámil českým skautům už 5. dubna na plénu ÚRJ. Na Slovensku se tak skautské letní tábory v roce 1970 neuskutečnily.

V polovině května Rudolf Plajner přestal vykonávat funkci náčelníka Českého a Československého Junáka odchodem na zdravotní dovolenou. Účastnil se však posledního zasedání Ústřední rady Československého Junáka v Brně v hotelu Slovan v sobotu 23. května 1970. Zakončit existenci federálního junáckého orgánu ČSSR přijelo 25 členů ÚR ČSJ (14 českých, 11 slovenských)²⁴⁷ a 12 hostů²⁴⁸. Po úvodních projevech Galiny Halahykové, Rudolfa Plajnera a revizní komise předstoupil Václav Marhoul s návrhem ukončit činnost ČSJ: „Vzhledem k tomu, že jsou splněny ve smyslu stanov ČSJ i platných zákonných předpisů zákona č. 68 /51 Sb. všechny předpoklady pro ukončení činnosti naší organizace, předkládám návrh, aby činnost Čsl. Junáka a všech jeho orgánů byla ukončena dnešním dnem.“²⁴⁹ Návrh jednomyslně schválily obě delegace. Posledním aktem rady bylo jmenování likvidační komise – Charvát (předseda), Němec (člen, tajemník) a Kalahyjová (členka). Komise získala plnou pravomoc k zajištění a provedení všech opatření k právnímu a faktickému ukončení činnosti Čs. Junáka jako samostatné organizace, přičemž závěrečný protokol

²⁴⁶ BŘEČKA, c. d., s. 257

²⁴⁷ Jmenovitě: česká delegace – Václav Břicháček, Vlasta Koseová, Vlasta Macková, Anna Machová, Václav Marhoul, František Němec, Rudolf Plajner, Marie Smítalová, Antonín Sum, Eduard Ureš, Vratislav Židlický.

²⁴⁸ Jmenovitě: Jaromír Horník (tajemník ČsÚDO), Anna Floriánová, Viktor Horník, Bohumil Charvát, František Jelínek, Mili Králová, Zdeněk Kučera, Ludvík Minařík, Miloslav Moravec, Míla Mólzer, Ludmila Tenorová a Bohumil Plchot

²⁴⁹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace, Čsl. Junák, schůze.

musel být vypracován a odeslán MV ČSSR a FRDMO nejpozději do 3. září 1970. František Němec odeslal oznámení o ukončení činnosti a postupu řešení likvidačních záležitostí na MV ČSSR dne 10. června 1970²⁵⁰.

Dva dny nato obdržel Junák od sekretariátu SODM směrnicí „*Postup při ukončení činnosti jednotlivých organizací a zásady pro jejich likvidaci.*“ Na prohlášení neexistovalo jakékoliv odvolání, jednalo se o závazné nařízení. V květnu 1970 vypracovalo Hospodářské oddělení FRDMO odpovědi na hospodářské otázky vzniklé během vytváření jednotných okresních organizací mládeže. Všechny okresní rady Junáka a ostatních dětských organizací měly ukončit svoji činnost a „*všechny součásti jejich hospodaření (rozpočet, účetní evidence, finanční prostředky atd.) budou na základě hospodářského protokolu převedeny do hospodaření okresní rady Pionýra, který se stane základem hospodaření okresní Pionýrské organizace SSM.*“²⁵¹ Všechny movitý a nemovitý majetek ORJ tak měla odevzdat SSM a o jeho užívání měla nadále rozhodovat už pouze nově vzniklá PO SSM. Naděje na variantu, kdy by Junák zastával autonomní postavení v rámci PO, se už v této době vytratily.

Dne 6. června 1970 se v Národním domě v Praze na Vinohradech sešel široký aktiv ÚR, náčelnictev, KRJ a ORJ. Dorazili i přední funkcionáři Federální rady SODM Čmolík, Rybníček, Pařízek. Program „malého junáckého sněmu“, jak tento aktiv označil ve svém projevu soudruh Čmolík, se zaměřoval na jediné – seznámit přítomné s postupem integrace Junáka do Pionýrské organizace. Čmolík opět otevřel otázku svolání řádného junáckého sněmu. Vysvětlil, „*že konference nemůže být svolána, jelikož většina základních kolektivů se hlásila do SSM, aniž podle usnesení ve své většině ukončily svou činnost.*“²⁵² V událostech v roce 1968 spatřoval vytváření nežádoucí plurality a porušení dřívějšího principu jednotnosti. Východisko viděl v co nejrychlejší integraci mládeže do jedné organizace. Následující zpráva však vyvrátila Čmolíkova slova o cestě sdružování mládeže. Plénu se dalo na vědomí datum ukončení činnosti Junáka – 1. září 1970.²⁵³ Přítomným se jednoznačně potvrdilo, že Junák neměl být integrován, ale plánoval se jeho faktický zánik.

Po skončení aktivu jednalo plénum ÚR a připravovalo veškeré materiály k ukončení činnosti. Schválilo též odchod Plajnera na zdravotní dovolenou, jeho zastupováním pověřili Václava Břicháčka. V souladu s nařízením KSČ přepracovat Analýzu činnosti z 23. září 1969 vypracovávala pracovní skupina

²⁵⁰ Oznámení o ukončení činnosti Čs. Junáka viz příloha č. 10.

²⁵¹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střežovské organizace SODM, hospodaření.

²⁵² LEŠANOVSKÝ 2003, c. d., s. 45.

²⁵³ Likvidace Junáka však byla rozhodnuta mnohem dříve. Rozhodl o ní ÚV KSČ už v listopadu 1969, a to na pro Československo tak symbolické datum – 17. listopadu (výročí dne uzavření vysokých škol nacisty).

další novou verzi dokumentu. Avšak ani na zasedání PÚRJ 21. července 1970 se neobešla prezentace spisu bez připomínek. Závěrečné úpravy byly proto svěřeny stranické skupině, která tuto verzi zkonzultuje s ÚV KSČ.

Závěrečné plénum 1. září 1970 se konalo v Radiopaláci na Praze 1. Do budoucích orgánů PO ČSSR stranická skupina navrhla: Rudolfa Plajnera, Vlastu Mackovou, Drahu Kulíkovou, Annu Floriánovou, Ludmilu Tenorovou, Zbyňka Hálu, Václava Marhoulu, Bohumila Charváta, Dagmar Bednářovou, Václava Břicháčka, Jiřího Bayera a další. Václav Marhoul představil přepracovanou verzi Analýzy o finálním rozsahu 19 stran. Nikdo se neodvážil návrhy komentovat či dokonce zamítnout. Byly tak přijaty společně s ustanovením likvidační komise pro záležitosti hospodářské, majetkové a pracovně-právní a návrhem na ukončení činnosti Českého Junáka k 15. září 1970.

Dne 4. září obdržela střediska oběžník pro ukončení aktivit. „*Ústřední rada Junáka a všechny ostatní orgány končí svoji činnost k 15. 9. 1970,*“²⁵⁴ tak zněl úvod k organizačním pokynům. Oddíly, které se přihlásily do PO, měly pokračovat v práci jako složky PO. Ty, co tak neučinily, měly za povinnost předat majetek PO podle hospodářských směrnic.

V úterý 15. září 1970 jednala likvidační komise (LK) Junáka ve složení Marhoul, Hála, Sum, Chodounský, Wondreyová, Hrušová. Omluvili se Tenorová, Charvát, Moravec. Dnem 16. září 1970 přebrala likvidační komise z pověření ústřední rady všechny pravomoci k likvidačním pracím, které zahrnovaly následující úkoly²⁵⁵:

- 1) vyexpedovat všechny dosavadní dokumenty ÚR a PÚR
- 2) dokončit otevřené akce (např. rozeslání diplomů a individ. cen...)
- 3) svolat předsedy rad a vyžádat od nich plány a návrhy likvidace
- 4) zahájit práci na inventarizaci majetku
- 5) projednat jednotlivě se všemi zaměstnanci jejich možnosti další práce nebo přechodu jinam
- 6) řešit personální věci v dohodě s HO SSM

Dne 15. října 1970 obdrželo MV ČSSR list o zániku Junáka a vzalo jej na vědomí.²⁵⁶ Následující den otiskla *Mladá fronta* prohlášení šestnácti bývalých vedoucích funkcionářů Junáka s názvem „*Plnou podporu Pionýrské organizaci ČSSR*“, v němž podporují „*sjednocovací proces v dětském a mládežnickém hnutí, jeho*

²⁵⁴ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, ÚRJ, oběžníky a prohlášení.

²⁵⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Likvidační komise Junáka.

²⁵⁶ K podpisu závěrečného protokolu o ukončení činnosti likvidační komise Junáka však došlo až o rok později dne 28. října 1971.

*politické i ideové cíle, jež přijalo předsednictvo ÚV KSČ 17. 11. 1969 a které byly dále rozpracovány v usneseních Federální rady DMO a ústřední rady JUNÁKA.*²⁵⁷

V listopadu vznikl Socialistický svaz mládeže a jemu podřízená Pionýrská organizace, do které byl jako člen ústřední rady zvolen dr. Rudolf Plajner. Svůj majetek převedli skauti ve většině případů do vlastnictví Pionýra.

Tak skončil krátký junácký nádech a nadešlo třetí dlouhé umlčení skautským časům.

4.4 Zánik Junáka v Českých Budějovicích

4.4.1 Skautské léto roku 1969

Na jaře 1969 intenzivně probíhaly přípravy letních táborů, na které oproti loňsku bylo více energie a času. Letní tábory jako prioritu skautského roku vyzdvihl i předseda krajské rady Josef Krčmář na schůzi KRJ 26. dubna 1969 v budově VŠZ, když předčítal pokyny z ústředí. Junácké vedení proto poskytlo krajských radám materiální pomoc a zajistilo některé potřebné vybavení. Jihočeský kraj obdržel 152 stanových podpěr, 39 stanových dílců, 32 příkrývek, 32 brašen, 204 pláštěnek, 12 hangárů (stanů), 17 mapových pouzder a 320 kolíků.²⁵⁸ To vše bylo rozděleno podle počtu členů zástupcům z okresů a část předáno pro potřeby JLŠ. Českobudějovické junáky obdarovala také okresní pobočka Čs. Červeného kříže, jejíž předseda Eisman (též bývalý Junák v Jindřichově Hradci) věnoval 9 kusů kompletních brašen. Vstříc KRJ vyšel také Okresní výbor KSČ a to poskytnutím kanceláře ve 3. patře č. dv. 39 ve své budově v ulici Jeronýmova č. p. 1. Nabídl Junákům možnost se zde scházet od 8.00 do 16.00, po domluvě také po večerech (telefon 2816-17 klapka 01).

Z funkce tajemníka musel ze zdravotních důvodů odejít Vratislav Podhrázský (byl v invalidním důchodu). Podle pokynů z ÚRJ vypsal krajská rada konkurz na nového tajemníka. Žádost si podal Ivan Mánek, následně ji však odvolal. Jako další kandidát se přihlásil Tiňňa, ten však nebyl uvolněn ze zaměstnání v Praze. Funkce nakonec připadla Adolfu Wolkovi z Třeboně.

Ve dnech 21. června–6. července 1969 se čtyři skauti z Českých Budějovic, jmenovitě Boukal, Petrů, Vránek a Felix Čihák jako pedagogický dozor, zúčastnili s dalšími dětmi z celé republiky zájezdu do Rumunska jako odměny za sběr surovin. Výzvu k účasti ve sběračské soutěži si mohli junáci přečíst ve druhém čísle časopisu *Skauting* z října 1968. Sběru se za Jihočeský kraj zúčastnilo 27 evidovaných oddílů s 261 členy. Nejlepších 245 sběračů z celé republiky pak odvezl vlak „Mamma mia“ do Rumunska. Dne 22. července 1969

²⁵⁷ BŘEČKA, c. d., s. 258.

²⁵⁸ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Hospodaření.

otiskla *Jihočeská pravda* zprávu, že zástupci českobudějovického Junáka hostili v neděli (20. 7.) a v pondělí (21. 7.) delegaci skautů z Curychu. O zajištění pobytu švýcarských skautů v Českých Budějovicích se postaral především velitel ORJ Pax.

V červenci a srpnu probíhaly letní skautské tábory. Z prvních deseti oddílů vzniklých během dubna 1968 uspořádalo letní pobyt v přírodě devět oddílů, z toho dva byly putovní. Podle rozboru předsednictva KRJ ze dne 28. srpna 1969 se provedlo závěrečné hodnocení táborů na základě návštěv Josefa Krčmáře, Lubomíra Kořínka, Adolfa Wolka a Vratislava Podhrázského. Zpráva kromě kladného hodnocení konstatovala, že v kraji se uskutečnilo celkem 308 táborů, z toho 125 jihočeských s celkovým počtem 4 000 tábořících. Denní náklad na stravu jednotlivce činil 10–15 Kčs. Jako příklad si uveďme výňatek ze skautské táborové kroniky 4. dívčího oddílu, který v roce 1969 tábořil v Radčicích u Pohorského potoka od 10. do 24. srpna za účasti 21 skautek: „Dopoledne při řezání dříví jsme vymyslely název tábora a pokřik. Budeme se jmenovat TÁBOR PADAJÍCÍCH HVĚZD. A pokřik je: ‚U křišťálové studánky, kde šumí tmavý les, je vybudován náš Tábor u padajících hvězd‘ (výňatek pochází z 5. táborového dne).“²⁵⁹ Do 7. července bylo na ústředí za českobudějovický okres nahlášeno 10 táborů²⁶⁰:

KMEN	Oddíl	Místo tábořiště	Termín
CHLAPECKÝ	3. odd. ČB	Samota u Dubu“ (Kaplice)	28. 6.–19. 7.
	1. + 5. odd. ČB	Pohorský potok (Malonty)	28. 6.–13. 7.
	4. odd. ČB	Líčov (Benešov n. Černou)	30. 6.–20. 7.
	10. odd. ČB	Kachní rybník u Líčova (Benešov n. Černou),	28. 6.–20. 7.
	11. odd. ČB	Černá – Pohorský potok – Líčovice (Benešov n. Č.)	5.–26. 7.
	15. odd. ČB	Nakolický rybník (Nové Hrady)	5.–25. 7.

²⁵⁹ Osobní archiv Anny Kúnzlové.

²⁶⁰ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, J3–K3), číslo fondu 1, číslo kartonu 9, K3 – Tábory.

DÍVČÍ	1. odd. ČB	Malč u Besednice, louka Kulhanka	5.–25. 7.
	2. odd. ČB	Pohorský potok (Malonty)	27. 7.–10. 8.
	3. odd. ČB	Pohorský potok (Malonty)	13.–27. 7.
	4. odd. ČB	Pohorský potok (Malonty)	10.–24. 8.

Dne 1. září 1969 skauti zahájili další skautský rok, o němž si mnozí z činovníků uvědomovali, že bude na dobu neurčitou rokem posledním. Přesto zájem o skautování v Českých Budějovicích počátkem podzimu 1969 neochabl. K prvnímu zářijovému dni se u Jihočeské skautské oblasti registrovalo 4 700 junáků. Bližší a konkrétnější informace nám podávají tabulky níže²⁶¹:

Stav členů Junáka k 1. 9. 1969 v Jihočeském kraji

Okres	Členů	Činovníků	Celkem	Pořadí
Č. Budějovice (201)	663	123	788	3
Č. Krumlov (202)	365	77	442	6
J. Hradec (203)	700	139	839	2
Pelhřimov (204)	257	56	313	7
Písek (205)	502	123	625	4
Prachatice (206)	112	43	155	8
Strakonice (207)	425	150	575	5
Tábor (208)	816	147	963	1
Celkem	3 840	860	4 700	

Počet organizačních jednotek (oddílů 190, průměr na odd. 24. členů)

Okres	Skautky	Junáci	Vodáci	OSJ	Celkem
201	8	16	1	4	29
202	5	12	-	5	22
203	12	18	-	4	34
204	3	8	-	1	12
205	6	12	2 + 1	3	24
206	3	3	-	1	7
207	6	11	-	3	20
208	13	21	3 + 2	3	42
Celkem	56	101	6 + 3	24	190

²⁶¹ Skautský archiv České Budějovice. KOVARŤÍK, Z. *Almanach 80 let skautingu České Budějovice.*

4.4.2 Jihočeská lesní škola v roce 1969

Zvláštní kapitolu si zaslouží další ročník Jihočeské lesní školy, která je svou tradicí a úspěchy vyhlášená po celé republice. Pro letošní rok se podařilo zorganizovat lesní školu jak pro vůdce a činovníky chlapeckého kmene, tak pro vůdce vlčat a vůdkyně a rádkyně oddílů dívčího kmene. Přestože se JLŠ uskutečnila až v červenci 1969, na její přípravě se důkladně pracovalo už od ledna.

Dne 18. ledna se sešlo 32 činovníků, kteří se chtěli podílet na přípravě, a projednali první kroky. Prezenční listina ze schůze se zachovala. Po utvoření nové Krajské rady Junáka (9. března 1969) však JLŠ organizačně přešla přímo pod KRJ, která pro tento účel vytvořila pozice zpravodajů pro lesní školy (od března 1969 tyto funkce zastávali činovníci Šlechta a Benešová). Důležitým činitelem, který zásadně ovlivnil konání JLŠ, bylo získání tábořišť s dostatečným zázemím. Azyl lesním školám poskytlo údolí pod bývalou vsí Radčice poblíž obce Malonty na březích Pohorského potoka (jedno z tábořišť bylo již tehdy trvale přidělené KRJ). Místa k táboření se podařilo vyjednat hned ze začátku roku 1969, bylo tudíž možno zajistit vícero lesních škol a také patřičný termín.

Už 27. února 1969 přípravná skupina JLŠ rozeslala všem ORJ v Jihočeském kraji zprávu o místě konání akce – Pohorský potok u Malont, 29. 6.–12. 7. 1969 – s tím, aby informovaly případné zájemce²⁶². Dopisem z 9. dubna 1969 zástupci KRJ pro organizaci JLŠ oznámili Ústředí Junáka, odboru lesních škol, stálé instruktory pro letní běh lesní školy:

Lesní škola pro vůdce a činovníky chlapeckého kmene:

Vůdce: Václav Dvořák (Tiňňa)

Stálí instruktoři: Lubomír Kořínek, Miloslav Pexa, Jaroslav Petřík,
Jaroslav Šlechta a Jan Šíma

Lesní škola pro vůdce vlčat:

Vůdce: Jaromír Marek (Markýz)

Stálí instruktoři: Cyril Horák, Miloš Zapletal, Adolf Wolek, Otakar
Hísek, Vratislav Podhrázký

Lesní škola pro vůdkyně dívčího kmene:

Vůdkyně: Věra Benešová (Vejda)

Stálé instruktorky: Marie Šebestlová, Věra Prokopová, Ludva
Marková

Vzhledem ke konání akce ve stejném termínu přednášeli někteří instruktoři jak na škole chlapecké, tak na škole dívčí. Lesní škola pro vůdce smeček vlčat se

²⁶² Celý dopis viz příloha č. 11.

nakonec neuskutečnila, neboť se nepřihlásilo dost zájemců. Markýz se tak stal zástupcem Tiňti a instruktoři pro lesní školu vůdců vlčat se účastnili školy chlapecké.

Dne 4. června 1969 zaslali zpravodajové lesní škol při jč. KRJ Vejda a Šlechtic dopis všem přijatým frekventantům. Mezi nimi byla také Ajka, která pozvánku našla ve svém osobním archivu: „*Bratře, sestro! Oznamujeme Ti, žes byl(-a) přijat(-a) do kursu Jihočeské lesní školy. (...) Žádáme Tě, abys nám na připojeném ‚Potvrzení‘ stordil příjem dopisu a svou dřívější přihlášku a toto zaslal na adresu: Krajská rada Junáka, Jeronýmova ulice č. 1, České Budějovice.*“²⁶³

Program a seznam účastníků²⁶⁴ chlapecké LŠ podrobně popisuje Jaroslav Šlechta ve své publikaci o historii Jihočeské lesní školy. Nevěnuje se však lesní škole dívčí, z té je dochována ručně psaná kronika, která patří opět do vlastnictví dřívější vůdkyně 4. dívčího oddílu Ajky. V ní bohužel nenalezneme konkrétní jména účastnit, pouze počet – 45 skautek. Z chlapecké lesní školy má vzpomínku Jiří Churáček²⁶⁵, který přijel na lesní školu ve svých 9 letech na pár dní za svým otcem Miroslavem Churáčkem (Baby), jenž na kurzu přednášel signalizaci a šifrování: „*Pamatuji si konec lesní školy. Udělal se veliký oheň, všem se děkovalo a každý z účastníků dostal knížku. Několik týdnů po lesní škole jsem dostal knihu ‚Pod junáckou vlajkou‘ od Jaroslava Foglara a můj táta mi řekl, že to je ta kniha, kterou dostávali na té lesní škole.*“ Ze svědectví Anny Kúnzlové víme, že Marie Šebestlová vařila a zároveň přednášela tělovýchovu, neboť byla tělocvikářka; Věra Prokopová jako loutkoherečka vyučovala estetiku a dramatickou výchovu. Ludva Marková se starala o skautskou metodiku. Mojmír Prokop přednášel meteorologii a přírodovědu, Petřík zdravotní vědu a Řepa vaření. Skautské principy a ideové zásady vyučoval Markýz. Dále frekventanti podstoupili hodiny orientace, práce s mapou, výtvarné výchovy, stanování, stopování, dřevorubectví, turistiky (jak vybrat vhodnou výstroj a výzbroj), signalizace, šifrování ad.

4.4.3 Konec se blíží, ale na Tři krále stále skautujeme

Velice podobně nazval autor budějovického skautského almanachu Zdeněk Kovařík pasáž o poslední etapě skautingu v Českých Budějovicích vyznačující se hlavně integračním procesem mládežnických organizací a rostoucím tlakem z ústředí vyhovět sjednocovacím tendencím.

Dne 13. září 1969 se sešlo 30 bývalých českobudějovických činovníků na „Setkání po 50 letech“, které inicioval Stanislav Teslík. První den slavnostního shledání ukončil táborový oheň v Parku kultury a oddechu ve Čtyřech Dvorech

²⁶³ Osobní archiv Anny Kúnzlové.

²⁶⁴ Seznam absolventů JLŠ viz příloha č. 12.

²⁶⁵ Otec autorky.

za Dlouhým mostem v Českých Budějovicích. Oheň zažehli v 19.00 bývalý okresní zpravodaj Klufa, sborový vůdce Kačírek, dále Ferda a Nanda Vydrovi, Procházková, Milisdörfer a Zdena Králová. Další den se 15 (tři skauti a dvanáct skautek) z 30 účastníků vydalo na výlet do Vrábče, odtud Němou strouhou až na Dívčí kámen. Odpoledne se pokračovalo na keltské oppidum na Třísově, kde proběhlo oficiální ukončení a rozloučení.

Ve stejném termínu se uskutečnilo oblastní kolo Svojsíkova závodu za účasti pěti hlídek chlapců a tří hlídek děvčat. SZ se konal na stadionu VŠZ a v prostoru Stromovky v Českých Budějovicích. Na prvních třech místech se umístily hlídky²⁶⁶:

Pořadí hlídek děvčat:

- 1) 2. odd. Volyně, okr. Strakonice, 41b, ved. hl. O. Hronková
- 2) 1. odd. Volyně, okr. Strakonice, 35b, ved. hl. R. Pobudová
- 3) 2. odd. Volyně, okr. Strakonice, 41b, ved. hl. M. Matějková

Pořadí hlídek chlapeckých:

- 1) 1. odd. Protivín, okr. Písek, 63b, ved. hl. J. Bílek
- 2) 10. odd. Č. Budějovice, okr. Č. Budějovice, 60b, ved. hl. V. Boukal
- 3) 2. odd. Volyně, okr. Strakonice, 54b, ved. hl. K. Krejsa

O dva týdny později proběhlo ústřední kolo SZ. Jihočeští obsadili tři místa místo čtyřech, neboť 1. dívčí oddíl z Volyně nedorazil. Druhý dívčí oddíl Volyně se umístil na 16. místě z celkových 19 hlídek a získal 120 bodů (nejvyšší získaný počet bodů byl 223, nejnižší 49). Za chlapecký kmen skončili na 11. příčce skauti z 10. oddílu z Českých Budějovic se 137 body a hned za nimi 1. oddíl Protivín se 133 body (nejvyšší získaný počet bodů byl 217, nejnižší 94).

Od začátku skautského roku se pořádaly nadále rádcovské kurzy pod vedením Markýze a to v klubovně II. střediska JAPA v ulici gen. Svobody 49. Intenzivní kurz přípravy k vůdcovským zkouškám zde probíhal každý týden od 29. září do 19. října s účastí 15 zájemců. Dne 4. října se konala plenární schůze KRJ ve spolkové místnosti kavárny Sparta. Porady se zúčastnili členové KRJ, předsedové ORJ, hospodáři a výchovní zpravodajové, za ÚRJ byl přítomen Karel Grimm. Lubomír Kořínek, který plénum řídil, seznámil přítomné s hlavními body Analýzy činnosti Junáka, jejíž první verzi ÚRJ schválila na zasedání 23. září 1969. KRJ musela vzít na vědomí fakt, že Junák se všeobecně hlásí k činnosti Národní fronty a vedoucí úloze KSČ a jeho hlavní náplň spočívá ve výchově mládeže, aby byla platnými občany socialistického státu.

O tři dny později byly z Prahy do Českých Budějovic zaslány dva důležité dopisy. První sepsala ÚRJ a obsahoval návrh, aby se KRJ stala oficiálním

²⁶⁶ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, L3–M3), číslo fondu 1, číslo kartonu 10, L3 – Závody a slavnosti, Svojsíkův závod 1969.

orgánem Junácké edice se sídlem v Č. Budějovic. Jihočeská krajská rada by mohla využívat agendu jak pro vlastní potřeby, tak pro potřebu celé junácké organizace. Druhý list byl vážnějšího charakteru. Byl adresován Ludvíku Remtovi: „Vážený bratře, obracíme se na Tebe jménem vedení stranické skupiny ústředních orgánů Junáka jako na člena Komunistické strany Československa, který pracuje v krajské radě Junáka. (...) Prosím Tě, abys nám co nejdříve sdělil jména a adresy členů vedení stranické skupiny.“ Pod dopisem nalezneme podpisy Zbyňka Hály, Anny Floriánové, Václava Marhoula, Jaroslavy Peškové a Václava Břicháčka²⁶⁷.

Blížil se konec roku 1969. O víkendu 8.–9. listopadu se 54 skautů a skautek podrobilo v hotelu Podhrad v Hluboké nad Vltavou vůdcovské zkoušce (z celkových 77 přihlášených, 23 se nezúčastnilo). Jednalo se o členy z okresů Č. Budějovice, Č. Krumlov, J. Hradec, Strakonice a Písek. Počet členů komise byl 16. Předsedal oblastní velitel Josef Krčmář, jako zástupce ÚRJ se účastnil Karel Grimm. Zkoušelo se podle Prozatímního zkušebního řádu z dubna 1969.

O deset dní později, 18. listopadu, zasedalo předsednictvo KRJ ve své kanceláři v Jeronýmově ulici. Josef Krčmář přečetl zprávy z ústředí, z nichž pro KRJ vyplynuly následující rozhodnutí, postoje a povinnosti²⁶⁸:

- pokračovat v junácké činnosti
- souhlasí se s vytvořením jednotné organizace dětí a mládeže
- vzato na vědomí, že při KRJ byla ustanovena skupina členů KSČ (JUDr. Lukeš, Ing. Remta, Wolek)
- splnit pokyny o přípravě na 25. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou (za kraj 15 000 hodin při vysazování stromků a ozelenění měst, příp. úprava kluboven a péče o osamělé občany)
- Ivan Mánek schválen okresním výchovným zpravodajem ORJ ČB
- Otta Ostrý navržen na tiskového zpravodaje KRJ (Krčmář projedná)
- schváleno nové středisko ČB, vedoucí br. Šnorek
- schválen vzor a text výroční zprávy pro ORJ (vypracovaný Fízou)
- zrušena klubovna v Tylově ulici

Předsednictvo KRJ jednalo v roce 1969 ještě ve středu 17. prosince od 17.00 do 19.00. O dva dny později se v 19.00 sešli českobudějovičtí činovníci k mimořádné schůzi, kde zazněla zásadní otázka, zda Junák vydrží rok 1970 a jestli má cenu za daných podmínek pokračovat. Přítomní usoudili, že ano.

²⁶⁷ Celý dopis viz příloha č. 13.

²⁶⁸ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Schůze KRJ.

4.4.4 České Budějovice a rok 1970

Leden 1970 zahájil závěrečnou etapu dějin českobudějovického skautingu během jeho krátkého probuzení v období komunismu v Československu. Atmosféra na českobudějovické ORJ ale i jihočeské KRJ se dala připodobnit náladě, která panovala mezi členy rady ústřední. Tlak z vrchu na mládežnické organizace, aby se podřídily integraci, se zvyšoval. Sítila i agitace proti Junáku ve sdělovacích prostředcích. V rámci tzv. vysvětlovací kampaně přijel do Českých Budějovic dne 17. ledna 1970 Ing. Vaněk na schůzku s pozvanými členy předsednictva KRJ, předsedy ORJ a vedoucími středisek z Č. Budějovic. Posel z ústředí přesvědčoval účastníky o nutnosti vytvořit jednotnou organizaci dětí a mládeže a zjišťoval stanovisko činovníků v jihočeském regionu.

K 1. únoru 1970 registroval Jihočeský kraj celkem 4 824 junáků a skautek ve 195 oddílech. Během prvního čtvrtletí se v kraji přihlásilo dalších 230 dětí. Při okresu České Budějovice se zapsalo osm středisek a 42 oddílů²⁶⁹ – Agapé (5 oddílů), Japa (7 oddílů), Walden (5 oddílů), Vavéha (4 oddíly), Athéna (7 oddílů), Vltava – Týn n. Vltavou (6 oddílů), Vitoraz – Nové Hrady (4 oddíly) a Šumava – České Budějovice (4 oddíly)²⁷⁰.

Od února 1970 byla hlavním bodem na programu ORJ a KRJ integrační příprava všech junáckých složek dětí a mládeže a vypracování analýzy činnosti pro SODM. I tak stanovil termín vůdcovských zkoušek na 23. května pro CHK a 30.–31. května pro DK, bylo možné se přihlásit na další ročník JLŠ a probíhala příprava letních táborů. Druhý březnový den od 8.30 poskytla restaurace Sparta v Pekárenské ulici v Českých Budějovicích své prostory plenárnímu zasedání KRJ rozšířené o vedoucí středisek. Pozváno bylo 85 činovníků. Dorazil též náčelník Junáka Rudolf Plajner, který pronesl hlavní projev. Dne 25. března projednávalo předsednictvo KRJ návrh analýzy rozvoje junáckého hnutí v Jihočeském kraji v letech 1968–1969.

V rámci akce „Milion hodin republiky“, která probíhala už od října 1969, odpracoval k 18. dubnu 1970 českobudějovický kraj podle počtu členů 12 hodin na jednoho člena. Na prvním místě se k tomuto dni umístil Tábor, dále Písek, Jindřichův Hradec a na místě čtvrtém České Budějovice se 7 700 hodinami.

Neklid v junáckém hnutí si začínal vybírat daň i v jižních Čechách. Na své funkce v KRJ rezignovali na jaře 1970 Václav Bedřich, František Sekyra, MVDr. Petřík, Ladislav Kuděj, Milan Matyáš a Vojtěch Průša. Krajský výbor SODM v Českých Budějovicích schválil komisi dětských organizací, která bude upřesňovat spolupráci mezi Junákem a Pionýrem. Komise bude pracovat pod

²⁶⁹ Seznam všech oddílů viz příloha č. 14.

²⁷⁰ Dnes v Českých Budějovicích existují střediska 2 – 3. středisko WALDEN a 4. středisko VAVÉHA.

vedením soudruha Císlera, redaktora *Jihočeské pravdy*. Za KRJ byli do komise jmenováni Wolek, Remta a Hrobský, za Krajskou radu Pionýra (KRP) Šejba, Musil, Chylík, Pavlínová.

Dne 29. května 1970 odeslal předseda ORJ ČB Pax střediskovým velitelům dopis s žádostí, aby přišli „*bezpodmínečně na pravidelnou schůzku ve středu 3. 6. 1970, mimořádně již v 15.30 na obvyklé místo. Okolnosti to vyžadují! V 17 hodin se dostaví předseda sjednocovací komise mjr. Houštecký.*“²⁷¹ Pax v další části dopisu jmenoval prozatímní tři zástupce ve sjednocovací komisi za Junák, konkrétně Pax, Vytasilová, Mánek (pět zástupců navrhla PO), dále zástupce ORJ v radě PO v období od okresní konference 19. 6. do následující konference na podzim 1970, jmenovitě Pax, Vytasilová, Mánek, Hrobský a Remta.

Opomenout nesmíme Konferenci dětských organizací Pionýr a Junák konanou dne 17. června v budově ROH Č. Budějovice. V úvodu se hodnotila práce s mládeží. Za Junáky promluvil Mojmír Prokop a vyžádal si potlesk i pionýrských vedoucích. Posláním konference bylo především zvolit členy nové okresní rady (OR), která bude složená ze zástupců obou organizací. Z 62 delegátů s volebním hlasem však 42 patřilo PO a jen 20 Junákům. Z 37 kandidátů se volilo 25 členů do nové OR. S velikým překvapením získali většinu junáci v poměru 13 hlasů ku 12. Konference OV SSM ze dne 19. června však závěry dětské konference anulovala v celém rozsahu s tím, že 12. září 1970 proběhne nová konference.

Přestože se již všeobecně vědělo datum zániku Junáka, některé tábory naposled vyrazily na své letní běhy. Svě tábory uskutečnilo za českobudějovický okres 15 chlapeckých oddílů a 7 oddílů dívčích²⁷².

Dne 1. září 1970 byla ustanovena likvidační komise Junáka. Do 15. září měly junácké oddíly buď přejít pod jednotnou Pionýrskou organizaci, nebo ukončit činnost. Krajská rada Junáka České Budějovice rozeslala všem činovníkům Pozvánku na „*plénium Krajské rady Junáka, které se koná v pátek dne 4. září 1970 v klubovně za Reginou v 16.00 hod. Program:*

1. *Ukončení činnosti KRJ.*
2. *Volba likvidační komise*
3. *Prohlášení.*“²⁷³

Jménem KRJ pozvánku podepsali předseda Krčmář a tajemník Wolek. Plénium schválilo návrh ukončit činnost KRJ, jejich středisek a oddílů ke dni 4. září 1970 a vytvoření likvidační komise ve složení Wolek, Šlechta, Remta a Šíma k řešení hospodářských otázek a uložení archivních materiálů do muzea v Roztokách. „*Všichni, kdo tam byli z vedoucích oddílů a činovníků, museli jmenovitě jeden po*

²⁷¹ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Korespondence.

²⁷² Seznam všech táborů v roce 1970 viz příloha č. 15.

²⁷³ Osobní archiv Anny Kúnzlové.

*druhém říct, jestli přechází nebo ne. To bylo strašný. Kdo teda nepřecházel, tak všechny majetek odvezl ke Slávce Štibiců do bytu,*²⁷⁴ tak popsala schůzi v Regině Ajka. Dle jejího svědectví a archivních materiálů přešlo pod PO šest oddílů:

DK: 2. oddíl s vedoucí Milenou Remtovou

CHK: 3. oddíl s vedoucím Karlem Petrášem

4. oddíl s vedoucím Jaromírem Peyrekem

6. oddíl s vedoucím Karlem Tomáškem

7. oddíl s vedoucím Jiřím Drtinou

10. oddíl s vedoucím Ivanem Mánkem

Schůze skončila a její účastníci se rozešli. Nastala doba tzv. normalizace a Junák si na své další probuzení musel počkat dlouhých 20 let do přelomů roků 1989 a 1990.

²⁷⁴ Rozhovor autorky s Annou Kúnzlovou (nar. 1942) ze 7. března 2017.

ZÁVĚR

V šedesátých letech 20. století procházela československá společnost hlubokými změnami. Mocensko-politický mechanismus nastolený v tzv. „zakladatelském období“ režimu přestal vykazovat svoji dosavadní kompaktnost. Struktura založená na diktatuře jedné politické strany prosazující nedemokratickou totalitní ideologii a společenské zřízení se začala uvolňovat. Umlčená občanská společnost se probouzela, překonávala izolaci od západního světa a odmítala vnucovaný styl života. Nejsilnější ohlasy se ozývaly právě z kulturního a studentského prostředí. Společnost prodělala hospodářskou krizi, měnilo se nejen politické a ekonomické myšlení, ale také životní hodnoty. Rozpory mezi požadavky režimu a potřebami občanů se zvětšovaly.

Jedním ze základních pilířů udržení komunistické nadvlády byl systém převodových pák. Tu tvořily zájmové a společenské organizace, nekomunistické strany a církve. Měly uspokojovat různé zájmy obyvatel, přičemž ale rozhodnutí, jaké zájmy se budou realizovat, spočívalo ve vůli komunistického vedení. Systém převodových pák zajišťoval aktivní účast organizací a souhlas s oficiální politikou. V šedesátých letech však systém přestal plnit úlohu nástroje transformace záměrů mocenské skupiny do společnosti. Mládežnické organizace se osamostatňovaly a prosazovaly autonomii v rámci Československého svazu mládeže, který prodělával společně s Pionýrskou organizací hlubokou vnitřní krizi. Mládež volala po tradičních přístupech výchovy, mezi něž patřila i skautská metodika. Oživaly trampské kluby, prodávaly se po letech knihy Jaroslava Foglara a příslušníci umlčeného skautského hnutí začali navazovat mezi sebou kontakty. S rokem 1968 přišel okamžik, kdy společenská a politická situace umožňovala skautskou organizaci opět vzkřísit. Nastalo tzv. „pražské jaro“.

Z předchozích kapitol můžeme konstatovat, že komunistická diktatura po svém nástupu vynaložila veškerou snahu a prostředky k tomu, aby junáckou myšlenku zametla pod koberec a zničila všechny symboly, tradice a hodnoty, které ji znázorňují, a perzekvovala její zástupce. Došlo i na rozsudky smrti a řada skautských činitelů byla pod stálým dohledem Státní bezpečnosti. Ve stínu rudé hvězdy musel Junák čelit otevřeným útokům a ponižování. Skautská instituce se stala zločinnou organizací a její metody nástrojem imperialistické buržoazie.

Krátká obnova československého skautingu v letech 1968–1970 představuje poměrně zajímavé a pro junáky značně složité období. Během krátké doby se totiž v srdcích skautů ale i československých občanů obecně, vystřídal naděje, radost a chuť do obnovení skautské práce s následnými

obavami, zmatky, obhajováním a bojem za svou existenci. Po obnově činnosti na jaře 1968 si Junák vytvořil silnou členskou základnu, která v řádu tisíců převyšuje současné počty. Junácké ústředí vynaložilo veškerou snahu o legalizaci skautského hnutí v právním a politickém systému.

O osudu Junáka však bylo rozhodnuto 21. srpna 1968 – vpádem pěti bratrských armád Varšavské smlouvy. Kremelské politbyro vyslalo jasný signál, že nastolený mocenský monopol („vedoucí úloha strany“), jenž měl představovat nedotknutelný princip, je v ČSSR narušen a je třeba československou společnost umravnit. Junák od této chvíle začal bojovat o svou existenci. Když si pročítáme junácké prohlášení z března 1968, nenalezneme v jeho řádkách o programových zásadách hnutí ani slovo o socialistické výchově. Slovo „socialismus“ se objevuje pouze v závěru ve spojení „služba vlasti, Československé socialistické republice“. Po srpnu 1968 se však karta obrací. Aby Junák mohl nadále existovat, musí uznání vedoucí úlohy strany začlenit do svých stanov. Snaha zachránit existenci Junáka v boji s bolševickou vůlí však přinesla poněkud schizofrenní pocity. Čím dál více vyvstávalo najevo, že skloubit junáckou a komunistickou myšlenku do nějakého kompromisního řešení je zkrátka nemožné. Už slova zakladatele Junáka Antonína Benjamina Svojsíka z let 1938 „*Skauting vylučuje totalitu - totalita vylučuje skauting*“ eliminuje možnost skautského a komunistického soužití. Okupační a pookupační události tak měly na společnost kromě politického také jednoznačný psychologický dopad. Důkazem jsou oběti dvou studentů Jana Palacha a Jana Zajíce.

S rokem 1969 přišlo období tzv. normalizace, postupného opětovného upevňování komunistické moci. Ta postihla nejdříve ústavní orgány státu, poté přišly na řadu organizace. Pro Junáka z toho vyplynulo členství v SODM, které mělo za úkol vybudovat jednotnou masovou organizaci dětí a mládeže ČSSR. Konzervativní křídlo KSČ zavedlo strategii ovládnutí organizací zevnitř skupiny. Pro tento účel musely být v každém orgánu jednotlivých organizací zavedeny stranické skupiny, jež plnily funkci prostředníka mezi orgánem a KSČ. Na den pro mladé tak symbolický – 17. listopadu – ÚV KSČ definitivně rozhodl o faktickém zániku Junáka. Český, Slovenský i Československý Junák se marně snažily vyjednat alespoň jistou autonomii v rámci vznikajícího jednotného Svazu socialistické mládeže. O jejich osudu však už bylo rozhodnuto. V roce 1970 zahájil Junák poslední etapu své existence, a přestože sdružoval několik desítek tisíc mladých i dospělých, k 15. září 1970 musel svoji činnost na dalších dvacet let přerušit.

Tradice skautingu v Českých Budějovicích sahá až do raného období junáckého hnutí. Stejně jako v celém Československu i v Českých Budějovicích

se skauti zaktivizovali ihned na jaře 1968, začali zakládat oddíly a připravovat letní tábory. A to přesto, že si mnozí uvědomovali, že budoucnost je nejistá a že současná situace nemusí vydržet dlouho. V řadách budějovických skautů nalezneme několik významných osobností. Jmenovat můžeme např. Václava Dvořáka (Tiňťu), římskokatolické kněze, jenž byl za své názory komunistickým režimem v roce 1954 odsouzen k trestu žaláře a propuštěn v roce 1960. Několikrát se pokusil o přechod přes hranice, avšak neúspěšně. V letech 1968–1970 působil v Praze, na dálku spolupracoval s budějovickými skauty na obnově oddílů a zasloužil se o organizaci lesních škol, které měly za úkol vybudovat silnou vůdcovskou základnu. Zapomenout nesmíme na Tiňtova skautského bratra Karla Fořta (Fíka), též katolického kněze. Karel Fořt emigroval před komunistickou zvlášť (přejít hranice chtěl spolu s Tiňtou, Tiňtovi se však pokus nevydařil) a působil jako redaktor v rádiu Svobodná Evropa. V letech 1968–1970 vyrůstal v 8. junáckém oddíle pod vedením Zdeňka Kovaříka pozdější náčelník (1995–2000) a starosta (2002–2007) Junáka František Šmajcl, přezdívaný Riki. Mnoho skautských ocenění obdržel oblastní velitel Jihočeského kraje Josef Krčmář. Jeho skautská činnost byla ohodnocena stříbrným stupněm Junáckého kříže za vlast 1939–1945, Skautskou láskou v roce 1947 i 1969, dále medailí za službu vlasti v roce 1968 a v roce 1970 Stříbrným Syrxem, Medailí díků a Řádem junácké lilie. Zmínit bychom mohli i skautské životy a osudy dalších významných budějovických junáků, např. Jaromíra Marka (Markýze), Felixe Čiháka (Fízy), Mojmíra Prokopa (Paxe), Jana Šímy (Ťapa) a dalších, to však již není v možnostech této práce. Též mi bylo velikou ctí a potěšením jmenovat ve své závěrečné práci i členy své vlastní rodiny.

Je ochuzením, že historie skautingu prozatím zůstává dějepisným školním výkladům skryta, protože v jejích hloubkách jsou příběhy a osobnosti, které by si odstavec v učebnici jednoznačně zasloužily.

SEZNAM ZKRATEK

- BKS – Bulharská komunistická strana
ČB – České Budějovice
ČJ – Český Junák
ČSAV – Československá akademie věd
ČSM – Československý svaz mládeže
ČSR – Československá republika
ČSSR – Československá socialistická republika
ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy
ČsÚDO – Československé ústředí dětských organizací
DK – Dívčí kmen
DTJ – Dělnická tělocvičná jednota
FRDMO – Federální rada dětských a mládežnických organizací
HO – Hlavní odbor
HS – Hlavní stan
CHK – Chlapecký kmen
(J)LŠ – (Jihočeská) lesní škola
KAN – Klub angažovaných nestraníků
KDPM – Krajský dům pionýrů a mládeže
KRJ – Krajská rada Junáka
KRP – Krajská rada Pionýra
KSČ – Komunistická strana Československa
KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu
LK – Likvidační komise
MSDS – Maďarská sjednocená dělnická strana
MV – Městský výbor
MV – Ministerstvo vnitra
NF – Národní fronta
NSJ – Náčelnictvo Slovenského Junáka
OS – Oldskauti
OSJS – Organizační skupinu pro přípravu junáckého sněmu

OSN – Organizace spojených národů
OV – Okresní výbor
ORJ – Okresní rada Junáka
PO – Pionýrská organizace
POJ – Pionýrský oddíl Junáka
PSDS – Polská sjednocená dělnická strana
PÚV – Předsednictvo ústředního výboru
ROH – Revoluční odborové hnutí
SED – Jednotná socialistická strana Německa
SČM – Svaz československé mládeže
SFDM – Světová federace demokratická mládeže
SJ – Slovenský Junák
SNB – Sbor národní bezpečnosti
SODM – Sdružení organizací dětí a mládeže
SPJ – Sdružení přátel Junáka
SSM – Svaz socialistické mládeže
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
SVAZARM – Svaz pro spolupráci mládeže s armádou
SZ – Svojsíkův závod
UK – Univerzita Karlova
ÚR – Ústřední rada
ÚRJ – Ústřední rada Junáka
PÚRJ – Předsednictvo ústřední rady Junáka
ÚV – Ústřední výbor
VŠZ – Vysoká škola zemědělská
WAGGGS – World Association of Girl Guides and Girl Scouts
WOSM – World Organization of the Scout Movement
ZVaS – Závod vlčat a světlušek

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní materiály

Skautský institut A. B. Svojsíka v Praze. Období 3 (1968–1970), f. 1, k. 4–10.

Skautský archiv v Českých Budějovicích. Období 1968–1970.

Prameny

Československo na Jamboree Míru 1947. 1. vyd. Praha: Junácká edice, 1947.

Československý skauting. 1. vyd. Praha: nákladem vlastním, 1935.

Na obranu českého skautingu. 1. vyd. Praha: Svaz skautů r. Čsl., 1922.

Některé základní otázky vývoje dětského a mládežnického hnutí v Československu. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1973.

ČMOLÍK, Otto. *Kapitoly o pionýrské organizaci ČSM*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1965.

ČMOLÍK, Otto a kol. *Kapitoly z historie Pionýrské organizace v Československu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979.

FANDERLIK, Velen. *Skautská praxe*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Klen, 1945.

HOFBAUER, Břetislav. *Dětské hnutí v Česko-Slovensku v letech 1945-1949*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1966.

KLIKA, Čeněk. *Názor lékaře o skautování*. 1. vyd. Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát (Josef Springer), 1915.

MŮLLER, Bořivoj. *Skaut československý*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Gustava Voleského, 1920.

POLEDŇÁK, Alois. *Skauting ve službách podněcovatelů války*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, nakl. ČSM, 1953.

ŘEHÁK, Bohuslav: *Jak šel životem zakladatel čsl. junáctva Ant. B. Svojsík*. 1. vyd. Praha: Junácká edice, 1946.

SEIFERT, Miloš; MAIXNER, Miloš. *Kapesní knížka českých junáků*. 1. vyd. Beroun: Machač, 1913.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Český skaut: úvodem k nové národní naší instituci*. 1. vyd. Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát (Josef Springer), 1912.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Výchova občana republiky skautováním*. 1. vyd. Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát (Josef Springer), 1920.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví*. 1. vyd. Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát (Josef Springer), 1912.

ŠIMÁNEK, Josef. *A. B. Svojsík*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1946.

ŠIMÁNEK, Josef. *Skauting: jeho podstata, význam a ethika*. 1. vyd. Praha: F. Topič, 1925.

Odborná literatura

BŘEČKA, Bruno. *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990*. 1. vyd. Brno: Brněnská rada Junáka, 1999. ISBN 80-238-5564-6

DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1969: Anatomie jednoho mocenského zvratu*. 1. vyd. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-204-2

HOPPE, Jiří. *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2009. ISBN 978-80-7260-216-2

HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*. 1. vyd. Praha – Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR; Doplněk, 2004. ISBN 80-7285-039-3

FIDLER, Jiří. *21. 8. 1968 Okupace Československa. Bratrská agrese*. 1: vyd. Praha: Havran, 2003, ISBN 80-86515-35-4

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967–1969 (4. část)*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993. ISBN 80-04-26 142-6

KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy (III.–IV. díl)*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. ISBN 80-7239-135-6

KOPT, Miroslav a kol. *Český skauting v dokumentech KSČ 1945–1948*. 1. vyd. Praha: Občanské sdružení Skautský oddíl Velená Fanderlíka, 2004. ISBN 80-86621-15-4

KURAL, Václav a kol. *Československo roku 1968 (1. díl: Obrodný proces)*. 1. vyd. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-7-0

LEŠANOVSKÝ, Karel. *Komunismus a skauti-komunisté*. 1. vyd. Praha: Ekumenická lesní škola, 2014.

LEŠANOVSKÝ, Karel. *Se štítem a na štítě: neznadili skautský slib*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. ISBN 80-238-5630-8

LEŠANOVSKÝ, Karel. *Stručné dějiny českého skautingu v období 1968–1970*. 1. vyd. Praha: o. s. ČIN, 2003. ISBN 80-239-2100-2

LOM, Miloš; ŠEBEK, Jaroslav. *Historie českého skautingu slovem a obrazem*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Soukromé nakladatelství ŠEBEK – POSPÍŠIL, 1990. ISBN 80-85209-02-0

PECKA, Jindřich; BELDA, Josef, HOPPE Jiří. *Občanská společnost 1967–1970. Emancipační hnutí uvnitř Národní fronty 1967–1970*. 1. vyd. Praha – Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR; Doplněk, 1995. ISBN 80-85270-42-0

PLAJNER, Rudolf. *Zavátou junáckou stezkou: Úsvit českého junáctví*. 1. vyd. Praha: Junácká edice, 1992. ISBN 80-85209-25-X

ROTTENBORN, Oldřich; BOBEK, František. *Skauti za ostnatými dráty*. 1. vyd. Praha: Ostříž, 1993.

SVOBODA, Milan. *Hledání zaváté stezky: z historie českého skautingu*. 1. vyd. Praha: Leprez, 1994. ISBN 80-900821-8-1

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Signály z neznáma*. 1. vyd. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z. s., 2016. ISBN 978-80-7501-101-5

ŠANTORA, Roman; NOSEK, Václav; JANOV, Slavomil; DOSTÁL, Václav. *Skautské století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta a. s., 2012. ISBN 978-80-204-2622-2

ŠLECHTA, Jaroslav. *Jihočeská lesní škoda 1945-1995*. 1. vyd. České Budějovice: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1995.

VONDROVÁ, Jitka. *Reforma? Revoluce? Pražské jaro 1968 a Praha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2013. ISBN 978-807285-167-6

ZACHARIÁŠ, Jiří. *Soudní proces s tzv. ilegálním ústředím Junáka aneb Karel Průcha a spol. (1952)*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2005. ISBN 80-86621-12-X

Periodika

Lidová demokracie 1968

Mladá fronta 1968

Práce 1968

Junák 1916, r. 2

Vůdce 1939, r. 20

Činovník 1946, r. 23

Junák-Skaut 1968, r. 38

Skauting 1968, r. 26

Vzpomínky pamětníků

Anna Kůnzlová, nar. 1942.

Jiří Churáček, nar. 1960.

Elektronické zdroje

www.skautskyinstitut.cz/e-knihovna

www.zpravy.idnes.cz/vaclav-kilian-fotil-v-den-upaleni-jana-palacha-fak-/domaci.aspx?c=A140115_151152_domaci_maq

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Prohlášení Junáků, 1968

My, junáčtí pracovníci, kteří jsme po řadu let usilovali o všestrannou výchovu mládeže a kteří jsme byli nuceni z důvodů na naší vůli nezávislých tuto práci přerušit – obnovujeme svoji činnost. Nabízíme všechny schopnosti, vědomosti, dovednosti i zkušenosti zcela nezištně své vlasti a chceme přispět svým podílem k výchově nastupující generace.

Věrní slibu, který jsme složili a kterým se cítíme i nadále vázáni, jsme připraveni převzít odpovědnost za mravní, rozumovou, citovou a tělesnou výchovu té části mládeže, která se do našeho hnutí dobrovolně hlásí.

Chceme, aby naše výchova byla univerzální a utvářela harmonicky celou osobnost mladých chlapců a děvčat. Naším cílem je výchova uvědomělých občanů, kteří se naučí nejen pravdu vyhledávat – ale také za ni bojovat! Veškeré výchovné úsilí má své dlouhodobé společenské důsledky – a cítíme proto plnou spoluzodpovědnost za to, že se již dnes rozhoduje o tom, jací lidé povedou naši společnost za 20–30 let. Vědomi si této závažnosti, budeme své úsilí opírat též o poznatky moderních věd o člověku.

Jsme si vědomi toho, že můžeme ovlivňovat jenom část mládeže a přejeme si proto, aby i nadále pracovala nejen samostatná Pionýrská organizace, ale i dalších dětské organizace, které společenská potřeba vyvolá v život. Chceme se všemi bez rozdílu co nejtěsněji spolupracovat a plně respektovat specifické metody práce i zaměření jednotlivých organizací. Budeme též usilovat bez hořkosti o úplnou rehabilitaci své organizace a i všech těch členů, kteří byli v minulosti neprávem persekuováni.

Voláme dnes do junácké služby všechny bývalé činovníky, kteří zůstali dosud duchem mladí – jakož i všechny lidi dobré vůle, kteří s námi chtějí spolupracovat! Do této chvíle, než řádný junácký sněm rozhodne o organizačních základech našeho hnutí a bude formulovat náš program, chceme Junák podpořit vlastními dobrovolnými příspěvky a organizovat zatím svoji činnost podle dosavadních stanov, řádů a místních podmínek.

Stojíme zde jednotni – a jsme pevně rozhodnuti naplnit toto prohlášení činy ku prospěchu naší vlasti, Československé socialistické republiky!

Toto prohlášení bylo jednomyslně schváleno na shromáždění junáckých pracovníků v Praze dne 29. března 1968, jemuž předsedal náčelník Dr. Rudolf Plajner.²⁷⁵

²⁷⁵ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – ústřední orgány Junáka, Domovina, obnova Junáka.

Příloha č. 2: Pozvánka na schůzi oblastních velitelů, 1968

JUNÁK – Ústředí skautské výchovy, Praha 1 – Senovážná 2

Sestro – bratře:

Přípravný výbor náčelnictva se rozhodl svolat na 25. a 26. května 1968 do Prahy pracovní poradou oblastních velitelů, velitelek a jejich zástupců, na kterou Tě srdečně zve.

Úkolem pracovní porady je vzájemná informace o vykonané práci a sjednocení názorů na základní otázky našeho hnutí a vytýčení dalších úkolů.

Vlasta Koseová
náčelní

Dr. Rudolf Plajner
náčelník

František Němec
tajemník²⁷⁶

²⁷⁶ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sbírká historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, C3), číslo fondu 1, číslo kartonu 6, C3 – chlapecký a dívčí kmen, oblastní velitelé.

Příloha č. 3: Seznam absolventů JLŠ v r. 1968

Jaroslav Aichinger, nar. 18. 10. 1951, Klatovy, Junákem od dubna 1968
Václav Doležal, nar. 28. 2. 1950, Praha, Junákem nebyl
Miroslav Hanzal, nar. 22. 4. 1952, Junákem od května 1968
Věnek Hőniĝ, nar. 9. 8. 1954, České Budějovice, Junákem od dubna 1968
Jiří Kment, nar. 11. 11. 1952, Děčín, Junákem od května 1968
Karel Kadlec, nar. 12. 2. 1941, Prachatice, Junákem od roku 1968
Antonín Krejcar, nar. 7. 6. 1952, České Budějovice, Junákem od května 1968
Jan Majer, nar. 21. 8. 1951, Klatovy, Junákem od dubna 1968
Jan Mittenbauer, nar. 11. 2. 1950, Bělá pod Bezdězem, Jun. od května 1968
Jiří Mrzena, nar. 27. 6. 1953, České Budějovice, Junákem od dubna 1968
Karel Porhansl, nar. 10. 8. 1955, České Budějovice, Junákem od dubna 1968
Vladimír Puffer, nar. 3. 10. 1952, České Budějovice, Junákem od dubna 1968
Jiří Sedláček, nar. 3. 3. 1954, Český Krumlov, Junákem od května 1968
František Šmajcl, nar. 23. 10. 1953, České Budějovice, Junákem od dubna 1968
Věroslav Štefl, nar. 18. 7. 1952, České Budějovice, Junákem od července 1968
Karel Talach, nar. 28. 11. 1917, Uherský Brod
Vladimír Trčka, nar. 22. 5. 1928, Vesce u Počátek, Junákem od roku 1936
Vladimír Vopelka, nar. 27. 10. 1953, Srubec, Junákem od dubna 1968
Josef Zmrhal, nar. 1. 2. 1941, Jindřichův Hradec, Junákem od roku 1949
Ludvík Šafránek, nar. 30. 9. 1933, České Budějovice, Junákem od roku 1949²⁷⁷

²⁷⁷ ŠLECHTA, Jaroslav. *Jihočeská lesní škola 1945–1995*. České Budějovice 1995, s. 139–140.

Příloha č. 4: Služba vlasti, 1968

Ze současných dokumentů ústř. štábu SLUŽEB VLASTI, ústředí Junáka, Pionýra i dalších organizací vybral a sestavil Jan Šimáně. Společný dopis dětem a výzvu do služeb vlasti podepsali: Oldřich Kryštofek, dr. Zdena Jesenská, Otto Maget, Vlasta Koseová, dr. Rudolf Plajner, dr. Ant. Sum, MUDr. Karel Šubrt a další.

SLUŽBA VLASTI

Všem dětem a mladým lidem, také junákům a pionýrům!
Narodili jste se ve svobodné vlasti. Nepoznali jste válku a život pod bodáky cizích armád. O nesvobodě jste se dovídali jen z vyprávění, z knížek, z filmů, z televize! Kdo by nepřál úspěch hrdinům z pohádek a románů – vždyť bojují za dobro proti zlu! Člověk si říká: Takovým bych chtěl také být.

A najednou to přijde – a on se takovým stane. Není to už pohádka, ale těžký, skutečný, opravdový život.

Prožili jste svou velikou životní zkoušku, hodiny a týdny nečekané a kruté občanské výchovy. Viděli jste slzy bolesti, hořkosti a zoufalství v očích rodičů, vedoucích, svých dospělých přátel.

Zažili jste však také hrdost miliónů a jednotu Čechů a Slováků, pevně přimknutým k těm, které jsme si zvolili do čela, které nevýslovně milujeme a které neopustíme: k moudrému, pevnému a laskavému národnímu hrdinovi, prezidentu republiky Ludvíkovi Svobodovi, ke statečnému, čestnému a prozíravému komunistovi Alexandru Dubčekovi a k dalším vlastencům.

Nikdy na tyto dny nezapomeňte! Vaše oči dobře vidí a vaše paměť musí vydržet déle než naše!

Tato vlast, Československá socialistická republika, se dovolává věrnosti svých synů a dcer, právě ona vás všechny potřebuje. Nikdo vás od ní neoddělí, je s vámi, vy buďte s ní.

Jste členy Pionýra nebo Junáka, Junáka-Zálesáka, jiné organizace, sdružení, klubu, party...

Voláme vás všechny:

Vstupte do SLUŽEB VLASTI!

Vyhledejte své kamarády, dohodněte se s vedoucími, rádci, vůdci, se svými učiteli, rodiči a pomáhejte všude, kde je pomoci potřeba!

Vytvořte velký řetěz důvěry a vzájemné pomoci dětí i dospělých!

Ve škole se učte pilně a svědomitě, doma pomáhejte, kde můžete! Podle pokynů štábů Služby vlasti pomáhejte při dokončení sklizně, při odstraňování škod, sběrem odpadových surovin, zejména papíru! Stávejte se mladými zdravotníky, ochránci čistoty a pořádku ve svém známém nejbližším okolí!

Pomáhejte starým a opuštěným lidem, malým dětem, nabídněte pomoc dětským domovům a mateřským školám! Chraňte děti před nálezy munice, před nerozumným okukováním nebezpečných vojenských nástrojů a zbraní! Staňte se rytířskými ochránci malých a slabých!

Hrajte si s dětmi, sportujte s nimi!

Čtěte knížky a poznávejte památky slavné i hořké národní minulosti! Pěstujte přátelství, důvěru a radost ve svých kolektivech i mezi nimi. Jsme nyní všichni na jedné lodi: Junák, Pionýr, ČSM, Tábornická unie, Zálesáci, středoškoláci a další.

Službou vlasti připravujte sami sobě i své zemi lepší, svobodnější budoucnost! Službou vlasti se prohlubuje i rozšiřuje dosavadní činnost všech oddílů, klubů a organizací, která jinak pokračuje jako dříve.

K nápravě škod, k novému rozkvětu vlasti, k spravedlivému štěstí!

VĚRNOST – POMOC – RADOST!²⁷⁸

²⁷⁸ Služba vlasti. *Junák-Skaut*, 1968, roč. 31, č. 1-2, s. 9.

Příloha č. 5: Volby do ÚRJ a NJ, 1968

Ústřední rada Českého Junáka

starosta: Antonín Sum

místostarostové: Vlasta Koseová, Anna Floriánová, Lumír Jedlička, Václav Marhoul,
František Němec, Marie Smítalová

předsedové rad:

organizační: Miroslav Brych

tiskové: Ivan Mikšovič

hospodářské: Mil. Moravec

zdravotní: Josef Liška

ediční: Alexej Pludek

členové: Jarmil Burghauser, Vlad. Novák, Olga Remešová, Růžena Řeháková, Eduard Ureš, Jiří Vořech

Revizní komise

Pavel Macháček, Milada Blablová, Hanuš Entner, Bohumil Charvát, Arnošt Kubínský,
Vladislav Sršeň, Ludmila Tenorová, Václav Vincenc, Vladimír Vurm

Náčelnictvo chlapeckého kmene

náčelník: Rudolf Plajner

místonáčelníci: Václav Břicháček, Miloslav Fanderlik, Karel Grimm, František Jandus,
J. O. Martinovský, Alois Štefka

členové: Vlad. Jager, Přemysl Mucha, Jiří Navrátil, Ed. Pachmán, Rudolf Pivec,
Vladimír Princ, Karel Průcha, Jiří Řehák, Otto Sedláček, Břetislav Škaroupka,
Jaroslav Tomsa

kooptovaní členové: Jan Šimáně, Jiří Bayer

členové KRJ: Jaromír Večerek, Josef Zikán

Náčelnictvo dívčího kmene

náčelní: Vlasta Macková

místonáčelní: Jaroslava Pešková, Anna Machová, Anna Moravcová, Anna Filipová,
Mili Králová, Věra Moravcová

členky: Nataša Brázdilová, Dagmar Bednářová, Marie Černá, H. Dvořáková, Jar.
Doležalová, Běla Divišová, Frant. Javurková, Vlasta Páleníková, Jana
Pfeifferová, Jarmila Šrámková, Alena Tománková

kooptované členky: Eva Wondreysová, Eva Průšová²⁷⁹

²⁷⁹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

Příloha č. 6: Pozdrav Jiřímu Rypelovi, 1968

Dr. Jiří Rypel
náměstek ministra vnitra
Praha

2948
26. 11. 1968

Vážený soudruhu náměstků,

dovolte, abychom Vám poslali upřímný pozdrav z našeho III. junáckého sněmu, který po 20 letech obnovil činnost Junáka. Podílel jste se na jeho registraci a víte, že junácké hnutí vycházelo vždycky z národních a demokratických tradic a v současné době na ně navazuje.

Junák jako člen Národní fronty se chce řídit ve své činnosti principy socialistické výchovy a uplatnit své bohaté zkušenosti na úseku práce s dětmi k rozvoji naší socialistické společnosti, aby z nich vyrůstali občané, oddaná své vlasti, mravně i fyzicky připravení k účasti na jejím rozvoji a obraně.

Vážili jsme si velmi Vaší osobní účasti na sněmu a plně věříme, že naše budoucí spolupráce bude vždy vycházet ze vzájemného porozumění a dobré vůle.

Z pověření delegátů III. junáckého sněmu

Dr. Rudolf Plajner
náčelník

Dr. Antonín Sum
starosta²⁸⁰

²⁸⁰ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

Příloha č. 7: Složení ÚR a HS Československého Junáka

Ústřední rada Československého Junáka

Balabán Anton	Břicháček Ladislav
Halahyjová Galina	Filip Ladislav
Herczeg Alojz	Koseová Vlasta
Horník Viktor	Macková Vlasta
Janček Ivan	Machová Anna
Janota Dušan	Marhoul Václav
Kyselová Lýdia	Martinovský Jan Otakar
Miklánek Štefan	Nebeský Josef
Milecová Helena	Němec František
Rudaš František	Plajner Rudolf
Siracká Eva	Smítalová Marie
Stržínek Miloslav	Sum Antonín
Václavová Zora	Ureš Eduard
Valkovec Daniel	Večeřek Jaromír
Vaňková Iva	Židlický Vratislav

Hlavní stan Československého Junáka

náčelník: Rudolf Plajner

místonáčelníci: Miloslav Stržínek, Lydie Kyselová

jednatel: Antonín Sum

místojednatelé: Zora Václavová, Anna Machová

ústřední náčelní: Vlasta Koseová

ústřední místonáčelní: Helena Milecová, Vlasta Macková

ústřední náčelník: Ivan Janček

ústřední místonáčelník: Václav Břicháček, František Rudaš, Jan Otakar Martinovský

verifikátoři: Anton Balabán, Siracká, Břetislav Škaroupka, Večeřek²⁸¹

²⁸¹ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, III. junácký sněm.

Příloha č. 8: Blahopřání k 50. výročí organizace Junák, 1969

ÚSTŘEDNÍ VÝBOR KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

23. dubna 1969

Vážení soudruzi,

dovolte mi, abych Vám i všem členům Junáka upřímně blahopřál k 50. výročí vzniku Vaší organizace. Dlouholeté zkušenosti Vašich vedoucích z práce mezi mládeží vytváří podmínky k tomu, abyste v duchu socialistických junáckých zásad vedli své členy tak, aby z nich vyrostli uvědomělí a aktivní občané naší socialistické vlasti.

Přeji všem orgánům, vedoucím i členům Junáka v této odpovědné, náročné a společensky důležité práci při socialistické výchově naší nejmladší generace mnoho úspěchů, elánu, nadšení a vytrvalosti.

Se soudružským pozdravem

prof. JUDr. Oldřich Průša

Ústřední rada Junáka
nám. Maxima Gorkého 24
Praha 1²⁸²

²⁸² Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, B3), číslo fondu 1, číslo kartonu 5, B3 – Ústřední orgány Junáka, Korespondence s úřady.

Příloha č. 9: Dopis Světové skautské konferenci (překlad)

Světové skautské konferenci
Helsinky, Finsko
Dipoli Conference Center
Br. Laszlo Nagy, gen. tajemník

118-S-03
Praha, 22. srpna 1969

Drazí přátelé,

rádi bychom Vás informovali, že Československý Junák dostal oficiální schválení svých stanov teprve před několika dny. Z tohoto důvodu jsme nestačili zařídit v tomto krátkém čase všechny potřebné náležitosti pro naši cestu do Helsinek. Prosíme Vás proto, abyste omluvili náš ohlášený příjezd a nepřítomnost, jakož i všechny obtíže, které Vám z toho mohou vzniknout.

Požádali bychom Vás proto rádi, abyste předali naše pozdravy Konferenci a všem delegátům a stejně tak i naše bratrská přání dobré práce a plného úspěchu.

S bratrských a skautským pozdravem

prof. Frant. Němec
tajemník

Dr. Rudolf Plajner
náčelník

Dr. Antonín Sum
starosta Českého Junáka

Originál dopisu předán s prosbou o doručení mezin. oddělení Rady sdružení organizací dětí a mládeže 22. 8. 1969.²⁸³

²⁸³ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, J3–K3), číslo fondu 1, číslo kartonu 9, J3 – Zahraniční styky, WOSM a SCOUT BUREAU.

Příloha č. 10: Oznámení o ukončení činnosti Čs. Junáka

Ministerstvo vnitra ČSSR
Obránců Míru 85
Praha 7 – Letná

SS-T-10/71

10. 6. 1970

Oznámení o ukončení
činnosti Čs. Junáka

V souladu se směrnicemi Federální rada dětských a mládežnických organizací, na žádost býv. Slovenského Junáka, který po vytvoření jednotného Svazu socialistické mládeže na Slovensku a jeho Pionýrské organizace přestal existovat jako samostatná společenská organizace a podle ustanovení zákona č. 68/1951 Sb. a čl. XV ministerstvem vnitra ČSSR ze dne 13. 8. 69 čj. SV-1831/40-69 schválených stanov Československého Junáka rozhodla ústřední rada Československého Junáka na plenární schůzi v Brně dne 23. května 1970 ukončit činnost Československého Junáka jako samostatné společenské organizace. Toto rozhodnutí bylo schváleno kvalifikovanou většinou oprávněných delegátů. Ve smyslu hlavy XV. stanov bylo rozhodnuto předat majetek Československého Junáka Českému Junáku.

Současně byla schválena komise pro ukončení činnosti ČS Junáka ve složení:

předseda: Ing. Bohumil Charvát, Mlynářská 4, Praha 1 – Nově Město

členové: Dr. Galina Halahyová, Febr. Vítastva 0/c, Bratislava

František Němec, Vilová 1, Praha 10 – Strašnice

a pověřena provedením potřebných opatření do konce září 1970.

V souladu s ustanovením zákona č. 68/1951 Sb. a dalších předp. činíme toto oznámení a žádáme, aby bylo schváleno složení komise pro ukončení činnosti ČS Junáka a jejích činnosti.

Ing. Bohumil Charvát
předseda komise²⁸⁴

prof. František Němec
člen a tajemník komise

²⁸⁴ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, A3), číslo fondu 1, číslo kartonu 4, A3 – Střechové organizace, Čsl. Junák, schůze.

Příloha č. 11: Oznámení o konání JLŠ v r. 1969

Junák – Jihočeská lesní škola, pošt. schránka České Budějovice 1

Č. Budějovice, 27. února 1969

Bratře!

Na četné dotazy z řad skautských činovníků a činovnic jihočeské oblasti sdělujeme údaje o plánovaných letních kursech Jihočeské lesní školy.

Instruktoři JLŠ se předběžně dohodli spořádat všechny letošní prázdninové kursy ve stejném termínu ve dnech 29. 6.–12. 7. 1969 (ihned po skončení vyučování na školách) v prostoru Pohorský potok u Malont na Šumavě a to:

Oblastní lesní školu pro vedoucí a činovníky chlapeckého kmene

Oblastní lesní školu pro vedoucí a činovnice dívčího kmene

Oblastní lesní školu (event.. kurs) pro vedoucí vlčáckých smeček

Podmínkou přijetí by mělo být stáří nejméně 15 let a doporučení vedoucího oddílu (střediska).

Predběžné přihlášky je nutno zaslat na adresu JLŠ během měsíce března a dubna, aby mohli být zájemci včas vyrozuměni o přijetí. Předpokládá se, že pobyt v kursu bude pro frekventanty i instruktory bezplatný.

Václav Dvořák v. r.
velitel JLŠ

Ing. Josef Krčmář v. r.
oblastní velitel²⁸⁵

²⁸⁵ ŠLECHTA, c. d., c. 142.

Příloha č. 12: Seznam absolventů JLŠ v r. 1969

Josef Kiklhorn, nar. 18. 9. 1954, Klatovy
Karel Froyda, nar. 1. 7. 1953, Vimperk
Jiří Dio, nar. 5. 4. 1954, Klatovy
Ladislav Šterba, nar. 5. 12. 1952, Vimperk
Rudolf Alexandr, nar. 23. 10. 1953, Klatovy
František Hranáč, nar. 2. 11. 1950, Klatovy
Miroslav Rejchrt, nar. 27. 5. 1952, Zbraslav
Jan Sládek, nar. 27. 11. 1953, Zbraslav
Jiří Velek, nar. 9. 5. 1954, Zbraslav
Ing. Vladimír Sedláček, nar. 26. 1. 1932, Zbraslav
Karel Krejsa, nar. 7. 12. 1952, Volyně
Jiří Bohdal, nar. 12. 2. 1954, Větrní
Karel Fyrbach, nar. 21. 8. 1954, Větrní
Jaroslav Faltus, nar. 10. 9. 1953, Soběslav
Josef Brejl, nar. 8. 8. 1954, Soběslav
Milan Coch, nar. 10. 3. 1954, Tábor
Pavel Findejs, nar. 28. 4. 1953, Tábor
Otakar Sekanina, nar. 28. 2. 1955, Praha
František Faktor, nar. 9. 11. 1943, Sezimovo Ústí
Jan Šulc, nar. 4. 12. 1946, Praha
Miroslav Mauric, nar. 17. 3. 1953, Strakonice (Drášov)
Pavel Kulhan, nar. 3. 4. 1953, Č. Budějovice
Petr Muroň, nar. 17. 10. 1954, Č. Budějovice
Pavel Šticha, nar. 10. 6. 1954, Č. Budějovice
Pavel Milsdörfer, nar. 7. 4. 1953, Č. Budějovice

Příloha č. 13: Dopis Ludvíku Remtovi z ústředí KSČ, 1969

Vážený bratr
Ing. Ludvík Remta
Heydukova 4a
České Budějovice

V Praze dne 7. října 1969

Vážený bratře,

obracíme se na Tebe jménem vedení stranické skupiny ústředních orgánů Junáka jako na člena Komunistické strany Československa, který pracuje v krajské radě Junáka.

Jak je Ti jistě známo, mají podle rezoluce pléna ÚV KSČ z listopadu 1968 při volených orgánech společenských organizací pracovat stranické skupiny. Jsme toho názoru, že naší společné práci při socialistické výchově dětí a mládeže v Junáku by prospěl neformální styk a spolupráce mezi vedením stranických skupin ústředních a krajských orgánů.

Požádali jsme proto oddělení státních orgánů a společenských organizací byra ÚV KSČ, aby svolalo začátkem listopadu schůzku stranické skupiny Junáka rozšířenou o zástupce stranických skupin krajských orgánů.

Vzhledem k tomu, že nemáme dostatečný přehled o stranických skupinách při krajských orgánech Junáka, prosíme Tě, abys nám co nejdříve sdělil jména a adresy členů vedení stranické skupiny do Ústředí Junáka k rukám bratra Ing. Zbyňka Hály.

Pokud u Vás dosud stranická skupina nepracuje, prosíme Tě, abys spolu s ostatními členy strany, kteří byli zvoleni nebo kooptováni do krajských orgánů Junáka, urychleně projednal její ustanovení s oddělením politického systému KV KSČ a podali nám o tom zprávu.

Za vedení stranické skupiny ústř. orgánů

Vedoucí stranické skupiny: Ing. Zbyněk Hála, v. r.

Místostarosta: Anna Floriánová, v. r.

Ing. Václav Marhoul, v. r.

I. místonáčelník: Doc. Dr. Jaroslava Pešková, v. r.

Dr. Václav Břicháček, v. r.²⁸⁶

²⁸⁶ Skautský archiv České Budějovice. Období 1968–1970. Korespondence.

Příloha č. 14: Oddíly okresu České Budějovice, 1970

Středisko 201.01 AGAPÉ (České Budějovice)

Vůdce střediska: br. Cyril Horák, 28. října č. 28, Č. Budějovice

1. oddíl jun.: br. Ing. Jan Růžička, Čechova 51, České Budějovice

1. oddíl jun. Ledenice: br. Zdeněk Lemeš, Ledenice 1

5. oddíl dívčí: sr. Julie Houfková, O. Ostrčila 613, ČB 5

5. smečka vlčat: Cyril Horák (viz středisko)

1. oddíl OSJ „Staré Vydry“: br. Stanislav Teslík, Klavíkova 17, České Budějovice

Středisko 201.02 JAPA (České Budějovice)

Vůdce střediska: br. Karel Tomášek, Rudé armády 30, České Budějovice

2. oddíl jun.: br. Milan Múhlstein, Na mlýnské stoce 8, České Budějovice

2. smečka vlčat: br. Pavel Danihelka, Budovatelská 2, České Budějovice

6. oddíl jun.: br. Karel Doležal, Dukelská 32, České Budějovice

7. oddíl jun.: br. Jiří Drtina, Pod mlékárnou 7, České Budějovice

7. smečka vlčat: sr. Dagmar Macounová, Štítného 2, České Budějovice

12. oddíl jun.: br. Jan Šabata, Schneiderova 14, České Budějovice

12. smečka vlčat: br. Jiří Šabata, Schneiderova 14, České Budějovice

Středisko 201.03 WALDEN (České Budějovice)

Vůdce střediska: br. PhMr. Jan Beran, Boršov n. Vltavou č. 172 u ČB

3. oddíl jun.: br. Miroslav Beneš, Stradova 544, ČB – Rožnov

3. smečka vlčat: br. MVDr. Karel Petráš, Korandova 1194, České Budějovice

4. oddíl jun.: br. Zdeněk Merkl, Lidická 100, České Budějovice

10. oddíl jun.: br. Jiří Kouba, Pabláskova 17, České Budějovice

3. oddíl OSJ: br. Jan Šíma, Čelakovského 11, České Budějovice

Středisko 201.04 VAVÉHA (České Budějovice)

Vůdce střediska: br. Zdeněk Kovařík, Dobrá Voda, Na vyhlídce 258, Č. Budějovice

8. oddíl jun.: br. Zdeněk Kovařík (viz středisko)

11. oddíl jun.: br. Antonín Král, Nezvalova 21, Suché Vrbné

15. oddíl jun.: br. Jan Likler, Dukelská 52, České Budějovice

4. oddíl OSJ: br. Zdeněk Kovařík

Středisko 201.05 ATHÉNA (České Budějovice)

Vůdkyně střediska: sr. Miroslava Štibicová, Riegrova 15, České Budějovice

1. oddíl dívčí: sr. Marie Smolková, Šumavská 4, České Budějovice
2. oddíl dívčí: sr. Milena Remtová, Heydukova 4a, České Budějovice
3. oddíl dívčí: sr. MUDr. Hana Zichová, Pabláskova 10, České Budějovice
4. oddíl dívčí: sr. Anna Kúnzelová, 28. října 13, České Budějovice
5. oddíl dívčí: sr. Vladislava Králová, Suché Vrbné, Nezvalova 21
14. roj světlušek: sr. MUDr. Zdena Rychetníková, Kubatova 1796, České Budějovice
5. oddíl OSJ: sr. Stanislava Brunhoferová, Suché Vrbné, Dobrovodského 6

Středisko 201.06 VLTAVA (Týn nad Vltavou)

Vůdce střediska: br. Leopold Sekera, Fučíkova 133, Týn n. Vltavou

1. oddíl jun.: br. Miroslav Novotný, Vojnova 369, Týn n. Vltavou
2. oddíl jun.: br. Jaromír Hořejší, nám. Míru 38, Týn n. Vltavou
3. oddíl jun.: br. Otto Bureš, Sídliště 297, Týn n. Vltavou
2. oddíl skautek: sr. Jiřina Baronová, 9. května 16, Týn n. Vltavou
7. oddíl OSJ: br. Jiří Kuna, Fučíkova 198, Týn n. Vltavou

Středisko 201.07 VITORAZ (Nové Hrady)

Vůdce střediska: br. František Marek, Nové Hrady 52

1. oddíl jun.: br. Václav Marek, Nové Hrady 218
1. smečka vlčat: br. MUDr. Jan Ječný, Nové Hrady 59
1. oddíl skautek: sr. Jana Šusterová, Horní Stropnice 21
6. oddíl OSJ ČB: br. Jan Kadlec, Nové Hrady 79

Středisko 201.08 ŠUMAVA (České Budějovice)

Vůdce střediska: br. František Šnorek, Budovcova 4, České Budějovice

16. oddíl jun.: br. Ing. Václav John, Heydukova 11, České Budějovice
17. oddíl jun.: br. Miroslav Zadražil, U Malše 1, České Budějovice
18. oddíl jun.: br. Antonín Zimandl, U Malše 1, České Budějovice
34. OSJ ČB: br. František Šnorek (viz středisko)²⁸⁷

²⁸⁷ Skautský archiv České Budějovice. KOVAŘÍK, Z. *Almanach 80 let skautingu České Budějovice.*

Příloha č. 15: Seznam letních skautských táborů v r. 1970²⁸⁸

CHLAPECKÝ KMEN					
Č. stř.	Oddíl	Místo tábořiště	Termín	Vedoucí	čl. + čin.
201.01	1. junáci ČB	Rybník Kancl u Desek	4.–25. 7.	Růžička	29
201.01	2. vlčata ČB	Benešov n. Černou	6.–26. 7.	Mühlstein	27
201.01	3. junáci ČB	„U dubu“, Líčov	4.–31. 7.	Beneš	32
201.03	4. junáci ČB	Líčov, za mostem	1.–25. 7.	Merkl	28
201.01	5. vlčata ČB	Rybník Kancl u Desek	25. 7.–8. 8.	Horák	19
201.02	6. junáci ČB	Netolice	6.–18. 7.	Doležal	23
201.01	7. junáci ČB	Ktiš	5.–27. 7.	Drtina	31
201.04	8. junáci ČB	Nakolice	4.–25. 7.	Kovařík	16
201.01	10. junáci ČB	Nažidla	30. 6.–26. 7.	Kouba	37
201.03	12. junáci ČB	Stará Huť	12. 7.–1. 8.	Šabata	26
201.03	16. junáci ČB	Jiříčský ryb.	4. 7.–2. 8.	Václav	20
201.02	17. junáci ČB	Dluhoště	15. 7.–12. 8.	Zadrazil	20
201.07	stř. Nové Hrady	Borovany	2. 7.–8. 8.	?	?
201.06	2. junáci putovní, Týn n. Vltavou	Vltava	20. 7.–2. 8.	?	?
201.06	1. junáci putovní, Týn n. Vltavou	Orlík	13. 7.–26. 7.	?	?

DÍVČÍ KMEN					
Č. stř.	Oddíl	Místo tábořiště	Termín	Vedoucí	čl. + čin.
201.05	4. dívčí ČB	Radčice	13. 7.–2. 8.	Kúnzelová	28
201.05	5. dívčí ČB	Rybník Kancl	25. 7.–8. 8.	Houfková	14
201.05	5. dívčí ČB	Poněšice	1.–21. 7.	Králová	13
201.05	11. dívčí ČB	Poněšice	1.–21. 7.	?	?
201.05	14. dívčí ČB	Radčice	23. 7.–2. 8.	Rychetníková	27
201.06	1. dívčí putovní, Týn n. Vltavou	Lipno	13. 7.–26. 7.	?	?
201.06	2. dívčí putovní, Týn n. Vltavou		1. 7.–10. 7.	?	?

²⁸⁸ Skautský institut A. B. Svojsíka Praha, Sběrka historické komise. Období 3 (rok 1968–1970, J3–K3), číslo fondu 1, číslo kartonu 9, K3 – Tábory.